

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO–SPRÁVNÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2011

Bc. Zuzana Kudrnová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko–správní

Zhodnocení vlivu obcí na konkurenceschopnost regionů

Bc. Zuzana Kudrnová

Diplomová práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana KUDRNOVÁ**
Osobní číslo: **E08956**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Zhodnocení vlivu obcí na konkurenceschopnost regionů**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměří na vymezení a zhodnocení dopadů nástrojů rozvoje obcí na konkurenceschopnost regionu.

Práce bude obsahovat:

- vymezení regionálního rozvoje, regionální politiky a regionální konkurenceschopnosti,
- charakteristiku regionálně-municipálního ekonomického systému,
- charakteristiku měkkých a tvrdých faktorů konkurenceschopnosti regionů a obcí,
- provedení analýzy a zhodnocení vlivu dané obce (obcí) na konkurenceschopnost regionu.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- HUDEC, O. a kol. Podoby regionálneho a miestneho rozvoja. Košice: Ekonomická fakulta, TU Košice, 2009. 344 s. ISBN 978-553-0117-4.
FUJITA, M., KRUGMAN, P. R., VENABLES, A. J. The Spatial economy: cities, regions, and international trade. Cambridge, Mass: MIT Press, 1999. 367 s. ISBN 0-262-06204-6.
PORTER, M. E. On competition. Boston: Harvard Business School Press, 1998. 485 s. ISBN 0-87584-795-1.
SKOKAN, K. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.
STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. 212 s. ISBN 978-80-7367-588-2.
TOTH, P. a kol. Financování obcí. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005. 326 s. ISBN 80-245-0957-1.
WOKOUN, R. Regionální rozvoj a jeho management v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. 244 s. ISBN 978-80-245-1301-0.
ŽÁRSKA, E. Komunálna ekonomika a politika. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2007. 194 s. ISBN 978-80-225-2293-9.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Martin Sobotka, Ph.D.
Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce: 23. června 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jana Voňájková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 10. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 06. 2011

Zuzana Kudrnová

Poděkování

Touto cestou bych především ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Ing. Martinu Sobotkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a za jeho ochotu a čas při vedení této diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat svým bližním za jejich neutuchající podporu po celou dobu mého studia. Tuto práci jim s láskou věnuji.

ANOTACE

Diplomová práce se prvně zaměřuje na vymezení problematiky regionů a regionálního rozvoje a také se věnuje tématu regionální konkurenceschopnosti a faktorům rozvoje, které ji podmiňují. Dále se zabývá charakteristikou obce a municipálně-ekonomického systému včetně vymezení nástrojů místního ekonomického rozvoje. Součástí práce je provedení analýzy aktivit rozvoje a zhodnocení vlivu nástrojů dané obce na konkurenceschopnost svého regionu.

KLÍČOVÁ SLOVA

obce; regiony; regionální a místní ekonomický rozvoj; regionální konkurenceschopnost; faktory konkurenceschopnosti; Pardubice

TITLE

Evaluation of the Influence of the Municipalities on the Competitiveness of Regions

ANNOTATION

The work is primarily focused on defining both the problems of regions and regional development, and also on regional competitiveness and development factors that makes it. Then it also deals with the characteristics of the municipalities and municipal-economic system, including defining the instruments of local economic development. Part of the work is an analysis of development activities and evaluation the impact of instruments of chosen municipality on the competitiveness of their region.

KEYWORDS

municipalities; regions; regional and local economic development; regional competitiveness; factors of competitiveness; Pardubice

OBSAH

Úvod	12
1 Význam regionů a jejich rozvoje	14
1.1 Regiony	14
1.1.1 Region jako systém.....	15
1.1.2 Kategorizace a členění regionů	16
1.1.3 Typy regionů dle různých hledisek	18
1.2 Rozvoj a ekonomický rozvoj	20
1.2.1 Regionální rozvoj	21
1.2.2 Místní rozvoj (lokální ekonomický rozvoj)	22
2 Konkurenceschopnost jako determinant regionálního rozvoje .	25
2.1 Vymezení a pojetí konkurenceschopnosti	25
2.2 Regionální konkurenceschopnost	27
2.3 Faktory regionální konkurenceschopnosti	33
3 Charakteristika obcí a municipálně - ekonomického systému ...	40
3.1 Vymezení obce a municipální úrovně	40
3.2 Funkce obcí v sociálně - ekonomickém systému	42
3.3 Působnost obcí.....	43
3.4 Orgány obecního zřízení.....	44
3.5 Municipální management a jeho úloha při řízení a rozvoji	46
4 Rozvoj obcí a nástroje místního rozvoje	50
4.1 Výchozí podmínky rozvoje obcí – ekonomické dispozice	50
4.2 Účast aktérů místního a regionálního rozvoje.....	51
4.3 Cíle obcí v místním rozvoji.....	53
4.4 Nástroje místního rozvoje a komunální politiky	55
4.4.1 Rozvojové koncepty jako nástroj rozvoje municipalit	57
5 Analýza faktorů místního rozvoje a profil města Pardubice	60
5.1 Výchozí podmínky a metodika práce.....	60
5.2 Základní charakteristika města Pardubice	61
5.3 Administrativně - správní struktura města	62
5.4 Strategické vize a cíle města	64
5.5 Ekonomické dispozice města.....	67
5.5.1 Rozpočet – příjmy města (bez MO)	68
5.5.2 Rozpočet - výdaje města (bez MO)	69
5.5.3 Majetek města	71
6 Vliv města Pardubice na konkurenceschopnost svého regionu	74
6.1 Vymezení a analýza konkurenčního prostředí.....	75
6.2 Vymezení a systém ukazatelů kvality života	77
6.3 Vliv demografických ukazatelů	78

6.4 Ekonomická oblast	82
6.4.1 Dopravní dostupnost a infrastruktura	82
6.4.2 Trh práce a nezaměstnanost	85
6.4.3 Ekonomické subjekty a pracovní příležitosti	88
6.4.4 Investiční atraktivnost a podnikatelské prostředí	92
6.5 Sociální oblast	95
6.5.1 Ukazatele sociálních služeb a zdravotní péče	95
6.5.2 Úroveň vzdělávání a rozvoj znalostí	97
6.5.3 Bezpečnost a prevence kriminality	98
6.6. Environmentální oblast	100
6.6.1 Úroveň a kvalita bydlení	100
6.6.2 Kvalita a ochrana životního prostředí.....	104
6.6.3 Podpora cestovního ruchu, sportu a kultury	107
6.7 Kvalita života a schopnost čerpání zdrojů z EU	114
Závěr	116
Seznam použité literatury	118
Seznam příloh.....	123

SEZNAM ILUSTRACÍ

<i>Obrázek 1 – Kategorizace regionů</i>	17
<i>Obrázek 2 – Podstata konkurenční výhody regionů</i>	32
<i>Obrázek 3 – Stupně konkurenčního vývoje</i>	35
<i>Obrázek 4 – Úloha obce při řízení své správy a rozvoje</i>	47
<i>Obrázek 5 – Administrativní mapa města Pardubic podle územní struktury</i>	63
<i>Obrázek 6 – Plnění rozpočtu Statutárního města Pardubice (bez MO)</i>	68
<i>Obrázek 7 – Vývoj pohybu obyvatelstva (saldo migrace) ve městě a v regionu</i>	79
<i>Obrázek 8 – Vývoj ukazatele indexu stáří ve městě a v regionu</i>	80
<i>Obrázek 9 - Vzdělanostní struktura obyvatelstva Pardubic (nad 15 let a starší)</i>	81
<i>Obrázek 10 - Počet spojů (IC, EC, SC, EN)</i>	83
<i>Obrázek 11 - Dostupnost nejbližší dálnice nebo rychlostní komunikace (v min.)</i>	83
<i>Obrázek 12 – Vývoj míry registrované nezaměstnanosti ve městě a v regionu</i>	86
<i>Obrázek 13 - Registrovaná míra nezaměstnanosti za rok 2009</i>	86
<i>Obrázek 14 – Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo ve městě a v regionu</i>	88
<i>Obrázek 15 – Vývoj počtu ekonomických subjektů ve městě a v regionu</i>	90
<i>Obrázek 16 – Cena nájemného bytu 3+1 v nabídce 80 až 100 m² (stav velmi dobrý, nezařízený)</i>	101
<i>Obrázek 17 - Počet dokončených bytů a bytů v rodinných domech</i>	102
<i>Obrázek 18 – Vývoj počtu dokončených bytů ve městě a v regionu</i>	103
<i>Obrázek 19 – Měrné emise za rok 2007 a 2008 (v tunách/km²)</i>	105
<i>Obrázek 20 – Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení ve městě a v regionu</i>	112
<i>Obrázek 21 – Kapacita počtu lůžek a pokojů – města</i>	113

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Úroveň NUTS v České republice</i>	19
<i>Tabulka 2 – Přehled aktérů místního a regionálního rozvoje</i>	52
<i>Tabulka 3 - Nástroje komunální politiky</i>	56
<i>Tabulka 4 – Skutečné příjmy v letech 2008-2010 (bez MO)</i>	69
<i>Tabulka 5 – Skutečné výdaje v letech 2008-2010 (bez MO)</i>	71
<i>Tabulka 6 - Obchodní společnosti s účastí města Pardubice</i>	72
<i>Tabulka 7 – Ekonomická kondice města Pardubice</i>	73
<i>Tabulka 8 – Potenciální konkurenti města Pardubic</i>	76
<i>Tabulka 9 – Věková struktura měst a index stáří</i>	80
<i>Tabulka 10 - Počet uchazečů o zaměstnání</i>	87
<i>Tabulka 11 – Největší zaměstnavatelé v Pardubicích</i>	89
<i>Tabulka 12 – Počet ekonomických subjektů</i>	90
<i>Tabulka 13 – Naděje dožití při narození 2005-2009</i>	97
<i>Tabulka 14 – Vývoj trestných činů a přestupků v Pardubicích</i>	99
<i>Tabulka 15 – Koefficient ekologické stability</i>	107
<i>Tabulka 16 – Výdaje Magistrátu města Pardubic na sport</i>	108
<i>Tabulka 17 - Návštěvnost sportovních akcí a zařízení v Pardubicích</i>	109
<i>Tabulka 18 - Návštěvnost kulturních zařízení v Pardubicích</i>	110
<i>Tabulka 19 - Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v Pardubicích</i>	112
<i>Tabulka 20 – Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení - města</i>	113

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika
ČSÚ – Český statistický úřad
DDM – Dům dětí a mládeže
EC – Vlaková třída EuroCity
EU – Evropská unie
FOMB – Fond oprav a modernizace bytového fondu
HDP – Hrubý domácí produkt
HS(U)S – politika hospodářské, sociální (a územní) soudržnosti
IC – Vlaková třída InterCity
ICT – Informační a komunikační technologie
ILO – Mezinárodní organizace práce
IPRM – Integrovaný plán rozvoje města
LAU – Místní správní jednotka
LED – Lokální ekonomický rozvoj
MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP – Malé a střední podniky (podnikání)
MŠ – Mateřská škola
NUTS – Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP – Operační program
ORP – Obec s rozšířenou působností
PPP – Public-Private Partnership (Spolupráce veřejného a soukromého sektoru)
PZI – Přímé zahraniční investice
REZZO – Registr emisí a zdrojů znečištění ovzduší
ROP – Regionální operační program
RISY – Regionální informační systémy
SC – Vlaková třída SuperCity
SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů
SPŠE – Střední průmyslová škola elektrotechnická
SPŠPT – Střední průmyslová škola potravinářská
SWOT – analýza silných a slabých stránek, hrozeb a příležitostí
TJ – Tělovýchovná jednotka
TMS – Továrny mlýnských strojů
UNESCO – Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
VaV – Věda a výzkum
VČD – Východočeské divadlo
VOŠ – Vyšší odborná škola
VŠ – Vysoká škola
VÚSC – Vyšší územní samosprávné celky
ZŠ – Základní škola
ŽP – Životní prostředí

ÚVOD

V posledních několika letech dochází k významným společenským a hospodářským změnám napříč světovými ekonomikami. Jednou z nich je i globalizace a integrace světových ekonomik, v jejichž kontextu se ekonomický rozvoj přesouvá z národních či nadnárodních úrovní na regionální a lokální úroveň. Nižší územní celky získávají čím dál větší roli při řízení své správy a rozvoje, k tomu roste úloha endogenního rozvoje a důraz na vnitřní potenciál území. Regiony a municipální ekonomiky se stávají akcelerátory ekonomického růstu a základním hnacím motorem regionálního rozvoje a konkurenceschopnosti.

V důsledku těchto změn a nerovnoměrného rozvoje se zvyšuje konkurenční boj mezi místními ekonomikami, jejichž snahou je vytvářet takové podmínky a prostředí, které by přitahovaly a podporovaly ekonomické subjekty při lokalizaci v regionu. Noví investoři a podniky generují nová pracovní místa a tím zvyšují zaměstnanost, poskytují nové příležitosti a zajišťují regionu celkovou prosperitu. Když se řekne prosperita, nejčastěji se vybaví spojení regionu s životní úrovní obyvatel a rovněž se zvyšujícími se nároky na jejich potřeby a spokojenost ve smyslu kvality života a atraktivity prostředí, ve kterém lidé žijí. Zlepšování kvality regionálního prostředí je možné dosáhnout prostřednictvím koordinace strategií a přístupů ekonomické, sociální a environmentální politiky a s pomocí nástrojů konkurenceschopnosti daného regionu.

Cílem této práce je s pomocí analýzy zhodnotit jaký mají faktory a nástroje místního rozvoje v obci vliv na konkurenceschopnost regionu jako takového.

Diplomová práce je rozčleněna do šesti kapitol. Kapitola první se bude zabývat problematikou významu a vymezení regionů a dále budou vymezena základní teoretická východiska regionálního a lokálního ekonomického rozvoje. Tématem druhé kapitoly je tolik diskutovaný a módní pojem konkurenceschopnost, včetně širšího pojetí dle různých úrovní, podle níž ji lze vymežit. Regionální konkurenceschopnost je řazena mezi hlavní determinanty, které mohou přispět k regionálnímu rozvoji a vzhledem k její multifaktorové podmíněnosti budou v práci vymezeny nejčastější faktory (tvrdé i měkké), které mohou mít vliv na inovační potenciál regionu a na regionální ekonomický rozvoj.

Ve třetí a čtvrté kapitole se bude pojednávat o úloze, postavení a funkcích obce v municipálně-ekonomickém systému a bude přiblížena problematika role obce v přípravě a implementaci nástrojů lokálního ekonomického rozvoje. Dále bude vysvětlena úloha

hospodaření, ekonomických dispozic a finančních zdrojů, od nichž se odvíjejí rozvojové aktivity obcí. Místní samosprávy představují realizátora rámcových podmínek, konceptů a strategií rozvoje ke stimulaci a dosažení lokálně ekonomického rozvoje.

Vzhledem k rostoucímu významu a úloze městských center v regionálním rozvoji se budou zbývající kapitoly práce věnovat vybrané obci (LAU II), resp. krajskému a statutárnímu městu Pardubice a jeho působení na místní a regionální rozvoj, a potažmo na činnosti, které mají dopad na konkurenceschopnost regionu. Charakteristiku a profil města Pardubic přiblíží pátá kapitola, která se zaměří na vize a cíle města Pardubic, na jeho postavení v administrativně-správní struktuře a změří jeho síly z pohledu ekonomických dispozic. Ekonomické dispozice jako jsou majetek, hospodaření s finančními zdroji, jsou předpokladem pro realizaci zásadních otázek sociálně-ekonomického rozvoje, podpory kvalitního života a mohou ovlivňovat vnitřní i vnější prostředí města.

Cílem poslední kapitoly práce bude analýza a zhodnocení potenciálu, aktivit a nástrojů, kterými statutární město Pardubice podporuje konkurenceschopnost svého regionu a přispívá ke kvalitě života a atraktivitě místního prostředí. Konkurenční výhody a pozice města pak bude možné navíc posoudit v porovnání s vybranými konkurenčními městskými centry z jiných regionů, a to pomocí vhodných ukazatelů z ekonomické, sociální a environmentální oblasti.

1 Význam regionů a jejich rozvoje

Regiony v rámci vývoje zaujímaly stále významnější postavení a získávaly na významu. *Regionalistika* jako vědní oblast (vychází z pojmu „regional science“) byla na přelomu 50. a 60. let 20. století považována za oblast víceoborového charakteru. V této době se nahlíželo na pojem „*region*“ zejména z pohledu ekonomické a sociální geografie, především z hlediska prostorového. V průběhu 80. a 90. let 20. století se pojem „*region*“ dostává do dalších vědních oborů, stává se předmětem politické a vědecké diskuse a nositelem nadějí jak čelit výzvám technologického rozvoje, globalizace ekonomiky, demokratizace společnosti nebo trvale udržitelného rozvoje.

Současný nárůst významu regionů jako společenství místních a regionálních aktérů souvisí s uplatňováním endogenního přístupu k místnímu a regionálnímu rozvoji a také se vznikem nejrůznějších místních a regionálních rozvojových iniciativ. Zájem odborné veřejnosti se ovšem posouvá k otázkám řízení regionů na úrovni místního a regionálního managementu (kvalita a efektivnost veřejné správy a řízení územní samosprávy) a k otázce rozvoje regionů na úrovni konkurenceschopných obcí, resp. měst.

1.1 Regiony

K vymezení regionů slouží různé metody *regionalizace*, tento proces lze chápat jako členění státního území na menší územní celky nebo naopak jako seskupování základních prostorových jednotek na celky větší. Úkolem regionalizace je určit typické rysy, procesy, způsoby vývoje a vazby tak, aby byly ukázány charakteristické rysy regionu. Další pojem, který se poměrně často používá a není vždy jednotně vykládán, je *regionalismus*. Regionalismus je především reakcí na stupňující se proces a projevy globalizace společnosti a vyznačuje se tím, že je spojen s procesy decentralizace. Bývá zpravidla chápán jako jev, který má zajistit větší efektivnost při zabezpečování státní správy a územní samosprávy a stanovením jejich kompetencí (administrativní regiony).

Vzhledem k faktu, že se vymezení jednotlivých autorů na pojem region liší, bude v následujícím textu práce vymezeno několik definic, které lze považovat za významné. *Zákon*¹ vymezuje pojem region jako územní celek vymezený pomocí administrativních hranic

¹ Viz Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje [online]. [cit. 2011-01-18]. Dostupné z:

krajů, okresů, správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem, správních obvodů obcí s rozšířenou působností obcí nebo sdružení obcí. Dále tento zákon specifikuje oblasti podpory a vybrané nástroje regionálního rozvoje, působnosti hlavních subjektů. Spolu s dalšími zákony² tvoří základní legislativní a institucionální rámec regionální politiky v ČR.

Definici regionu jako subnacionálního (subnárodního) územního celku, středně velké prostorové jednotky uvnitř státu s rozlohou menší než stát a větší než základní sídelní a správní jednotka – obec, formuluje Hudec a kol³. S tímto pojetím regionu jako územní jednotky subnárodního celku se ztotožňují i Maier a Tödting⁴, kteří zdůrazňují aspekt toho, co je předmětem zkoumání v rámci regionu a navíc odlišují vymezení regionu z pohledu supranacionálního (seskupení dvou a více států) a transnacionálního (region přesahující územní hranice dvou i více států).

Region lze v nejobecnějším pojetí považovat za „jakýkoliv územní celek, který je podle jednoho či více znaků (kritérií) vyčlenitelný z širšího území, jenž je pomocí těchto znaků vymezován pro konkrétní účel (ekonomické zájmy, vytváření informačních systémů, administrace atd.) či jemuž v uspořádání území přísluší konkrétní funkce⁵.“ Za společné znaky nebo-li kritéria na jejichž základě lze vymezit region, je možné považovat například tato kritéria: geografická, demografická, ekonomická a sociální, infrastrukturní, kulturní aj.

1.1.1 Region jako systém

Podle Skokana je region „území s definovanými prvky, v němž existuje specifická funkční a související infrastruktura a prosazuje se společný zájem na rozvoji regionu a na zlepšení blahobytu občanů⁶.“ V pojetí tohoto autora představuje region složitý systém, v němž probíhají celé komplexy procesů. Pro ovlivňování a řízení těchto procesů je nezbytné potom používat systémový přístup⁷. Tímto přístupem se rozumí chápání jevů v regionu v jeho širších souvislostech, tj. vnitřních i vnějších. Regiony mohou být chápány jako systémy. Některé

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00248&cd=76&typ=r>.

² Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, Zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze.

³ HUDEC, O. a kol. *Podoby regionálního a miestneho rozvoja*. Košice: Ekonomická fakulta, TU Košice, 2009. s. 20.

⁴ MAIER, G., TÖDTLING, F. *Regionálna a urbanistická ekonomika 2: regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Iura Edition, 1998.

⁵ Matoušková dle LACINA, K. *Regionální rozvoj a veřejná správa*. Praha: VŠFS EU PRESS, 2007. s. 6.

⁶ SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s.

⁷ SKOKAN, K. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis, 2004. s. 13.

regiony nejsou totiž založeny na vnitřní podobnosti jevů, které je tvoří, ale na intenzitě vazeb (vztahů), které je propojují s různými jeho částmi.

Lze tedy předpokládat, že „region se vyznačuje vnitřními i vnějšími hospodářskými vztahy, vyvíjející se strukturou (ekonomickou základnou), zřetelnými vnitroregionálními ekonomickými zájmy a ekonomickými funkcemi v rámci širších, nadregionálních hospodářských celků⁸.“

Na základě zmíněných definic se dá usoudit, že region může působit jako otevřený systém určitých prvků a vztahů (vnitřních a vnějších vazeb) s ostatními celky a subjekty, které mají vliv na procesy a aktivity v rozvoji regionu. Pojetí regionu jako otevřeného systému popisuje např. Hudec a kol., který vymezuje region jako *organický systém* vzhledem k jeho schopnosti adaptovat se na změněné podmínky z hlediska jeho fungování, struktury, učení se a zdokonalování. Region tedy vykazuje vlastnosti hospodářské organizace se svými vnitřními a vnějšími vazbami mezi prvky. Otevřeným organickým systémem je pak nazýván proto, že díky cílevědomé lidské činnosti dokáže reagovat na měnící se vstupy, výstupy a interakce okolí⁹.

1.1.2 Kategorizace a členění regionů

Na základě *účelového vymezení* je možné rozeznat dva typy členění regionů, administrativní a jednak účelové regiony.

Administrativní regiony se vyznačují časovou stabilitou, jsou vždy reprezentovány příslušnými orgány a existují mezi nimi dva základní vztahy: *skladebnost*, tj. region vyšší úrovně je vždy tvořen několika celky nižší úrovně, a vztah *podřízenosti* či *nadřízenosti*, jež vyjadřuje závaznost norem přijatých na vyšší úrovni pro regiony s nižší úrovní. Jsou vymezovány za účelem výkonu veřejné správy (státní správy a územní samosprávy), tj. jedná se o administrativní členění za účelem správy na úrovni regionů soudržnosti, krajů, okresů či obcí.

Účelové regiony jsou druhým typem regionu, které se vymezují pro řešení určitých problémů, tudíž jsou časově omezeny po dobu jejich platnosti. Jejich vymezení je převážně spjato s ekonomickými zaostalostmi, s kvalitou a ochranou životního prostředí atd. Nejběžnějším příkladem účelových regionů jsou regiony využívající se pro povzbuzení

⁸ MATOUŠKOVÁ, Z. a kol. *Regionální a municipální ekonomika*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000.

⁹ Podle HUDEC, O. a kol. (2009, s. 22)

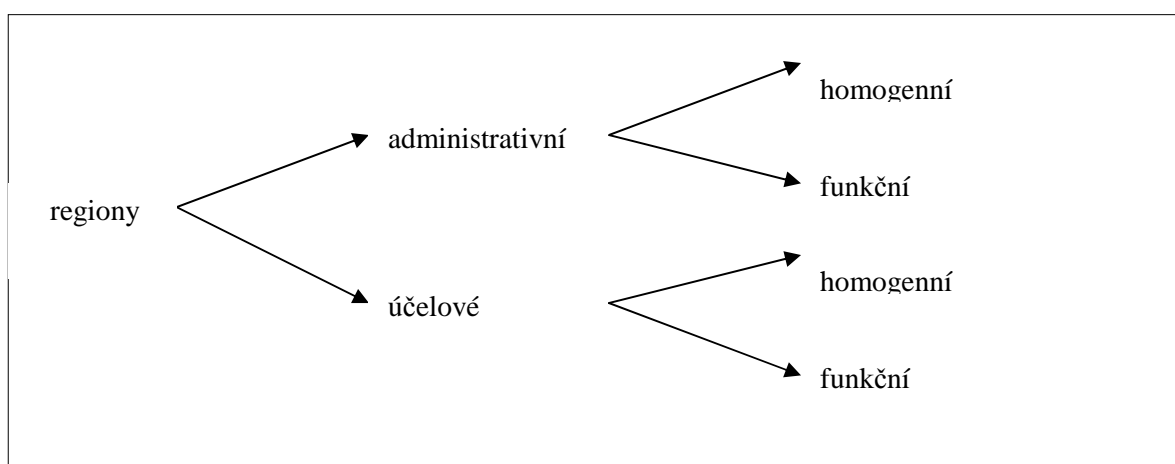
ekonomického vývoje státu a určitých oblastí a pro zabezpečení ochrany přírody (CHKO, přírodní rezervace, zvláštní hospodářské zóny). Typickým představitelem *zvláštních hospodářských zón* jsou bezcelní zóny, dalším rozšířeným typem jsou vědecko-technické parky zaměřené na podporu národního výzkumu a podnikatelskou podporu MSP v jejich začátcích. Pro usnadnění jejich vstupu na trh slouží tzv. podnikatelské inkubátory. Můžeme se setkat i s regiony s výraznou koncentrací vědeckého, technologického a výrobního potenciálu, ale i výrobních služeb a občanské vybavenosti, tzv. technopolis.

Existují různá hlediska členění a typy regionů. Administrativní i účelové regiony lze vymezit podle *stejnorodosti (či rozdílnosti) uskutečňovaných aktivit* na jejich území na regiony homogenní a heterogenní.

Homogenní regiony se vyznačují stejnorodostí ve vztahu k vybraným kritériím. Těmito kritérii mohou být např. podobné geografické znaky (terén, vegetace, klima apod.), časově stabilní charakteristiky, avšak jiná situace může nastat u ekonomických a sociálních znaků (např. míra nezaměstnanosti), které podléhají častějším regionálním změnám.

Heterogenní regiony (také nazývané funkční, nodální či polarizované) se vyznačují hierarchickým uspořádáním a vzájemným propojením jeho základních prostorových jednotek. Pro řešení rozvojových problémů je významný vztah mezi funkčním uspořádáním a správním vymezením regionu, kdy funkční regiony lze analyticky odvodit na základě existence a intenzity různorodého komplexu socioekonomických vazeb (vztahů).

Vztah mezi těmito dvěma přístupy členění regionů je znázorněn na obrázku 1.

Zdroj: MATOUŠKOVÁ, Z. a kol. (2000, s. 67)

Obrázek 1 – Kategorizace regionů

1.1.3 Typy regionů dle různých hledisek

V literatuře je možné se setkat s celou řadou snah o typologizaci regionů podle nejrůznějších hledisek a kritérií. Na základě již zmíněných definic a snah o vymezení regionu od různých autorů, zde budou uvedeny následující typy regionů.

Dle hlediska úrovně **ekonomické výkonnosti a rozvoje** lze konstatovat, že v každé zemi je možné najít *rozvíjející se* regiony, tj. prosperující a s vysokou životní úrovní, ale lze najít i takové, které se příliš ekonomicky nevyvíjejí, nedochází u nich k žádným výraznějším změnám (*stagnující regiony*), ba co hůř, existují ekonomicky nevykonné regiony, které musí čelit závažným problémům (*problémové regiony* s např. vysokou nezaměstnaností) a jsou navíc charakterizovány značnými bariérami růstu. Z hlediska poměrování hospodářské úrovně mezi jednotlivými regiony se dlouhodobě projevuje tendence směřující k prohlubování rozdílů mezi nimi. Na každé úrovni (národní či světové) existují mezi jednotlivými regiony poměrně významné rozdíly z hlediska dosažené úrovně socioekonomického rozvoje.

S ohledem na podporu vyrovnávání rozdílností mezi úrovněmi jednotlivých územních celků jsou v České republice **podle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje** regiony se soustředěnou podporou státu členěny na následující typy regionů:

- *strukturálně postižené regiony*, ve kterých se projevují negativní projevy strukturálních změn,
- *hospodářsky slabé regiony*, které na základě hospodářského a sociálního rozvoje vykazují podstatně nižší úroveň rozvoje, než je průměrná úroveň v České republice,
- *venkovské regiony*, které jsou charakterizovány nízkou hustotou zalidnění, odlivem počtu obyvatel, vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství apod.,
- *ostatní regiony*, jejichž podporování státem je žádoucí z jiných důvodů (např. pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelnou pohromou apod.).

Již zmíněná hlediska typu regionů se od následujících hledisek členění odlišují tím, že se soustředí především na problémovost rozvinutosti a zaostalosti jednotlivých regionů s cílem najít vhodné nástroje pro uplatňování regionální politiky. Následující typy regionů vychází z hlediska statistických potřeb EU a jsou založena na členění územních celků anebo na spolupráci jednotlivých územních celků při vytváření společného rozvoje.

V souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie je třeba zmínit následující typologii regionů dle systému EU, který pro vzájemné porovnávání používá **klasifikaci územních statistických jednotek, tzv. NUTS** (zkratka francouzského označení Nomenclature des Unités Territoriales Statistique). Tyto NUTS jednotky mohou být tvořeny i více územně správními jednotkami státu a slouží pro statistické potřeby Eurostatu (statistická organizace) a pro porovnávání ekonomických ukazatelů členských zemí EU. Vymezení jednotlivých úrovní NUTS je charakterizováno počtem obyvatel a rozlohou území.

Kromě NUTS soustavy se v současnosti používá v ČR (od r. 2008) pro nejnižší úroveň územně správních jednotek (dříve pojmenování NUTS IV a NUTS V) nově soustava **LAU** (*Local Administrative Units*), tj. **místní správní jednotky**, která je plně nahrazuje (LAU I a LAU II).

- NUTS I – územní jednotka velkých oblastí (makroregion, stát), obvykle je tvořen několika jednotkami NUTS II
- NUTS II – úroveň středního článku územně správního členění státu (sdružení krajů, uměle vytvořené regiony soudržnosti)
- NUTS III – úroveň nejnižšího územně správního regionu státní správy (kraje)
- LAU I – úroveň okresů či mikroregionů
- LAU II – nejmenší jednotka, úroveň obcí

Tabulka 1 – Úroveň NUTS v České republice

Úroveň	Název	Počet jednotek
NUTS I	Stát	1
NUTS II	Regiony soudržnosti	8
NUTS III	Kraje	14
LAU I	Okresy	76 + 15 pražských obvodů (77)
LAU II	Obce	6 250*

*Stav k 1.1.2010

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Proces evropské integrace přispěl k vytváření nadnárodní spolupráce regionů. Proto z hlediska nadnárodního charakteru regionů (supranacionální hledisko) lze za významné považovat rovněž **Euroregiony**. Jejich cílem je překonávat hranice prostřednictvím územní přeshraniční spolupráce. Členství v euroregionu je dobrovolné, jejími členy mohou být města, obce, případně komunální a regionální struktury. Mezi zainteresované subjekty pro spolupráci patří i obchodní komory, odbory a sociální partneři. Nejdůležitějším úkolem euroregionů je podpora a další rozvíjení spolupráce v oblasti lokálního a regionálního plánování, podpora

projektů v oblasti životního prostředí, v hospodářské sféře, kultuře a sportu a vytváření prostoru pro setkávání lidí¹⁰.

V poslední době se mluví o novém typu regionu vznikajícím spontánně „ze zdola“ a většinou nezávisle na administrativně-správním uspořádání. Tuto specifickou kategorii na lokální úrovni představují tzv. **mikroregiony** jako formu spolupráce obcí. Pojem mikroregion jako takový není v české legislativě definován, avšak v běžné praxi je používán pro označení spolupráce či slučování obcí pro zajišťování veřejných statků svým obyvatelům (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích; § 46 odst. 2). Tento pojem je často chápán jako „dobrovolný svazek obcí“, vznikající na základě společných zájmů jednotlivých aktérů (forma prostorové identifikace). Spolupráce obcí se stává důležitým faktorem jejich rozvoje a poskytuje jim možnost dosahovat vyšší konkurenceschopnosti vůči jiným obcím či regionům v rámci společného plánování.

1.2 Rozvoj a ekonomický rozvoj

Podobně jako u pojmu „region“, také pojem „rozvoj“ je možné chápat různým způsobem, jeho význam a definice se liší podle toho v jakém kontextu je používán. Způsobem jak popisuje rozvoj Buček¹¹, jedná se o poměrně neurčitý pojem, který může být určen pouze na základě konkrétních hodnotových postojů. V obecné rovině je možné rozvoj označit jako „proces pozitivních změn, obvykle jde o zlepšení kvantitativních (extenzivní rozvoj), ale zejména kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik dané oblasti (nejčastěji přírodní a sociálně-ekonomické oblasti)¹².“ Další z autorů, Macháček, rozumí rozvojem proces změn uskutečňovaný postupně a ovlivňující podstatu dané entity, přinášející narůstání efektivnosti a účelnosti, pokud jde o využívání zdrojů, o uskutečňování možností podmiňující pohyb z původního stavu do stavu žádoucího¹³.

Pojmu rozvoj lze lépe porozumět ve spojení s konkrétními přívlastky (např. ekonomický, udržitelný, regionální či místní rozvoj aj.). Dlouhou dobu byl rozvoj spojován s hospodářským rozvojem, tedy přesněji s ekonomickým růstem. V tomto smyslu byl chápán například prostřednictvím výše HDP na obyvatele¹⁴. Obecně lze ekonomický růst spojit se

¹⁰ *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2003. [cit. 2011-01-23]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/euroregiony/1001179/5159/>>.

¹¹ BUČEK, M. *Priestorová ekonomika*. Bratislava, Vysoká škola ekonomická, 1992.

¹² GALVASOVÁ, I a kol. *Spolupráce obcí jako faktor rozvoje* [online]. Brno: Georgetown, 2007. s. 83. [cit. 2011-01-23]. Dostupné z: <<http://www.garep.cz/publikace/spoluprace-obci-jako-faktor-rozvoje.pdf>>.

¹³ MACHÁČEK, J. Místní rozvoj. In: *Politická ekonomie*, č. 5, 1999.

¹⁴ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje*. Praha: Karolinum, 2002.

změnami kvantitativních charakteristik (např. zvýšení zaměstnanosti), zatímco ekonomický rozvoj je spíše spojen se změnami kvalitativních charakteristik (např. zvýšení kvalifikační úrovně pracujících, zlepšení kvality života atd.). Ovšem je možné i vyvodit, že ekonomický růst je součástí ekonomického rozvoje a oba pojmy zjevně představují příznivou situaci.

Podle BermanGroup neexistuje jednotící definice, která by zachytila všechny aspekty rozsáhlého tématu, kterým je ekonomický rozvoj. Společnost uvádí, že jej lze brát jako proces, který ovlivňuje růst a proměny ekonomiky, zaměřené na zvyšování hospodářského blahobytu komunity. Hlavním cílem ekonomického rozvoje je zlepšování ekonomického blahobytu společenství s pomocí opatření, která vedou k vytváření a udržování pracovních míst, zlepšování daňové výtěžnosti a kvality života. V nejširším smyslu slova ekonomický rozvoj zahrnuje tři základní oblasti:

- Politiky, realizované vládou s cílem dosahovat obecných ekonomických cílů, jako např. kontrola inflace, vysoká zaměstnanost a udržitelný růst.
- Politiky a programy, zaměřené na poskytování veřejných služeb typu budování dálnic, správa parků a zajišťování přístupu ke zdravotní péči pro postižené.
- Politiky a programy přímo zaměřené na zlepšování podnikatelského prostředí prostřednictvím konkrétních opatření: financování podniků, marketing, rozvoj okolního prostředí, udržování a expanze stávajících podniků, transfer technologií, rozvoj nemovitostí a další¹⁵.

Při zajišťování rozvoje daného území a při specifikování ekonomického rozvoje je možné vycházet z toho, že si pod tímto pojmem lze představit ekonomický rozvoj regionu či místa (nebo obojího současně).

1.2.1 Regionální rozvoj

Obecná definice regionálního rozvoje neexistuje, neboť tento pojem je velmi široký a nemá obecnou platnost. V současnosti si pod regionálním rozvojem lze představit nejen ekonomický rozvoj regionu v užším pojetí, ale obvykle se jím rozumí celkový růst úrovně a potenciálu sociálně-ekonomického s ohledem na místní prostředí, na aktivaci využití místního rozvojového potenciálu, směřujícímu ke zvyšování konkurenceschopnosti regionu. Definici odrážející komplexní charakter všech aspektů regionálního rozvoje používá Institut

¹⁵ BermanGroup [online]. 2003-2011. [cit. 2011-04-23]. Dostupné z: http://bermangroup.cz/czech/?RUBRIKA=cz_topmenu&PORADI=27.

regionálního rozvoje, který definuje regionální rozvoj jako „holistický proces, při kterém jsou využity přírodní, ekonomické, sociální a kulturní zdroje regionu pro zlepšení kvality života jeho obyvatelstva tak, aby byla zvýrazněna komparativní výhoda a odlišnost, resp. specifická regionu¹⁶.“

Jiná definice podle Strategie regionálního rozvoje ČR rozumí pod pojmem regionální rozvoj růst socioekonomického, environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování, popřípadě zmiňování regionálních disparit¹⁷. Cílem regionálního rozvoje by mělo být dosažení ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti s ohledem na udržitelný rozvoj a vyváženost všech třech jeho pilířů.

Regionální rozvoj v ČR je často spojován s vyššími územně samosprávnými celky (kraji – NUTS III), neboť kraje jsou všeobecně považovány za vhodný administrativní celek pro účely stanovení a hodnocení makroekonomických ukazatelů a statistik, popřípadě s oblastmi NUTS II (rozvoj regionů je určen pro čerpání zdrojů z fondů EU). Obecně lze regionální rozvoj rozlišit tak, že jde o rozvoj na území větším než obec, resp. město a zároveň menší než stát. Lze tím dosáhnout odlišení od *místního či lokálně ekonomického rozvoje (LED)*, který je převážně spojován s rozvojem uskutečňovaným v místě, v určité lokalitě (obec či město), na území stejném nebo menším než je region (část regionu). Z jiného úhlu pohledu lze považovat místní ekonomický rozvoj za důležitou součást regionálního rozvoje, oba pojmy se zjevně prolínají.

1.2.2 Místní rozvoj (lokální ekonomický rozvoj)

Otázka místního a regionálního rozvoje přestává být výlučnou záležitostí centrálních vlád a stává se úkolem nižších správních orgánů. V současnosti jsou to územní samosprávy - municipality, které jsou zodpovědné za místní rozvoj a aktivizují aktéry místního rozvoje, aby společně naplňovaly rozvojové strategie lokalit. Místní rozvoj se ve svém rámci zabývá zlepšením a rozvojem celého komplexu kvalitativních ukazatelů, v první řadě pak

¹⁶ BermanGroup. *Regionální hospodářská konkurenceschopnost – příručka pro představitele veřejné správy* [on-line]. Praha: BermanGroup, 2006. s. 6. [cit. 2011-04-23]. Dostupné z: <<http://www.czechinvest.org/data/files/prirucka-verejna-sprava-208.pdf>>.

¹⁷ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Strategie regionálního rozvoje ČR*. Praha, 2006.

Pozn.: *Regionálními disparitami* se obecně rozumí rozdíly v úrovni hospodářského, environmentálního a sociálního rozvoje regionů v míře, která je celospolečensky uznána za nežádoucí..

ekonomického, sociálního, kulturního aj. Autoři Armstrong a Taylor¹⁸ k tomu uvádějí, že místní anebo regionální iniciativy nejsou a ani nemohou být všelékem pro řešení všech místních či regionálních problémů, ani nerovnoměrného ekonomického rozvoje. Přitom ovšem mohou být významným doplňkem aktivit státu, popř. samosprávných krajů v podpoře a stimulaci ekonomického rozvoje. Zastávají názor, že většina autorů se shoduje v tom, že regionální politika založená na endogenním rozvoji pozitivně ovlivňuje praktickou implementaci regionální politiky.

V kontextu této práce se pak místním rozvojem myslí úloha obcí a municipální úrovně v rozvoji a spolupráce obcí s ostatními aktéry místního rozvoje. Pojmem *místo (lokalita)* se obecně rozumí nejnižší (nejmenší) administrativně-správní územní jednotky, kterými jsou obce a města, přičemž mohou dosahovat různé velikosti anebo významu. V případě velkých měst či metropolí se těmito pojmy také rozumí jejich jednotlivé části s často specifickými problémy, jako je revitalizace středů měst, předměstí atd.¹⁹ V anglosaské literatuře se lze často setkat i s pojmem „local economic development“, tzv. LED (lokální ekonomický rozvoj), z něhož je patrné, že zdůrazňuje ekonomický aspekt rozvoje. V této práci budeme uvažovat, že se pojmy lokální ekonomický rozvoj a místní rozvoj dají významově zaměnit.

Lokálním ekonomickým rozvojem se zabývá čím dál více autorů a světových institucí (Světová banka, OECD, ILO²⁰). Podle Světové banky mohou místní vlády, místní komunity či neziskové organizace využít LED k zajištění vlastní činnosti a jsou předpokladem pro vznik místního partnerství, zlepšení investičního a podnikatelského prostředí, které přispěje ke zvýšení konkurenceschopnosti lokalizovaných podniků a ke zvýšení počtu či vzniku nových pracovních příležitostí. Tím vším se zlepšuje kvalita života a zvyšuje se společenský blahobyt občanů. Organizace ILO má podobný postoj k místnímu rozvoji jako Světová banka, odlišuje se však tím, že na podporu LED vytváří implementační orgány, jimiž jsou lokální rozvojové agentury, které vznikají jako neziskové organizace za přispění veřejného a soukromého sektoru²¹.

Podle společnosti BermanGroup je místní ekonomický rozvoj způsob integrace různých politik a programů na místní úrovni, čímž dochází k vytváření synergií, zlepšování koordinace, budování partnerství, která podporují investice soukromého sektoru do veřejně

¹⁸ ARMSTRONG, H., TAYLOR, J. *Regional Economics and Policy*. Oxford: Blackwell, 2000. 437 s.

¹⁹ JEŽEK, J. Místní ekonomický rozvoj a jeho podpora [online]. Working paper, projekt MMR WD 19-07-1. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, č. 4. 168 s. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38216.aspx>>.

²⁰ ILO (International Labour Organisation) je Mezinárodní organizace práce.

²¹ HUDEC a kol. (2009, s. 55)

prospěšných záležitostí (a investice veřejného sektoru do zlepšení místního podnikatelského prostředí), a zároveň způsob zlepšování kvality místní samosprávy zapojením místních lidí a sítí do formulace a realizace společné prorůstově orientované politiky²².

Společné znaky v definicích LED shrnuli autoři Cunningham a Meyer do těchto bodů:

- LED je poháněný lokální vládou, ale je třeba zapojení soukromého sektoru a občanské společnosti,
- je založený na participačních procesech a všestranném úsilí účastníků,
- iniciativa v rámci LED potřebuje být založená na hlubokém průzkumu lokální ekonomiky,
- LED potřebuje strategii, ve smyslu písemného dokumentu a institucionální základnu²³.

Lze konstatovat, že neexistuje pouze jedna jediná a všeobecně uznávaná definice místního rozvoje (lokálně ekonomického rozvoje), lze však vyzdvihnout, že společným aspektem definic je časté zaměření na definování cílů místního rozvoje. A jelikož neexistuje jediná správná definice, není ani jediná správná strategie, politika či program jak místního ekonomického rozvoje s úspěchem dosáhnout. Místní vlády a místní komunity se liší ve svých geografických a politických přednostech a slabinách. Každá komunita, každý její účastník proto bude mít svůj vlastní okruh řešení problémů v rámci místního ekonomického rozvoje.

Místní a regionální rozvoj by se dal shrnout jako komplex procesů probíhajících v rámci lokality, resp. regionu a přispívajících k pozitivním změnám v sociálně-ekonomické situaci regionu. Podporou těchto procesů se pak zabývá regionální politika, jejíž prvořadým cílem a úkolem je vytváření podmínek a opatření pro postupné snižování nebo alespoň zmírňování rozdílností v nerovnoměrném regionálním rozvoji. Realizace regionální politiky v praxi je pak spojena se splněním určitých předpokladů, především na politické vůli se regionálními problémy zabývat a na ekonomických možnostech tyto problémy řešit. Další její úkol spočívá v tom, aby dosahováním vyvážené regionální struktury přispívala ke zvyšování konkurenční schopnosti regionální a národní ekonomiky v mezinárodním měřítku²⁴. Jejimi nositeli na úrovni regionální a místní jsou především orgány územní samosprávy, tj. kraje a obce (města).

²² BermanGroup[online]. 2003-2011. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://bermangroup.cz/czech/?RUBRIKA=cz_topmenu&PORADI=27>.

²³ CUNNINGHAM, S. – MEYER-STAMER, J. 2005. Planning or doing Local Economic Development? Problems with the Orthodox Approach to LED. Africa Insight, Vol. 35 No 4, 2005 AISA. p. 6.

²⁴ JEŽEK, J. (2008, s. 18). [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38216.aspx>>.

2 Konkurenceschopnost jako determinant regionálního rozvoje

S nástupem fenoménu znalostní ekonomiky roste poptávka i po odpovídajících analýzách orientovaných na regionální úroveň. Podstata a cíl regionálního rozvoje tkví v „dosahování prosperity a společenského blahobytu jeho obyvatel, které se odvozují od ekonomického rozvoje a vyjadřují se pomocí konkurenceschopnosti daného území a konkurenceschopnosti ekonomických činitelů v něm umístěných²⁵.“

Rostoucí význam otázky konkurenceschopnosti nepochybně souvisí s globalizací světové ekonomiky, rostoucí nadnárodní integrací, vedoucí k větší propojenosti a vzájemné závislosti národních ekonomik. V globální konkurenci, resp. soutěžení firem, států i jejich územních celků (regionů, krajů, obcí) v dnešním globálně se rozvíjejícím světě, není snadné udržet si svoji pozici mezi konkurenty a jednotlivé subjekty jsou nuceny neustále hledat další zdroje konkurenční výhody k tomu, aby obstály. Konkurenceschopnost do jisté míry nutí subjekty, aby se předháněly ve své výkonnosti a růstu, promítá se v „soupeření a soutěžení“, avšak zároveň podněcuje ke spolupráci, seskupování a propojení aktivit a nepřímo tak nahrává globalizaci. Součástí globalizace se však stává i rostoucí úroveň a přechod k trendu regionalizace, jež se projevil v organizaci a lokalizaci průmyslových aktivit, v rozšíření procesů regionálního rozvoje a regionální politiky, kdy lokální a regionální faktory začínají sehrávat důležitější roli v inovačních procesech a v ekonomickém rozvoji vůbec.

V čem však spočívá samotný výraz *konkurenceschopnost*, proč je dnes tak skloňovaným pojmem téměř ve všech oblastech? Vymežit ho není snadné, vzhledem ke zjištění faktu, že co různý autor, to jiný názor na tuto problematiku.

2.1 Vymezení a pojetí konkurenceschopnosti

Co si lze představit pod obsahem pojmu „konkurenceschopnost“? Konkurenceschopnost je výrazem, který není obsahově příliš jasně vymezen a jeho význam není na první pohled zcela zřejmý. Jedná se o vágní pojem, jehož lingvistický výklad je velmi nejasný. Konkurenceschopnost lze například *odvodit* na základě dvou společných pojmů, které ho tvoří.

²⁵ HUDEC, O. a kol. (2009, s. 23)

Základním pojmem je *konkurence*, jejíž vymezení lze čerpat např. z Encyklopedie Universum²⁶, která ji odvozuje z latinského „*concurrere*“ - běžet spolu, soutěžit. Definuje ji ve smyslu „soupeření, soutěžení na trhu, v užším slova smyslu jako soutěž mezi nabízejícími“. Encyklopedie Diderot²⁷ definuje konkurenci jako „proces, v němž větší počet soutěžících hospodářských subjektů sleduje různými formami ve svém individuálním zájmu určitý hospodářský cíl.“ *Schopnostmi* pak ta samá encyklopedie rozumí „soubor předpokladů nutných k úspěšnému vykonávání určité činnosti či jako naučené a vrozené dispozice k určitému druhu výkonu“. Syntézou těchto dvou pojmů na základě těchto definic by se *konkurenceschopnost* dala formulovat a odvodit jako využití vlastních dispozic a vloh v procesu hospodářské soutěže vůči ostatním soutěžícím subjektům a za účelem dosažení vytouženého cíle.

Konkurenceschopnost je často citovaný pojem mezi mnoha autory, je možné ho nalézt především v odborné literatuře, používá ho však i laická veřejnost. Vyjadřuje dosažení určitého pozitivního stavu a k tomu, abychom ho docílili, je třeba umět dokonale disponovat svým konkurenčním potenciálem. Co a případně koho lze nazývat konkurenceschopným? Na to nelze najít jeden jediný názor. Být konkurenceschopným se rozumí „vědět, co je normálem dneška, kam směřuje vývoj, a poznat možnosti a nutnost vlastní změny v požadovaném konkurenčním směru (trendu)²⁸.“

Pojem konkurenceschopnost bývá nejčastěji používán ve spojení s pojmy jako je ekonomický růst a prosperita, udržitelný rozvoj, konkurenční výhoda, schopnost inovovat apod. Je zřejmé, že podle toho v jakých souvislostech se o konkurenceschopnosti mluví, podle toho ji lze vnímat a uchopit. Ve všeobecném smyslu lze pojem „konkurenceschopnost“ definovat například jako „schopnost firem, odvětví, regionů, národů a nadnárodních regionů generovat vysokou úroveň příjmů a zaměstnanosti²⁹.“

O vymezení konkurenceschopnosti se v posledních třiceti letech, kdy se začal tento pojem objevovat, zasloužilo mnoho odborníků (např. uznávaný ekonom Porter), primárně se tento pojem začal používat především ve vztahu k jednotlivým podnikům a z hlediska

²⁶ Encyklopedie Universum [online]. [cit. 2011-02-22]. Dostupné z: <http://www.cotoje.cz/hledani.aspx?Vyroci=&VCem=&ObrazkyOtto=&OttoSlovník=&OborMalaA=&OborMalaB=&OborMalaC=&ObrazkyMala=&OborUnivA=&OborUnivB=&OborUnivC=&UnivLinky=&ObrazkyUniv=&Tvar=&Str=1&Kniha=universum&Id=052710&Kup=&Vyzaz=konkurence&KdeHledat=otto&KdeHledat=malacs&KdeHledat=universum>.

²⁷ Encyklopedie Diderot [CD-ROM]. 1999-2000 [cit. 2011-02-22].

²⁸ MIKOLÁŠ, Z. *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku: konkurenční potenciál a dynamika podnikání*. Praha: Grada, 2005. s. 1.

²⁹ HUDEC, O. a kol. (2009, s. 25)

zaměření konkurenční strategie firmy. Pojetím mikroekonomické konkurenceschopnosti³⁰ se potom rozumí schopnost firem či podniků pomocí vhodné konkurenční strategie úspěšně odolávat konkurenci na stejném trhu. Například právě Skokan³¹ odvozuje konkurenceschopnost firem od konkurenční výhody, které firmy získaly svými způsoby výroby a působením na trzích ve srovnání se svými soupeři na trhu. Konkurenční výhodou a stěžejním hnacím motorem růstu konkurenceschopnosti podnikatelských subjektů se v současnosti stávají především *inovace*, *síťování*, schopnost aplikovat výsledky *vědy, výzkumu a vývoje* do podoby konkurenceschopných produktů a služeb.

Z prvotního konceptu, resp. pojetí konkurenceschopnosti na úrovni podnikové, se problematika konkurenceschopnosti postupně rozšířila na úroveň národních ekonomik. Makroekonomická konkurenceschopnost se dostala do popředí přibližně poslední dvě až tři desetiletí (od 80. let) a vlivem změn ve světové politice, rostoucí globalizace a propojením národních ekonomik se konkurenceschopnost národních ekonomik stala cílem všech zemí, regionů i celých odvětví. Obecně je konkurenceschopnost národní ekonomiky charakterizována jako „pojem, který syntetickým způsobem vyjadřuje schopnost země proniknout svým zbožím a službami na zahraniční trhy a z mezinárodní směny získávat komparativní výhody“³².

V posledních několika letech se však pojetí konkurenceschopnosti přeneslo i na regionální úroveň. Problematika regionální konkurenceschopnosti bude probrána v následujících pasážích práce.

2.2 Regionální konkurenceschopnost

Otázka vnímání a vymezení konkurenceschopnosti regionů není až tak jednoducho uchopitelným pojmem, jak se může na první pohled zdát. Regionální konkurenceschopnost je pojem, jenž se začal častěji používat až ke konci minulého století a dnes, na prahu 21. století, se stává módním pojmem, o kterém se dozvídáme ze všech světových stran. V téměř každém článku či publikaci týkajících se regionálního rozvoje, padne zmínka o ekonomickém růstu, způsobu měření regionálního rozvoje a disparit či hodnocení faktorů konkurenceschopnosti.

³⁰ Problematikou konkurence a konkurenceschopnosti, konkurenční výhody a konkurenční strategie na mikroekonomické úrovni konkurenceschopnosti, se zabývají například významní ekonomové jako M. E. Porter, P. Kotler, mezi českými autory například K. Skokan.

³¹ SKOKAN, K. (2004, s. 60)

³² WOKOUN, R. *Regionální konkurenceschopnost: teorie a přístupy* [online]. In: XIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, 16.-18.6.2010. s. 2. [cit. 2011-02-24]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/1456/soubory/katedry/kres/4884317/14318877/Wokoun.pdf>.

Regionální konkurenceschopnost se stává velmi frekventovaným a v současnosti velmi často užívaným pojmem, který má svůj původ ve více teoriích³³.

V českých podmínkách tento termín nabral větší vážnosti až v době přibližování se a přistoupení České republiky k Evropské unii. Regionální konkurenceschopnost se stala na několik let (zejména pro období 2007 - 2013) důležitým tématem evropské i české regionální politiky, jelikož představuje jeden z hlavních cílů hospodářské a sociální politiky soudržnosti. V kontextu politiky soudržnosti EU se za konkurenceschopnost regionu považuje „schopnost regionu produkovat výrobky a služby, které obstojí na mezinárodních trzích, a současně je zajištěno udržení vysokých a stabilních příjmů jeho obyvatel³⁴.“ Aby byl region konkurenceschopný, měl by dosahovat jak vysoké úrovně produktivity práce, tak zaměstnanosti, přičemž obě tyto skutečnosti jsou závislé na nabídce pracovních příležitostí.

Jak lze ovšem vymezit konkurenceschopnost na regionální úrovni? Regionální konkurenceschopnost je např. podle Borozana pojímána jako určitá *mezzo úroveň*, jakýsi mezistupeň mezi mikroekonomickou a makroekonomickou konkurenceschopností. Mezi odborníky bývá konkurenceschopnost regionů často považována za mikroekonomický agregát nebo za makroekonomický derivát. Někteří autoři (např. Cellini a Soci) se však s touto perspektivou neztotožňují a považují regionální konkurenceschopnost za mnohem komplexnější koncept³⁵.

Regionální konkurenceschopnost jako mikroekonomický agregát

Možnosti regionu z hlediska jeho regionální konkurenceschopnosti jsou významně ovlivněny situací na mikroekonomické úrovni, tj. od firem, které v regionu působí. Konkurenceschopnost regionu jako mikroekonomického agregátu je možné dosáhnout přes produktivitu – přes schopnost firem úspěšně produkovat výrobky a služby s dostatečnou poptávkou na mezinárodních trzích, dále pak zajištěním místních podmínek a nástrojů pro lokalizaci těchto firem, přípravou technologií a dostupností infrastruktury. Existence těchto firem, působnost klastrů, inovačního potenciálu a zvyšování vzdělanosti a zaměstnanosti v oblasti lidských zdrojů jsou způsoby, které mohou přispět k růstu regionální konkurenceschopnosti. Na druhou stranu, rozvoj podnikání a růst produktivity firem

³³ Jsou to institucionální ekonomie, evoluční ekonomie, teorii učících se regionů, dále pak Porterův přístup strategického plánování a teorie konkurenční výhody. Prostorovou dimenzi chápání konkurenceschopnosti přidává přístup nové ekonomické geografie (dle Hudec, 2009, s. 26).

³⁴ STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. s. 30.

³⁵ BOROZAN, D. *Regional Competitiveness: Some Conceptual Issues and Policy Implications* [online]. In: *Interdisciplinary Management Research*, 2008, roč. 4. s. 7. [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <<http://www.efos.hr/repec/osi/journal/PDF/InterdisciplinaryManagementResearchIV/IMR4a03.pdf>>

v regionu ještě nestačí k formulaci tvrzení, že region je konkurenceschopný, obsahuje-li dostatek konkurenceschopných firem³⁶.

Regionální konkurenceschopnost jako makroekonomický derivát

Konkurenceschopnost regionu jako makroekonomického derivátu je odvozena především z faktu, že produktivita na mikroekonomické úrovni není jedinou podmínkou k dosažení regionální konkurenceschopnosti. Konkurenceschopnost na regionální úrovni je proto blízká makroekonomickému pojetí celkové konkurenceschopnosti, kdy je kladen důraz na schopnost regionu být příznivým a atraktivním místem pro život, které se projevuje ve schopnosti přilákat jak obyvatelstvo, tak i investory. To znamená, že z makroekonomické perspektivy bude region konkurenceschopný, pokud se mu podaří vytvořit takové podmínky, které umožní trvalé vytváření přidané hodnoty, zvýšení standardu bydlení a životní úrovně jeho občanů (míra zaměstnanosti, průměrné příjmy atd.). Na druhé straně koncept makroekonomické konkurenceschopnosti na regionální úrovni nemůže být zcela dobře uplatněn vzhledem k povaze a nastavení jeho makroekonomických nástrojů (měnový kurz, daňové sazby, úrokové míry aj.). Na národní úrovni má veřejná správa mnohem více pravomocí a využívá nástrojů a mechanismů k ovlivnění celé ekonomiky, které se na regionální úrovni neuplatňují a nebo nemohou být ani uplatněny.

Proč se čím dál více klade důraz na konkurenceschopnost na úrovni regionů proti konkurenceschopnosti celých států? Jedním z důvodů poslední doby je uplatňování moderního pojetí regionální politiky, kdy je kladen důraz na regionalizaci, decentralizaci a bottom-up přístup ze strany tvůrců politik, kteří koordinují a řídí regionální ekonomický rozvoj z místních úrovní veřejné správy. Dalším důvodem může být, že regiony se stávají hnacím motorem v globálně orientovaném ekonomickém rozvoji. To vše souvisí zejména s vývojovými změnami světových ekonomik, s přechodem fordismu na postfordismus, jež měl v důsledku dopad na lokalizaci ekonomických aktivit a na zvyšující se roli regionálních politik a procesů rozvoje koncentrovaných na regionální a lokální úroveň. Význam regionalizace potom spočívá v tom, že regionální úroveň je pro firmy mnohem významnější než národní, chtějí-li dosáhnout globální konkurenceschopnosti v období, kdy konkurenční výhodu určují znalosti a inovace. Regionalizace je spojena s ekonomickými aktivitami probíhajícími uvnitř regionů, které jsou závislé na místních zdrojích a pro každý region jinak typické.

³⁶ SKOKAN, K. (2004, s. 60)

Vzhledem k rostoucí váze na regionální konkurenceschopnost se v regionálním ekonomickém rozvoji klade důraz na posílení regionálních kapacit a zvýšení role regionu v přípravě a realizaci politiky podle jeho konkrétních potřeb. Zdůrazňuje se význam řízení rozvoje, programování a koordinace aktivit na regionální a místní úrovni, na regionalizaci národních priorit a zvýšení významu regionálních městských center v ekonomickém rozvoji. Rozhodujícím faktorem se stávají schopnosti a kvalita správy regionálních (resp. místních) vládnoucích struktur. Zvyšovat konkurenceschopnost regionálních a lokálních ekonomik vůči okolí lze prostřednictvím vhodných nástrojů hospodářské, sociální i ekologické politiky státu, ovšem s důrazem na místní a osobní přístup k problematice rozvoje dotyčného regionu.

Jednou z klíčových úloh místních samospráv je podpora lokální konkurenceschopnosti. Konkurenceschopnými lokalitami pak lze nazývat ty, které dokáží nejlépe přitahovat lidi a kapitál, a díky tomu potom zvyšovat kvalitu života všech obyvatel, pochopitelně za co nejvyššího možného využití místních zdrojů³⁷. V odborné literatuře, resp. v podmínkách ČR, se hovoří převážně o konkurenceschopnosti regionů ve smyslu krajů, ale jako konkurenceschopné regiony lze uvažovat stejně tak okresy či právě konkurenceschopnost měst. Konkurenceschopnost na úrovni lokality (město, obec) se od regionu nijak zvlášť neliší. Konkurenceschopnost města pak bývá dle Storpera definována jako „schopnost městské ekonomiky přitáhnout a udržet firmy se stabilním nebo rostoucím podílem na trhu jejich produkce, které zároveň zachovávají nebo zvyšují životní standard těm, kdo na jejich výrobě participují³⁸.“ Odlišovat regiony, okresy či města a jejich konkurenceschopnost lze skutečně jen velmi těžko. Pro všechny navíc platí, že spíše než by byly samostatnou jednotkou, jsou součástí širšího ekonomického systému, spousty sítí a toků. Jejich konkurenceschopnost pak vychází především z jejich velikosti a zároveň diverzity³⁹.

Důraz na regionální městská centra v ekonomickém rozvoji a na prioritu lokální konkurenceschopnosti podtrhuje očekávaný program příštího období 2014 – 2020, který směřuje svoji podporu k využívání nových finančních nástrojů v širším spektru oborů a zviditelnění měst jako motorů růstu a konkurenceschopnosti. Lze očekávat integrovaný

³⁷ BENEŠ, M. *Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda* [online]. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky: Working paper, 2006, č. 5. s. 25. [cit. 2011-02-24]. Dostupné z: <<http://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-05.pdf>>.

³⁸ Podle KITSON, M., MARTIN, R., TYLER, P. *Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept?* [online]. In: Regional Competitiveness. The Association of Regional Observatories. University of Cambridge, 2004. s. 4. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <<http://www.researchobservatories.org.uk/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=37491&type=Full&servicetype=Attachment>>.

³⁹ Turok (2004) podle BENEŠ, M. (2006, s. 22).

přístup k rozvoji měst, města budou aktivnější jak v rámci navrhování, tak při uplatňování strategií městského rozvoje. Zásady urbánní politiky by měly také vycházet z podpory rozvoje měst jako pólů a center rozvoje daného území. Zdá se být jasné, že do budoucna bude pro konkurenceschopnost regionů nezbytné využívat potenciál městských center, prohlubování jejich spolupráce a vytváření partnerství (i v rámci Evropy), a to vše za předpokladu výměny zkušeností při udržitelném rozvoji měst.

Jak už bylo výše v textu avizováno, regiony a s nimi konkurenceschopnost, lze v současnosti považovat za jeden z důležitých determinantů regionálního rozvoje. Skokan, odborník na regionální konkurenceschopnost v českých podmínkách, konstatuje, že regiony v Evropě se staly významnou hnací silou v rozvoji celé společnosti založené na znalostech a na základě jejich dosavadních zkušeností, kvality a angažovanosti budou hrát stále větší úlohu při dosahování ekonomického růstu a konkurenceschopnosti⁴⁰. Právě posilování konkurenceschopnosti umožňuje regionům (myšleno i územním jednotkám na nižší úrovni) vytvářet komparativní výhody vůči ostatním územím. Regiony, resp. města i obce spolu soutěží při vytváření, získávání, udržení a podporování ekonomických subjektů. Tyto ekonomické subjekty totiž stabilizují či generují nová pracovní místa, nové příležitosti, přičemž mají zásadní vliv na prosperitu, blahobyt a životní úroveň regionů a obcí⁴¹. Obecně lze říci, že regiony a místní samosprávy spolu ovšem soutěží také proto, aby jednak udržely, a pak získaly a přilákaly kapitál produktivní (produkce a výroba), fyzický (investice), lidský (kvalitní a schopné pracovní síly), infrastrukturální (rozsah a kvalita veřejné infrastruktury), znalostní (inovace a kreativnost) a v neposlední řadě kapitál kulturní, jenž zahrnuje úroveň kulturních a volnočasových aktivit⁴².

Velmi podobný pohled na podporu a zvýšení konkurenceschopnosti regionu uvádí i Kitson a kol.⁴³, jež chápe konkurenční výhodu jako nové paradigma (viz obrázek 2). Vychází z představy, že je možné udržovat a dále zlepšovat svoje konkurenční charakteristiky (tj. faktory konkurenceschopnosti), přičemž konkurenceschopnost jako důsledek těchto charakteristik je pak funkcí dynamické progresivity, inovací a schopnosti měnit a zlepšovat.

⁴⁰ SKOKAN, K. (2004).

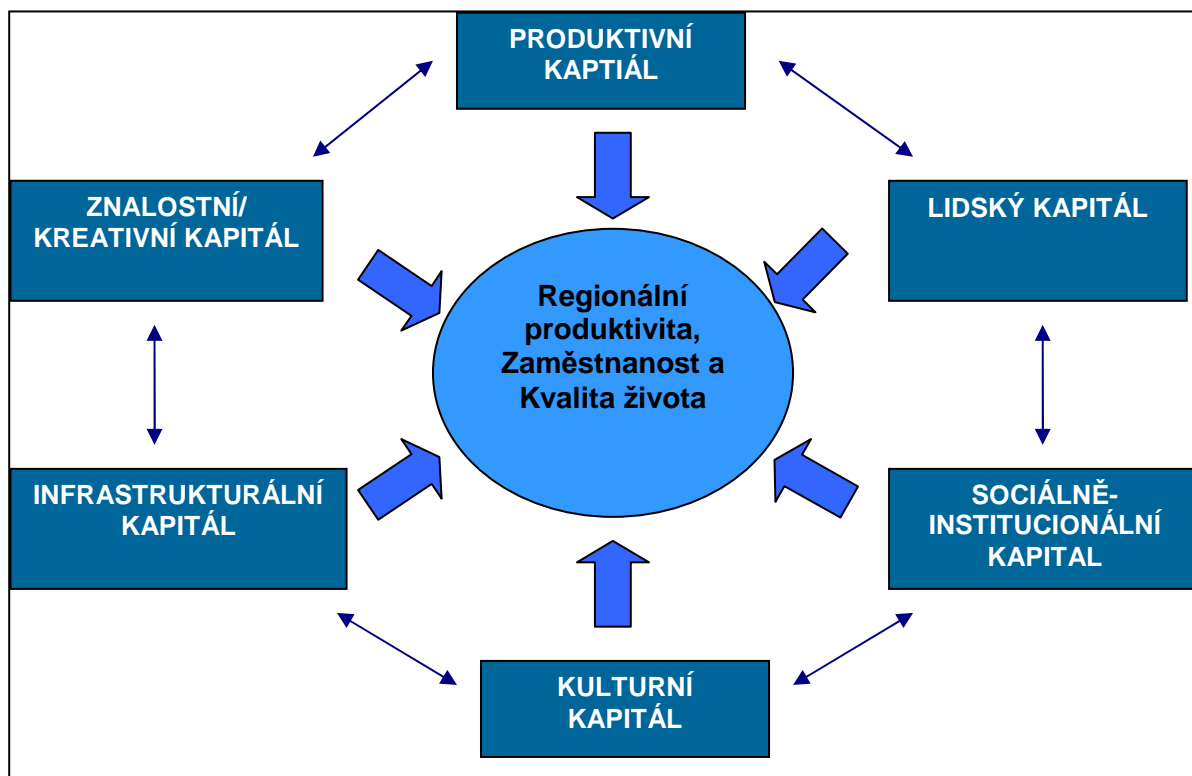
⁴¹ Dle WOKOUN, R. (2010, s. 13-14). [cit. 2011-02-24]. Dostupné z:

<<http://is.muni.cz/do/1456/soubory/katedry/kres/4884317/14318877/Wokoun.pdf>>.

⁴² Převzato od SKOKAN, K. *Klasy a Regionální systém inovací v Moravskoslezském kraji* [online]. In: Inovace v rozvoji obcí, měst a regionů s důrazem na marketingové řízení, Ostrava, 29.-31.5.2005. s. 9. [cit. 2011-03-03]. Dostupné z: <http://www.mestskymarketing.cz/ov_kon.php>.

⁴³ Podle KITSON, M., MARTIN, R., TYLER, P. (2004) [cit. 2011-03-05]. Dostupné z:

<<http://www.researchobservatories.org.uk/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=37491&type=Full&servicetype=Attachment>>.

Zdroj: KITSON, M., MARTIN, R., TYLER, P. (2004, s. 7) . [cit. 2011-03-05].

Obrázek 2 – Podstata konkurenční výhody regionů

Definice a vymezení konkurenční výhody regionu se podle výše uvedených autorů týká nejen „tvrdých“ faktorů produktivity a růstu, k dosažení konkurenční výhody je zároveň zapotřebí několika dalších faktorů – vyjadřujících „měkkí“ rozměry sociálně-ekonomického rozvoje. Základem regionální konkurenceschopnosti je pak kombinace těchto faktorů, jejichž vzájemné působení předurčuje regionální produktivitu, zaměstnanost a životní úroveň. Jednotlivé regiony mezi sebou soutěží v podpoře získávání, budování a udržování tohoto kapitálu. V poslední době roste význam sociálních a institucionálních faktorů (sociálně-institucionální kapitál), jako například efektivnost fungování místních a regionálních organizací a schopnosti aktérů regionálních vládnoucích struktur.

Konkurenceschopnost regionu není jednoduše měřitelný jev, jenž by bylo možné vyjádřit součtem několika zmiňovaných faktorů rozvoje, je důsledkem vzájemného působení (synergie) mnoha dalších faktorů a nelze je měřit pouze jediným ukazatelem konkurenční schopnosti. V kontextu faktorové podmíněnosti regionální konkurenceschopnosti se bude následující část kapitoly zabývat vymezením faktorů, které mají vliv na regionální a lokálně ekonomický rozvoj.

2.3 Faktory regionální konkurenceschopnosti

Význam jednotlivých faktorů rozvoje se v čase mění, a proto se v průběhu času dostávaly do popředí různé faktory mající vliv na konkurenceschopnost regionů. Převážně do poloviny 20. století byl ekonomický rozvoj spojen zejména s „materiálními“, tj. s hmotnými faktory (např. dostupnost přírodních zdrojů, objem pracovní síly, disponibilní kapitál aj.), avšak v druhé polovině 20. století došlo k relativnímu posunu a nárůstu „nemateriálních“, tj. nehmotných faktorů rozvoje (např. inovace a technologický rozvoj, kvalita lidských zdrojů aj.). Je to způsobené tím, že v posledních desetiletích se začínají zdůrazňovat nové faktory konkurenceschopnosti regionů ovlivněné ekonomickými změnami. Tyto změny spjaté s přechodem na „novou ekonomiku“ bývají spojeny s globalizačními procesy a ekonomickou integrací, deindustrializací, sektorovou a odvětvovou změnou struktury regionálních ekonomik (zvyšuje se význam terciéru, kvartéru i kvintéru), novými technologiemi, šířením znalostí apod.

Tradiční tvrdé a měkké faktory jsou komplementární a vzájemně by se měly doplňovat. Vliv *tradičních „tvrdých“ faktorů* ekonomického růstu a výkonnosti nelze ovšem v současnosti v žádném případě přeceňovat. Jsou sice dobře kvantifikovatelné a kalkulovatelné, avšak tyto klasické tvrdé (lokalizační) faktory jako je dopravní obslužnost, dostupnost a cena ploch, kapitálu, dostupnost pracovních sil či úroveň subvencí, komunálních daní a poplatků poskytovaných městem a další, se stávají více ubikvitními, tj. obecně disponibilními, přístupnými a homogenními, a ztrácejí relativně na svém významu⁴⁴. Prvotní tradiční faktory mají určité své opodstatnění, nicméně se v poslední době ukazuje, že pro ekonomickou konkurenceschopnost regionů (resp. i měst a obcí) jsou tyto faktory nedostačující a jako nezbytné se považuje obohatit je o nové, o tzv. „měkké“ faktory, které mají nemenší význam.

Měkkými faktory jsou například životní prostředí, kultura a volnočasové aktivity v lokalitě, moderní technologie, životní úroveň obyvatel, atraktivita a image regionu atd. V souvislosti s konkurenceschopností je důležité umět v regionu nabídnout tyto faktory v takové kvalitě, která by přilákala a dále pak udržela zájem vzdělaných a kreativních občanů o rozvoj regionu. Lidé žádají v regionu ve kterém působí odpovídající kvalitu životního prostředí, bydlení, vzdělávání, dostupnost služeb včetně kulturního a sportovního vyžití.

⁴⁴ RUMPEL, J., SLACH, O., KOUTSKÝ, J. *Mění se význam tvrdých a měkkých faktorů rozvoje* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. s. 1. [cit. 2010-06-15]. Dostupné z: <www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/38683.aspx>.

Měkké faktory jsou dynamické a jejich parametry a kvalitativní struktura mají vliv na rozhodování o prostorové lokalizaci v regionu, resp. mobilitu výrobních faktorů. Vyznačují se tím, že jsou na rozdíl od tvrdých faktorů hůře zjistitelné (z hlediska statistické sledovanosti), obtížněji měřitelné a vázané na konkrétní prostor (území)⁴⁵.

Města a regionální administrativy mají možnost profilovat, resp. utvářet měkké faktory a měnit jejich kvalitu prostřednictvím realizace různých politik a aktivit. Tyto měkké faktory je možné dělit na podnikatelské a individuální:

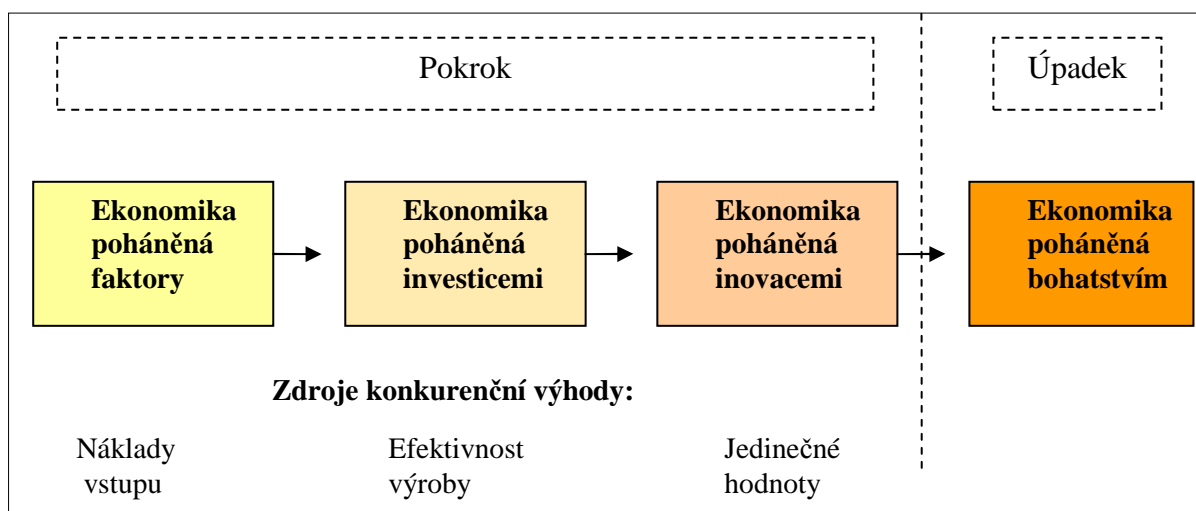
- *Podnikatelské měkké (lokalizační) faktory* mají bezprostřední vliv na aktivitu a prostorovou mobilitu ekonomických subjektů, i když nejsou primárně měřitelné, spíše bývají záležitostí individuálního hodnocení jednotlivých firem a podnikatelů. Mezi měkké podnikatelské faktory patří například podnikatelům vstřícná veřejná správa (zdůrazňována v konceptu „entrepreneurial city“, tj. podnikání podporující a podnikavé město), pozitivní image města, resp. regionu a vzhled lokality, dále pak ekonomické klima a atmosféra pro podnikání a jednak také kariérové možnosti a osobní rozvoj v regionu nebo existence a kvalita sociálního kapitálu – důvěra a networks (komunikace a kooperace).
- *Individuální měkké (lokalizační) faktory* jsou věcí osobních preferencí a mají nepřímý vliv (zprostředkovaný) na mobilitu a spokojenost lidí, resp. pracovních sil. Mohou mít však vliv na motivaci pracovat, na pracovní efektivitu a významným způsobem mohou ovlivňovat rozhodnutí o výběru bydlení. Stávají se tak faktorem, jež má za cíl udržet stávající či přitáhnout nové obyvatelstvo do regionu. Typickými „atrakcemi“ mohou kromě kvality bydlení být celková atraktivita místního prostředí z pohledu historického původu a místních památek či genius loci regionu, kvalita ŽP (znečištění, hluk), cestovní ruch a atraktivní lokality a také zajímavosti v rámci regionu. Na spokojenost občanů má rozhodující vliv možnost vzdělávání, zábava a kulturní nabídky (divadla, kina, kluby a festivaly) a příležitosti ke sportu a dalším volnočasovým aktivitám (veřejné parky, hřiště a sportoviště, bazény apod.). Do jisté míry významným sociálním faktorem je poklidnost daného regionu, jeho bezpečnost a sociální prostředí, včetně ukazatelů zdraví⁴⁶.

⁴⁵ RUMPEL, J., SLACH, O., KOUTSKÝ, J. *Měkké faktory regionálního rozvoje: periodická zpráva* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. s. 3. [cit. 2011-06-15]. Dostupné z: <www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/6771.aspx>.

⁴⁶ Grabow, Hollbach-Grömig (1995) podle RUMPEL, P., KOUTSKÝ, J., SLACH, O. *Měkké faktory regionálního rozvoje* [online]. s. 5-7. [cit. 2011-06-15]. Dostupné z: <<http://www.mestskymarketing.cz/publ/2008-05.pdf>>

Existuje řada metod a způsobů jak konkurenceschopnost posuzovat a současně i řada pohledů na jednotlivé faktory. V následujícím pojednání budou popsána některá pojetí faktorů regionální konkurenceschopnosti podle různých autorů. Pojetí Kahouna⁴⁷ vymezuje ukazatele regionální konkurenceschopnosti a klasifikuje je do třech kategorií: makroekonomická výkonnost, inovační výkonnost a kvalita života. Zahrnutí ukazatelů kvality života je snahou o zohlednění i sociálního a ekologického měřítka regionálních disparit. V podstatě stejný přístup na vymezení faktorů konkurenceschopnosti na úrovni regionů (tj. na úrovni NUTS III - krajů) používá Kadeřábková při hodnocení regionální konkurenceschopnosti v Ročence konkurenceschopnosti ČR⁴⁸. Hodnocení je založeno na indexu regionální konkurenceschopnosti dle hledisek ekonomické výkonnosti, rozvoje regionálního inovačního systému (inovační výkonnosti) a kvality života.

Porter⁴⁹ zdůrazňuje regionální konkurenceschopnost prostřednictvím tří zdrojů konkurenční výhody, které klasifikují země podle toho, jakými faktory je poháněna jejich ekonomika. Tímto tématem se zabývá i Skokan⁵⁰, který doplňuje tyto 3 etapy (stupně) rozvoje ekonomiky o další stupeň. Na základě syntézy pojetí obou autorů lze uvažovat toto schéma (viz obrázek 3).

Zdroj: Převzato z: PORTER, M. E. (1990, s. 34) a SKOKAN, K. (2004, s. 72; 2005, s. 6)

Obrázek 3 – Stupně konkurenčního vývoje

⁴⁷ KAHOUN, J. *Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice* [online]. Working Paper CES VŠEM, 2007, č. 5 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPN0507.pdf>.

⁴⁸ KADEŘÁBKOVÁ, A. a kol. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006-2007* [online]. Praha: Linde nakladatelství, 2007. [cit. 2011-03-08]. Dostupné z: <<http://www.komora.cz/download.aspx?dontparse=true&FileID=813>>.

⁴⁹ PORTER, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990. s. 34.

⁵⁰ SKOKAN, K. (2004, s. 72)

SKOKAN, K. (2005, s. 9). [cit. 2011-03-08]. Dostupné z: <http://www.mestskymarketing.cz/ov_kon.php>.

Regionální konkurenceschopností a faktory které ji podmiňují, se zabývala i česká poradenská společnost BermanGroup, která se specializuje na odbornou technickou asistenci a konzultační služby v oblasti místního a regionálního ekonomického rozvoje. Ta ve své příručce pro představitele veřejné správy konstatuje, že regionální konkurenceschopnost je výsledkem velkého množství působících faktorů, není tedy založena na jediném faktoru, ale je podmíněna multifaktorově. Velký význam má vzájemná kombinace faktorů, které společně vytvářejí „příznivé lokální prostředí“. To je v současnosti chápáno především jako příznivý endogenní vývoj, zaměřený na vnitřní zdroje regionu, atmosféru, etiku práce, vzájemnou důvěru, spolupráci a efektivní vztahy v regionu (resp. ve městě či obci)⁵¹. Faktory rozvoje, které mají vliv na regionální konkurenceschopnost podle BermanGroup⁵² potom jsou: lidské zdroje, věda a výzkum a inovace, ekonomická struktura, přímé zahraniční investice (PZI), infrastruktura (dopravní a telekomunikační) a další faktory regionálního rozvoje, kam spadá kvalita ŽP, atraktivita regionu z pohledu cestovního ruchu apod. V následujícím pojednání budou jednotlivé faktory, které ovlivňují místní rozvoj a konkurenceschopnost více přiblíženy.

*Lidské zdroje*⁵³

Lidské zdroje představují v současnosti klíčový faktor regionálního rozvoje, který významně ovlivňuje konkurenceschopnost regionů. Jsou faktorem, který má vliv na ostatní spolupůsobící faktory. Disponují přizpůsobivostí na vnější podmínky, a tak mohou aktivně využívat nové tržní příležitosti nebo minimalizovat vznikající hrozby. Dohromady spolu s ostatními faktory rozvoje pozitivně ovlivňují konkurenceschopnost regionu.

Lidské zdroje jsou mnohdy převážně spojeny s vzdělanostní úrovní a kvalifikací pracovníků, jejichž konkurenční výhoda je zaměřena na využívání nových poznatků a schopností zpracovávání informací. Zkušenost ukazuje, že lidé vybaveni vysokým stupněm teoretického vzdělání a schopností pracovat s informacemi, nejsou natolik ohroženi nezaměstnaností a stabilně dosahují vyšších mezd. Kromě toho v současnosti kvalita lidských zdrojů zahrnuje také schopnosti rychlého a efektivního se přizpůsobení neustálým změnám probíhajícím ve světové ekonomice. Mimořádně významné jsou dnes i klíčové dovednosti jako jazyková vybavenost, informační gramotnost atd., které zvyšují flexibilitu pracovní síly na trhu práce. Důležitými jsou také sociální a psychologické aspekty lidských zdrojů.

⁵¹ Spilková (2004) podle BermanGroup (2006, s. 11). [cit. 2011-03-04].

⁵² BermanGroup (2006, s. 11 - 28). [cit. 2011-03-10].

⁵³ BermanGroup (2006, s. 11-12)

Podpora rozvoje lidských zdrojů by tedy měla být základem při tvorbě politik regionálního a lokálně ekonomického rozvoje zaměřených na posílení konkurenceschopnosti. Veřejná správa by měla zaměřit své úsilí na možnost celoživotního vzdělávání a učení se, neboť rozvoj lidských zdrojů je považován za klíčový předpoklad pro dlouhodobě udržitelné ekonomické prostředí, tak pro posílení sociální soudržnosti.

Věda, výzkum a inovace⁵⁴

Dříve se regiony mohly spoléhat na konkurenční výhodu plynoucí z dostupnosti přírodních zdrojů nebo levné pracovní síly, dnes se vyplatí zakládat konkurenceschopnost regionů na kvalitě a technologickém pokroku. Udržení konkurenční výhody pomocí technologického náskoku a kvality produkce vyžaduje schopnost neustále a úspěšně inovovat. Základem inovací je se neustále posouvat, aplikovat nové znalosti z VaV, které jsou spolu s kvalitou lidských zdrojů označovány za inovační potenciál regionů. Existence a kvalita výzkumné instituce v regionu je klíčovou podmínkou pro rozvoj znalostní ekonomiky a předpokladem inovačního potenciálu. Významnou vlastností inovací, resp. poznatků výzkumu a vývoje, je jejich obtížná přenositelnost a kumulativnost. Vědecko-výzkumné základny mají většinou tendenci koncentrovat se v centrech rozvoje (velká města), ale záleží na schopnostech místních a regionálních lidských zdrojů jak budou tyto technologie přebírat a využívat je.

Náklady na vlastní výzkum a vývoj jsou tak vysoké, že ne každá firma si může tyto náklady dovolit, především jedná-li se o menší společnosti. Proto je pro inovační potenciál důležitá vzájemná interakce jednotlivých regionálních aktérů a především pak přístup soukromého a veřejného sektoru. Síť a vzájemná spolupráce aktérů umožní šíření znalostí a přenos poznatků z vědy a výzkumu získá praktické uplatnění. Důležitým faktorem podpory vědy, výzkumu a inovací je také vytváření příznivého a atraktivního prostředí pro podnikání (poradenské služby, vědecko-technické parky, školící programy apod.)

Ekonomická struktura⁵⁵

Místní ekonomický rozvoj bývá dlouhodobě spojen s velkými podniky, které mají oproti ostatním firmám určité výhody. Tradičně bývají považovány za subjekty, které inovují a vytvářejí multiplikační efekt v rámci rozvoje místní ekonomiky. Jejich existence v regionu je přínosem, neboť bývají tahouny a stabilizátory místní ekonomiky. Mohou také

⁵⁴ BermanGroup (2006, s. 13-15)

⁵⁵ BermanGroup (2006, s. 18-20)

představovat zásadní partnery pro malé a střední podniky, které mohou se změnou světové ekonomiky nabízet flexibilnější a specializovanější produkci anebo se stávat součástí sítí těchto velkých firem. Pozitivním přínosem MSP v regionu je jejich flexibilita, schopnost vytváření podnikatelského klimatu a udržování konkurenčního prostředí v místní ekonomice. Na druhou stranu ani MSP ovšem nelze přeceňovat, s ohledem na jejich velikost existují určité slabiny, které jim způsobují zranitelnost.

Podpora podnikání je velmi komplexním pojmem, který v sobě skrývá množství dílčích politik a nástrojů. V zásadě je třeba rozlišovat mezi přímou podporou konkrétních podnikatelských subjektů a podporou nepřímou, která je zaměřena na rozvoj podnikatelského prostředí (tzn. vnějšího prostředí), ve kterém subjekty působí a vyvíjejí své aktivity. Faktory ovlivňující vnější podnikatelské prostředí je možné chápat jako primární faktory ekonomické konkurenceschopnosti regionů. Faktory vznikající a působící uvnitř samotné místní ekonomiky (např. efektivní formy vzájemné spolupráce) lze považovat za sekundární – nikoliv však významem, nýbrž povahou, neboť jsou totiž zprostředkované.

Přímé zahraniční investice (PZI)⁵⁶

S prostupující provázaností národních ekonomik, s rostoucí globalizací posledních desetiletí se zvyšuje význam nadnárodních společností a přínos PZI v místním a regionálním ekonomickém rozvoji. Jejich přínos spočívá jak na národní úrovni (stabilizace platební bilance, růst exportu apod.), tak na úrovni regionální, kdy mohou zvyšovat kvalitu lidských zdrojů, podněcovat nová pracovní místa atd. PZI představují významný faktor ekonomické restrukturalizace a zprostředkovatele ekonomického rozvoje. Obecně mají PZI na ekonomiku hostitele komplexní dopad. Zda bude pozitivní či naopak negativní, záleží na mnoha faktorech. Z dlouhodobého hlediska mohou např. přinést zlepšení konkurenceschopnosti, a to především proto, že spolu s nimi přichází do regionu nové technologie (jako zdroj růstu), know-how (a s ním specifické znalosti), které zvyšují produktivitu místní a regionální ekonomiky. Na druhou stranu mohou způsobit riziko vzniku technologické závislosti (transfer technologií), která může v důsledku utlumit místní tvůrčí a inovační aktivity a také to, že nadnárodní společnosti mohou představovat pro domácí firmy určitou bariéru pro jejich vstup na trh a následný rozvoj.

⁵⁶ BermanGroup (2006, s. 21-22)

Infrastruktura (dopravní a telekomunikační)⁵⁷

Jedním z předpokladů ekonomického rozvoje je zajištění potřebné infrastruktury. Moderní a adekvátní infrastruktura je odrazem hospodářské a sociální přitažlivosti daného místa. Dostupnost infrastruktury sama o sobě již není ve vyspělých ekonomikách klíčovým faktorem rozvoje, ale je nezbytným doplňkem ostatních faktorů. Nedostatečnost nebo zastaralost infrastruktury výrazně snižuje investiční atraktivitu regionů a měst a tím jejich konkurenceschopnost.

Se snižováním významu dopravní infrastruktury ve vyspělých zemích se naopak zvyšuje význam moderních informačních a telekomunikačních technologií, které jsou pilířem znalostní ekonomiky. Rychlost a kvalita realizace informačních a komunikačních technologií (ICT) určují úspěšnost inovací, zprostředkovávají organizační změny a přispívají ke zvyšování konkurenceschopnosti místního a regionálního prostředí i jednotlivých firem. Jinými slovy implementace a efektivní využívání moderních ICT je potenciálem pro růst celkové produktivity ekonomiky. Významným faktorem je současně existence kvalitní a spolehlivé technické infrastruktury, která též přispívá ke stabilizaci socioekonomické situace a je nepostradatelná pro rozvoj socioekonomických aktivit. Celková atraktivita území pro život (nejen pro investice) je významným exogenním faktorem konkurenceschopnosti regionů a měst.

Další faktory – kvalita ŽP a cestovní ruch⁵⁸

Kromě výše zmíněných primárních faktorů regionální konkurenceschopnosti existují další faktory, které mají vliv na rozvoj regionů z vnějšího prostředí. Jedním z nich je faktor kvality ŽP, který dlouhodobě působí na regionální konkurenceschopnost. S kvalitou ŽP souvisí i atraktivnost fyzické kvality prostředí jako bezpečnost, estetická atraktivita, poloha aj., jež představují významný potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Cestovní ruch je globálně rostoucím odvětvím a nabízí celou škálu produktů přes přímořskou a poznávací turistiku, lázeňství a wellness, pěší turistiku a cykloturistiku, až přes kongresový cestovní ruch nebo venkovskou turistiku.

⁵⁷ BermanGroup (2006, s. 25-26)

⁵⁸ BermanGroup (2006, s. 27-28)

3 Charakteristika obcí a municipálně - ekonomického systému

Územní samospráva vznikala jednak přirozenou cestou ze základních potřeb lidí, a to vytvářením menších sídelních útvarů uvnitř státu. Z nich se postupem času stávala centra rozvoje jako jsou města a obce, která přestávala být na státu závislá. Tyto územní celky spojovaly určité společné rysy či potřeby (např. geografické a ekonomické důvody), jež vedly ke vzniku počátku regionů, které se později staly základem vzniku vyšších stupňů územní samosprávy. Z historického pohledu je však obec základním kamenem společnosti sdružující zájmy občanů a jejím posláním je péče o vyvážený rozvoj svého území.

Jaké je postavení obce v územní samosprávě? V současnosti je obec považována za základní stupeň územní samosprávy, přičemž její postavení a význam ve veřejné správě vlivem decentralizace státu na územní samosprávu a vlivem rozvoje teorie fiskálního federalismu roste. Obec na základě zákonem stanovené působnosti a ekonomických podmínek spravuje věci veřejné a vykonává veřejnou správu na svém území. Plněním svých úkolů je povinna chránit veřejné zájmy a zároveň by měla zajišťovat efektivnost veřejného sektoru a maximální hospodárnost při financování veřejných potřeb.

3.1 Vymezení obce a municipální úrovně

V České republice je obec základním územně samosprávným celkem s nezávislými kompetencemi, pravomocemi a odpovědností. Právo na místní samosprávu obcí potvrzuje i dokument Evropská charta místní samosprávy⁵⁹. Její postavení, funkce a povinnosti jsou zakotveny v Ústavě ČR (zákon č. 1/1993 Sb.), dále pak zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, jež vymezuje zřízení obce a orgány podílející se na jejím řízení.

Obec jako veřejnoprávní korporace je právnickou osobou, která je způsobilá nabývat práva a povinnosti. V právních vztazích vystupuje svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Ze zákona o obcích dále vyplývá, že cílem obce je pečovat o všestranný rozvoj svého území, o uspokojování potřeb občanů, kteří mají na jejím území bydliště a vyvíjejí zde své ekonomické aktivity. Aby obec mohla spravovat a rozvíjet své území, musí

⁵⁹ Byla vydána v roce 1985 Radou Evropy a ČR ji přijala v roce 1998, v platnosti je od 1.9.1999.

mít k dispozici určité prostředky. Těmi jsou především majetek a finanční zdroje, které jsou soustředěny v jejím rozpočtu a jsou důležitými faktory hospodaření obcí.

Z pohledu municipální úrovně územní samosprávy lze konstatovat, že obec je územní celek, geograficky ohraničený, v němž se sdružují a žijí společenství občanů a kde volené orgány obce vlastními kompetencemi spravují veřejné záležitosti místního charakteru s ohledy na místní zvláštnosti a zájmy obyvatel. Obec lze proto vymezit třemi základními znaky:

- území,
- občané – občané s trvalým pobytem či občané s čestným občanstvím obce (města). Ve vztahu k obci na jejím území vystupují i další subjekty jako právnické osoby, fyzické osoby s přechodným pobytem aj.,
- samospráva veřejných záležitostí hranicích obce (na katastrálním území obce), tzn. působnost.

Vymezení municipální úrovně vychází z pojmu *municipalita*⁶⁰, tj. samosprávním orgán územněsprávní jednotky, pod kterým si lze představit obec či město. Obec může nést i označení město, pokud splňuje příslušná kritéria vymezená zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích pro přiznání statutu města. Pokud se v této práci bude mluvit o municipalitě či municipální úrovni, lze jimi uvažovat obecní řízení a samosprávu, která k zajišťování rozvoje využívá mimo jiné i partnerství jako jeden ze způsobů institucionální a občanské participace na řízení. Někdy se lze setkat i se ztotožněním pojmů územní samospráva a místní samospráva. V této práci bude brán zřetel na to, že tyto pojmy lze též ztotožnit.

V České republice lze dle zákona o obcích rozlišit následující druhy obcí:

- obce, které jsou městy – mají statut města, který závisí na počtu obyvatel (obec nad 3000 obyvatel) nebo ho mohou získat pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády⁶¹,
- obce, které nejsou městy – ostatní obce (vesnice),
- městys – tento historický titul byl obnoven roku 2006, obec se může stát městysem po svém návrhu a pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády nebo za jiných podmínek daných tímto zákonem (§3, odst. 4),
- statutární města – mohou svá území členit na obvody či městské části, většina statutárních měst je od roku 2001 sídlem krajských úřadů (krajská města),

⁶⁰ Pojem „municipalita“ je odvozen z latinského slova *municipium*, tj. město s určitou samosprávou.

⁶¹ Můžeme najít však i historická města s méně obyvateli, které mají stále statut města, i když funkce města již neplní.

- hlavní město Praha.

Existuje mnoho definic obcí, které se liší na základě toho, který vědní obor se municipalitou zabývá a podle kterých znaků obec hodnotíme. Podle Totha má obec povahu historií formovaného složitého urbanistického a sociálně-ekonomického systému, vytvářeného postupně a dlouhodobě podle jistých pravidel. Definuje pak město a obec jako „sociální organismus, který je geograficky vymezený a relativně stabilní. Je charakterizován souborem dynamických znaků (základních a specifických charakteristik), které ho odlišují od jiných forem osídlení⁶².“ Stejný pohled na definování obce sdílí například i Matoušková⁶³.

3.2 Funkce obcí v sociálně - ekonomickém systému

Obce, resp. města jsou složitými socioekonomickými systémy. V tomto systému poskytují obce zejména sociální prostor pro uspokojování potřeb a zájmů svých občanů. Mezi občany využívajícími území obce a ostatními subjekty lokálního (místního) rozvoje se vytváří vztahy a vazby, z kterých mohou těžit všechny zúčastněné strany. Socioekonomický a urbanistický systém obce je složitý, musí být však životaschopný. To je zajistitelné pouze při zachování určitých vnitřních proporcí, které v důsledku častých změn ve vývoji podniků, organizací a stálé migrace obyvatel, musí být nepřetržitě uváděny do stavu rovnováhy. Obce na svém území koncentrují kvalifikované pracovní síly, organizace, různé instituce, výrobní i nevýrobní podniky, které spolu s poptávkou po jejich produkci a rozvojem služeb vytvářejí z obcí centra lokálního (místního) ekonomického rozvoje.

Ekonomické činnosti obce slouží i jiným obcím, resp. městům a oblastem. Příkladem může být výroba, obchodní a kulturní vazby, či technický a společenský pokrok. Autoři Toth i Hrabalová uvádí, že tyto ekonomické činnosti probíhající uvnitř města plní z pohledu socioekonomických procesů dvě funkce, jednak městotvornou a také městoobslužnou⁶⁴.

Městotvornou funkci plní ty ekonomické činnosti, které jsou vyvíjeny ve městě, ale jejich dopady jsou určeny pro jiná města a oblasti. Příkladem jsou průmyslová výroba, služby bank, služby kulturních a sportovních zařízení, lokalizace podniků aj. Tyto činnosti mají významný vliv pro vznik města. Na druhé straně jsou tu především činnosti sloužící

⁶² TOTH, P. *Ekonomika měst a obcí*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1998. s. 17.

⁶³ MATOUŠKOVÁ, Z. a kol. (2000, s. 143)

⁶⁴ TOTH, P. (1998, s. 21)

HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 16-17.

k uspokojování potřeb obyvatel města a jejich spádových oblastí, ty pak představují *městoobslužnou funkci*. Sem patří například provozování systému MHD, sběr a likvidace komunálních odpadů apod.

Obce plní ve společnosti celou řadu funkcí současně, nejčastěji to bývají funkce obytná, pracovní a obslužná. Obzvláště do velkých obcí (měst) dojíždějí obyvatelé z okolních malých obcí za lepší pracovní nabídkou a za službami. Jiný pohled na základní funkce, které obce ve společnosti plní, vymezuje Peková (2004) na funkce sociální, ekonomické a územně-technické⁶⁵.

- *Sociální funkce* je chápána spíše v širším smyslu slova jako funkce obcí spojená se zajišťováním široké palety sociálních služeb a sociální péče, pomocí nichž toto prostředí vytvářejí a ovlivňují. Jako příklad lze uvést zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti v obci, zajištění minimální úrovně vzdělanosti a minimálního životního standardu obyvatel obce, podporu kulturních a sportovních aktivit v obci apod.
- *Ekonomická funkce* vymezuje obci jako účastníka ekonomických vztahů, kdy je obec hodnocena dle efektivnosti svého chování, používání nástrojů ekonomického rozvoje při řízení obce, ale svou činností může ovlivňovat a vytvářet podmínky pro ekonomický rozvoj i dalších subjektů na svém území, a to například formou podpory podnikatelských aktivit na jejím území.
- *Funkci územně-technickou* plní obec svými rozhodnutími a aktivitami. Obce organizují funkční využití svého území, koordinují a řídí svůj územní rozvoj a využívají k tomu celý systém nástrojů územního plánování. Výsledkem realizace této funkce je vytvoření sítě technické a sociální infrastruktury.

3.3 Působnost obcí

Existují různé typy členění systému územní správy. Pro Českou republiku je typický tzv. *smíšený systém* (středoevropský), ve kterém obce a další jednotky územní samosprávy vykonávají vlastní působnost - samosprávu, a současně v mezích zákona i státní správu, v rámci tzv. přenesené působnosti. V rámci zákona o obcích plní obec tyto funkce:

- *vlastní samosprávné funkce*, v ČR tzv. **samostatná působnost** obce v záležitostech, o kterých může samostatně rozhodovat, tzn. že má určité zákonem upravené

⁶⁵ Peková podle HRABALOVÁ, S. (2004, s. 14)

pravomoci. Obec si v rámci samostatné působnosti spravuje své záležitosti samostatně a stát může do její působnosti zasáhnout pouze zákonně stanoveným způsobem a jen tehdy, vyžaduje-li to ochrana zákona. To znamená, že obec (volené zastupitelstvo obce) se sama rozhoduje a vykonává svá rozhodnutí s ohledem na charakter a specifika svého území.

- *přenesené funkce*, v ČR tzv. **přenesená působnost**, v rámci vykonávání státní správy. Stát přenesl část svých výkonných pravomocí na obce, aby se výkon státní moci více přiblížil občanovi. Vykonávají ji výkonné orgány obcí a jsou v této činnosti podřízeny a kontrolovány orgány státní správy (rozhodovací pravomoc zůstává však na úrovni státu), v přenesené působnosti i krajským úřadem.

Vlivem zrušením okresních úřadů (r. 2002) v rámci reformy veřejné správy a přenosem i části jejich kompetencí na obce, se v současnosti rozlišují tři stupně rozsahu přenesené působnosti. Určitý objem přenesené působnosti vykonávají v základním rozsahu všechny *obce* (obce I. kategorie), dále jsou vymezeny *pověřené obecní úřady* (obce II. kategorie) a *obce s rozšířenou působností* (obce III. kategorie). Samostatná působnost je však i v těchto obcích prioritní. Pokud není zákonem upravujícím působnost obcí stanoveno, že se jedná o přenesenou působnost, jedná se vždy o výkon působnosti samostatné. Prioritní a primární funkcí výkonu zůstává samostatná působnost.

3.4 Orgány obecního zřízení

Municipální řízení dané lokality, resp. regionu se uskutečňuje prostřednictvím aktivit a kompetencí municipálních orgánů, tyto orgány a jejich vnitřní strukturu vymezuje zákon o obcích. Obec je institucí, kterou spravuje místní samospráva, respektive její volení zástupci a zaměstnanci. Mezi orgány obecního zřízení patří⁶⁶:

- **Zastupitelstvo**

Volným orgánem obce je zastupitelstvo obce, resp. ve městě plní jeho funkci zastupitelstvo města. Zastupitelstvo obce tvoří jeho členové (práva a povinnosti členů upravuje zákon o obcích), jejichž počet je závislý na počtu obyvatel a velikosti územního

⁶⁶ Dle zákon č. 128/2000 Sb., o obcích [online]. [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <[http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html)>.

PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press, 2004. s. 86 - 94

HOLEČEK, J. aj. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. [online]. Rozvojový interaktivní audit. Brno: GaREP Publishing, 2009. s. 13-16. [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <<http://www.garep.cz/publikace/obec-a-její-rozvoj-v-sirších-souvislostech.pdf>>.

obvodu obce. Zastupitelstvo jako vrcholný orgán rozhoduje ve věcech spadajících do samostatné působnosti obce a rozhoduje ve všech samosprávních záležitostech kromě těch, co patří do rozhodovací pravomoci zastupitelstev krajů (jako vyšších samosprávních celků).

Zastupitelstvo může zřizovat i **iniciativní a kontrolní orgány obce**, kterými jsou výbory. Vždy musí být zřízen jednak *finanční výbor*, který vykonává dohled nad hospodařením obce a záležitostmi s tím souvisejícími, a jednak *kontrolní výbor*, jehož úkolem je kontrola plnění usnesení zastupitelstva a rady obce, včetně dodržování právních předpisů. Zřízení těchto dvou výborů je povinné, v jejich čele stojí předseda a výbory musí být minimálně tříčlenné.

▪ **Rada obce**

Je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti a za svou činnost odpovídá zastupitelstvu obce. Činnost rady spočívá zejména v tom, že připravuje návrhy pro jednání a zabezpečuje plnění usnesení zastupitelstva. Tvoří ji starosta a jeho zástupci - místostarostové a další členové rady volení z řad členů zastupitelstva obce (ve velkých městech je to primátor a náměstek primátora jako jeho zástupce a ostatní členové). Rada obce se nevolí v obcích, kde zastupitelstvo obce má méně než 15 členů, v takovém případě vykonává její pravomoc starosta (až na výjimky).

Jako své **iniciativní a kontrolní orgány** zřizuje rada *komise*, které ji, stejně jako zastupitelstvu obce výbory, předkládají své návrhy, náměty a stanoviska.

▪ **Starosta**

Starosta je představitelem obce zastupující ji navenek. Do funkce je volen členy zastupitelstva, kterým se i za výkon své funkce zodpovídá. Starosta jmenuje a odvolává *tajemníka* obce, který řídí chod obecního úřadu a plní funkci zaměstnavatele vůči zaměstnancům úřadu. Není-li jeho funkce zřízena, plní funkci tajemníka starosta. Zástupcem starosty je místostarosta (místostarostové), který v době jeho nepřítomnosti zabezpečuje úkoly obce.

▪ **Obecní úřad**

V čele obecního úřadu stojí starosta, místostarosta, tajemník a dále ho tvoří celá řada zaměstnanců obecního úřadu ve výkonných orgánech, kterými jsou odbory a jednotlivá oddělení. Počet odborů a náplň jejich činnosti je dána velikostí obce (města) a rozsahem samostatné a přenesené působnosti, tj. obecní úřad vykonává jak samosprávu, tak i rozsah

výkonu státní správy. V oblasti samosprávy plní obecní úřad úkoly zastupitelstva či rady obce a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které spadají do působnosti jiných orgánů (komisí nebo zvláštních orgánů). Větší rozsah přenesené působnosti zajišťují pověřený obecní úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností. Ve městech plní funkci obecního úřadu městský úřad, magistrát, dále potom úřady městských obvodů a městských částí.

- **Zvláštní orgány obce**

Jako svůj zvláštní orgán mohou obce zřídit *obecní policii* (zák. č. 553/1991 Sb., o obecní policii). Zvláštním výkonným orgánem v přenesené působnosti obce jsou také *komise*, které v určitých případech vykonávají činnosti ve zvláštních věcech jako např. ustanovení povodňové komise, komise pro sociálně-právní ochranu dětí atp. Pokud je komise pověřena výkonem přenesené působnosti, musí předseda komise prokázat zvláštní odbornou způsobilost v oblasti výkonu komise. Svými činnostmi se komise zodpovídá starostovi.

3.5 Municipální management a jeho úloha při řízení a rozvoji

Municipální management představuje v místním a regionálním rozvoji jeden ze způsobů a nástrojů, jak mohou obce a města vhodným způsobem spravovat, řídit a rozvíjet svá území, resp. mít vliv na rozvoj regionu. Management jako specifická aktivita je stále více uznáván jako významný endogenní faktor místního a regionálního rozvoje a jeho orientace je především spojována v implementaci managementu vedoucího k realizaci rozvojových konceptů, strategií, programových dokumentů a projektů. Současně se klade důraz na kvalitu, profesionalitu a efektivnost správy, jež jsou důležitými aspekty při řízení municipalit. Efektivní realizace řízení a správa obce by měla vycházet ze stejných principů, metod a nástrojů, jako u všech jiných typů organizací, ať už se jedná o podnik nebo veřejnou správu.

V poslední době lze vysledovat sblížování a intenzivnější spolupráci veřejného a soukromého sektoru, zejména ve využívání shodných metod řízení. Veřejný sektor je inspirován soukromým a obohacuje svůj repertoár o moderní poznatky z managementu a marketingu⁶⁷. Municipální management, marketing a jejich opatření patří v současnosti k jednomu z nejdiskutovanějších, spíše měkkých faktorů rozvoje obcí a měst, resp. slouží

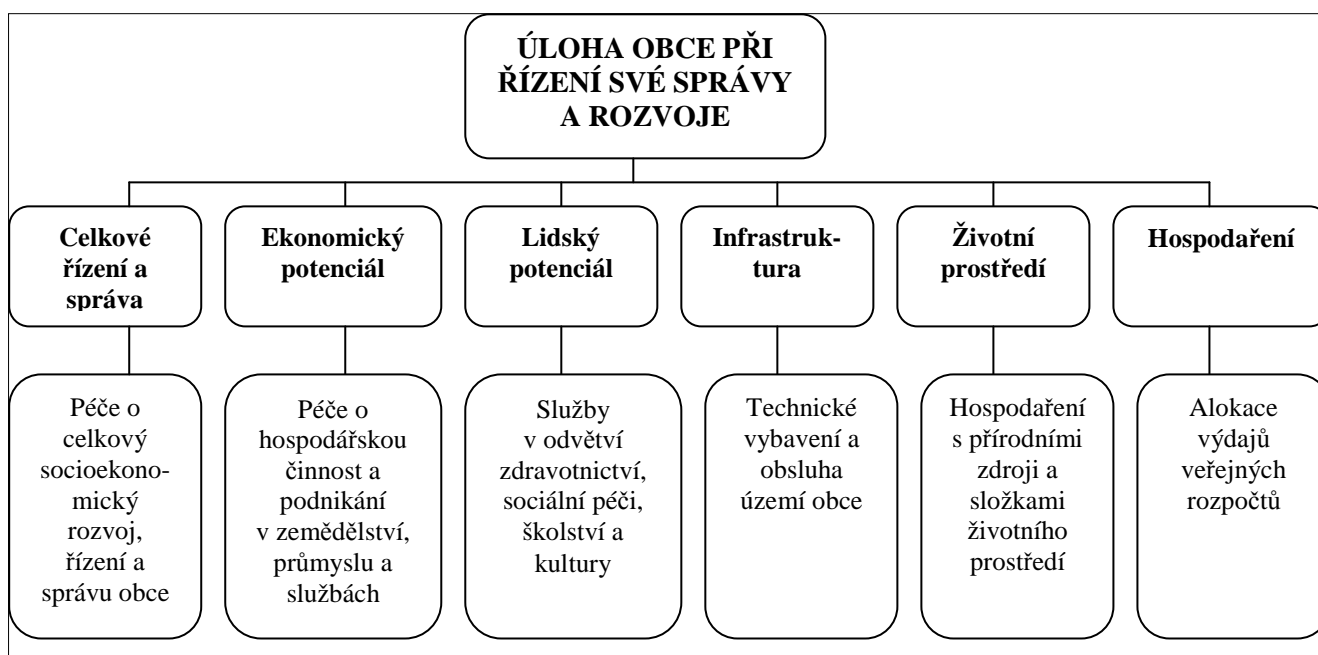
⁶⁷ ČECHOVÁ, B. *Marketing obcí* [online]. s. 2. [cit. 2011-04-06]. Dostupné z: http://www.vvv.cz/esf/download/Prirucka_marketing.pdf.

k budování konkurenční schopnosti regionu. Lze vycházet z faktu, že konkurenceschopnost místních a regionálních společenství v regionu přitom nezávisí pouze na produktech a technologiích, ale také na řízení a organizaci místních zdrojů a kvalitě místního prostředí.

Management na obecní úrovni však má některé významné specifické rysy. Specifika úlohy municipálního managementu při řízení obce lze rozdělit do následujících šesti oblastí:

- celkové řízení a správa
- ekonomický potenciál
- lidský potenciál
- infrastruktura
- životní prostředí
- hospodaření⁶⁸.

Těmto oblastem jsou přiřazeny adekvátní problémové okruhy, podle nichž jsou stanoveny předměty působnosti obce a z nich vybrány ty předměty působnosti, které jsou považovány za klíčové. Úlohu obce při řízení své správy a rozvoje znázorňuje obrázek 4.

Zdroj: *Řízení regionální a místní správy: Regionální a municipální management* [online]. Ostrava: Konsorcium DHV ČR a VŠB – TU Ostrava, červen 2006. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/3580.aspx>>.

Obrázek 4 – Úloha obce při řízení své správy a rozvoje

⁶⁸ *Řízení regionální a místní správy: Regionální a municipální management* [online]. Ostrava: Konsorcium DHV ČR a VŠB – TU Ostrava, červen 2006. s. 107-110. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/3580.aspx>>.

Obec v první řadě věnuje svou péči v oblasti *celkového sociálně-ekonomického rozvoje, řízení a správy*, a to prostřednictvím tří klíčových skupin řídicích činností:

- pořizování a schvalování územně plánovací dokumentace pro území obce,
- zpracování strategického plánu rozvoje obce spojeného s formováním představ o dlouhodobých záměrech rozvoje obce a stanovením dlouhodobých cílů obce (včetně zohlednění všech strategických, programových dokumentů),
- výběr projektů určených pro finanční podporu v rámci strategického programu obce, resp. operačních programů EU.

V rámci oblasti *péče o hospodářskou činnost a podnikání* může obec definovat následující tři klíčové skupiny řídicích činností:

- vytváření podnikatelského prostředí pro reálnou hospodářskou činnost a podnikání jako nepřímou formu podpory ze strany obce (analýzy podnikatelského prostředí, zpracování studií podnikatelských aktivit na území obce aj.),
- řešení problémů v oblasti zaměstnanosti (formou spolupráce s partnery při řešení problémů nezaměstnaných, jejich rekvalifikace a vytváření nových pracovních míst),
- rozhodování o budování podnikatelské infrastruktury pro podnikatele (výběr a určení lokalit a následná propagace vybudované infrastruktury na území obce).

Třetí oblastí, kterou by se měla obec při řízení svého rozvoje ubírat, je zaměření pozornosti na oblast *služeb v odvětví zdravotnictví, sociální péče, školství a kultury*, kde klíčovými předměty působnosti jsou:

- poskytování dotací nestátním organizacím a fyzickým osobám (v oblasti mládeže a tělovýchovy, sociálních služeb, kultury, zdravotnictví, prevence kriminality apod.),
- výběr projektů určených pro podporu v rámci rozvojových programů (kritéria pro výběr projektů bez spoluúčasti či s finanční spoluúčastí EU, státu a krajů),
- rozvoj výstavby bytů pro sociálně slabé skupiny obyvatelstva.

V oblasti *technického vybavení a obsluhy území obce* mezi klíčové předměty působnosti patří:

- přijímání opatření za mimořádných situací, zejména při nedostatku vody, při povodních (určení zásad a opatření k jejich řešení),
- výběr projektů určených pro podporu v rámci rozvojových programů (kritéria pro výběr projektů a rozhodnutí o výši příspěvku obce na tyto programy).

Další oblastí, které obec věnuje svou péči je *hospodaření s přírodními zdroji a složkami životního prostředí*. V této oblasti obec definuje jako klíčové tyto předměty působnosti:

- poskytování dotací občanským sdružením, humanitárním organizacím a fyzickým osobám v oblasti tvorby a ochrany životního prostředí,
- výběr projektů určených pro podporu v rámci rozvojových programů pro problematiku přírodních zdrojů a životního prostředí.

Poslední oblastí a úlohou municipálního managementu při řízení rozvoje obce je *alokace výdajů veřejných rozpočtů*, která vymezuje následující tři klíčové řídicí aktivity:

- emise vlastních obligací – podle zvláštních předpisů (stanovení důvodů a výše emise),
- přijímání půjček a zastavování movitých věcí a nemovitostí (rozhodnutí o účelu a výše půjček, stanovení zásad zastavování apod.),
- vyhlášení veřejných zakázek financovaných z rozpočtu obce a výběr zhotovitele (pravidla vyhlášení veřejných zakázek).

4 Rozvoj obcí a nástroje místního rozvoje

Jedním z hlavních cílů, zájmů a úloh obce, jak již bylo uvedeno, je zabezpečit všestranný rozvoj území. Rozvojové aktivity obcí se zaměřují nejvíce na místní ekonomický rozvoj, velké obce (resp.města) hrají významnou roli i při plánování rozvoje vyššího celku - regionu. Úloha obcí v rozvoji z pohledu institucionálního zajištění spočívá v plánování koncepční a výkonné činnosti samosprávných orgánů obcí v oblasti řízení místního rozvoje, dále pak v oblasti aktivit při řešení problémů překračujících jejich kompetence a jejich participaci na realizaci municipálních a regionálních strategií a programů rozvoje.

4.1 Východiska rozvoje obcí – ekonomické dispozice

Rozvoj obce jako dlouhodobý proces vyváženého a udržitelného zlepšování situace sídla a jeho okolí je podmíněn koncepčním a promyšleným přístupem k socioekonomickým jevům zde probíhajícím. Základními prvky působícími na možnosti rozvoje obce, ve smyslu aktivní snahy o uvedené zlepšování, jsou její ekonomické dispozice (rozpočtové možnosti a majetková základna), lidské zdroje ve smyslu kooperace aktérů místního rozvoje (představitelé a pracovníci obce, občané a podnikatelé schopni působit jako iniciátoři a realizátoři rozvojových aktivit) a v neposlední řadě jsou to zaměření a vize rozvoje, tj. vyjádření žádoucího stavu a cílů rozvoje jako součást rozvojové koncepce. To vše v kontextu a součinnosti s širším prostředím ovlivňujícím podmínky rozvoje jako je poloha a dostupnost obce v komunikačních systémech a přírodní prostředí i územně-technická vybavenost⁶⁹.

Hledisko *ekonomické dispozice* obce jasně vymezuje otázku toho, v jakém rozsahu se obec zaměří na své rozvojové aktivity, zda a v jaké míře si je může dovolit, resp. z hlediska financování, jaké k tomu má hmotné tj. finanční prostředky. Municipální rozpočet je důležitým nástrojem komunální a regionální politiky dané samosprávné jednotky, ať už obce, města či mikroregionu. Slouží zejména k prosazování zájmů místních občanů, k financování veřejných statků a služeb na municipální úrovni a v neposlední řadě k realizaci rozvojové koncepce územní samosprávy. Hlavním cílem obcí je zajistit co největší obnos finančních zdrojů (soubor příjmů) pro svěřené úkoly a rozvojové potřeby. Většina obcí (zejména těch malých) je nucena hospodařit s omezeným rozpočtem, neboť hlavní soubor příjmů (daňových

⁶⁹ HOLEČEK, J. aj. (2009, s. 16). [cit. 2011-04-04].

a nedaňových) postačí sotva na financování běžného provozu, a proto většina rozvojových akcí je často závislá na dotacích.

Rozvojové aktivity obcí je možné financovat několika způsoby. Buď může obec financovat investiční aktivity z vlastních zdrojů, například zacházením s majetkem obce (prodej nepotřebného či nevyužívaného majetku, pronájem) či vlastním naspořením, a nebo se může spoléhat na cizí zdroje⁷⁰. Dluhové financování může obci usnadnit používání některých dlouhodobých nástrojů řízení, jako je zejména strategický plán a koncepční dokumenty obce, rozpočtový výhled, popř. plán prodeje majetku obce, který je vhodným kapitálovým příjmem obce. Obec by však měla při hospodaření zacházet se všemi prostředky uvážlivě, aby byla schopna své dluhy uhradit.

Z výše uvedeného vyplývá, že finanční hospodaření obce je úzce spojeno s hospodařením majetkovým, neboť majetek je považován za základní předpoklad pro fungování a výkon správy obce. Jeho vlastnictví je předpokladem pro zabezpečování veřejných statků, pro rozvoj vlastní podnikatelské činnosti, ale také možnosti jak získat úvěr. Rovněž představuje významný faktor ovlivňující bonitu a rating obce.

4.2 Účast aktérů místního a regionálního rozvoje

Místní rozvoj je sice odkázán na množství finančních zdrojů v rozpočtu obce a na hospodaření s ním, avšak nezávisí jen na tomto zdroji, ale rovněž je odvozen od komunikace a kooperace do něj zapojených subjektů. Partnerství a participace aktérů⁷¹ na procesech místního, resp. regionálního rozvoje se odvíjí od specifických územních a místních podmínek. Spolupráce se pro tyto subjekty stává klíčovou příležitostí pro zlepšení jejich vlastní situace. Každý subjekt může přispět k tvorbě a implementaci rozvojové strategie, ke zlepšení konkurenceschopnosti daného místa či regionu, pokud má zájem (motiv), schopnosti, znalosti a informace. Při stanovení okruhu aktérů místního a regionálního rozvoje se uplatňuje jako nejvhodnější postupovat směrem „zdola nahoru“ jako při tvorbě regionální politiky. Základní přehled aktérů místního a regionálního rozvoje uvádí tabulka 2.

⁷⁰ Podle HRABALOVÁ, S. (2004)

⁷¹ Aktérem se myslí jednající subjekt, který je nositelem, iniciátorem či realizátorem aktivit.

Tabulka 2 – Přehled aktérů místního a regionálního rozvoje

Obecní úroveň
<ul style="list-style-type: none"> - Obec - Obcí zřizované organizace (školy, zdravotnictví, kulturní a sportovní zařízení, aj.) - Významní podnikatelé a investoři (dle různých kritérií výběru) - Zájmová sdružení občanů
Mikroregionální úroveň
<ul style="list-style-type: none"> - Management svazků obcí - Obce - Místní akční skupiny
Krajská úroveň
<ul style="list-style-type: none"> - Kraj - Svazky obcí - Místní akční skupiny - Územní orgány státní správy - Podnikatelská sdružení - Nezisková sdružení - Vysoké školy
Státní úroveň
<ul style="list-style-type: none"> - Ministerstvo pro místní rozvoj - Ostatní ministerstva - Kraje - Svaz měst a obcí - Celostátní zájmová uskupení (Hospodářská komora ČR, Agrární komora ČR)

Zdroj: vlastní upravené zpracování na základě Metodická podpora regionálního rozvoje [online].
 Dostupné z: <<http://www.regionaldevelopment.cz/index.php/akteri-regionalni-politiky.html>>.

Struktura aktérů rozvoje je poměrně různorodá a je možné na ně nahlížet z různých úhlů pohledu. Tím, že se význam aktérů a jejich počet výrazně zvyšuje, se vedle *formálních organizací a institucí*, které vznikají za účelem podporovat rozvojový proces na místní a regionální úrovni (např. regionální rozvojové agentury, technologické parky, poradenská a informační centra nebo dobrovolné svazky obcí atd.), se lze stále častěji setkat s nejrůznějšími *neformálními organizacemi*, jakými jsou např. informační a komunikační sítě (sítě osobních a sociálních vztahů), vznikající spontánně v průběhu mezilidských interakcí.

Partnerství je nevyhnutelným, progresivním a dynamickým prvkem a současně nástrojem rozvoje území obce, neboť umožňuje zapojit do rozhodování o rozvojových aktivitách široké spektrum aktérů veřejné politiky, včetně aktérů mimo veřejnou správu (podnikatelský a občanský sektor). K tomu se postupně stírá tradiční dělení na veřejný a soukromý sektor a úlohu veřejné správy stále více přebírají polostátní či soukromí aktéři (partnerství obou sektorů prostřednictvím PPP projektů, rozvojové fondy apod.). Obec v místním rozvoji vytváří především spolupráci jak na úrovni místní samosprávy obce a budování vztahu s místními občany, tak v navazování komunikace a partnerství obce

s podnikatelskou sférou. Druhou úrovní partnerství v místním rozvoji může být spolupráce mezi obcemi v blízkém okolí, jež společně řeší otázky sociálně-ekonomického rozvoje v regionu, resp. vytvořeného mikroregionu. Obce může spojoval i přeshraniční spolupráce ve formě vytváření euroregionálních partnerství (více viz kapitola 1.1.3).

4.3 Cíle obcí v místním rozvoji

Co je úkolem obcí a měst v místním a regionálním rozvoji? Obce mají za úkol svými kompetencemi, pravomocemi a aktivitami zajistit realizaci místního rozvoje a jsou za něj zodpovědné. Hlavním cílem a úspěšným výsledkem realizace těchto snah je vytvoření a zvýšení konkurenceschopnosti jak samotné obce, tak regionu pomocí významných dílčích cílů, které mohou např. podle Čapkové a Ježka být⁷²:

- posilování konkurenční pozice místních a regionálních společenství,
- podpora využití nedostatečně využívaných zdrojů (jak přírodních, tak hlavně lidských),
- vyhledávání odbytových příležitostí pro místní anebo regionální výrobky a služby,
- zlepšování úrovně zaměstnanosti a dlouhodobých kariérních příležitostí pro místní obyvatele (snaha zajistit jim existenci),
- zlepšování místního a regionálního podnikatelského prostředí,
- zvyšování kvality života místních a regionálních společenství, resp. jejich obyvatel.

Místní rozvoj může být pojímán jako celý komplex *procesů přístupů, postupů a aktivit*, které vycházejí ze spolupráce místních a regionálních aktérů (komunit a společenství), z partnerství veřejného a soukromého sektoru a jehož uplatnění spočívá zejména v naplňování strategie místního, resp. regionálního rozvoje. Pro naplnění jednotlivých cílů místního ekonomického rozvoje lze využít různé přístupy, které mohou obce využít. Z pohledu Žárske a kol. se konkrétně jedná o následující oblasti podpory⁷³:

- tvorba investičního prostředí přijatelného pro místní podnikatele,
- podpora malých a středních podniků,
- podpora nových a začínajících podnikatelů,
- přilákání externích investic (národních nebo mezinárodních),

⁷² Čapková a Ježek podle JEŽEK, J. a kol. *Budování konkurenceschopnosti měst a regionů v teorii a praxi* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita, 2007. s. 7. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38237.aspx>>.

⁷³ ŽÁRSKA, E. a kol. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. s. 172.

- investice do tzv. *tvrdé infrastruktury* (dopravní a energetické sítě, telekomunikace, kanalizace apod.),
- investice do tzv. *měkké infrastruktury* (školství, vzdělávání, zdravotnictví, bydlení, bezpečnost, veřejná doprava, rozvoj pracovní síly apod.),
- podpora podnikatelských klastrů.

Výše zmiňované cíle jsou orientované jak na aktivizaci vnitřního potenciálu podporou místních podnikatelů, tak na přilákání nových a udržení těch stávajících v dané lokalitě. Vše záleží především na tom, jak příznivé podmínky a jak lukrativní prostředí k podnikání municipality mohou nabídnout (prostřednictvím omezování místních daní a poplatků, vyhlášky a nařízení obcí, cena ploch a prostor k pronájmu apod.). Konkurenční výhodou a cílem obcí v místním rozvoji je také jejich schopnost nabídnout podnikatelům a firmám odpovídající tvrdou infrastrukturu. Například výstavba průmyslových zón na okraji obcí a měst potřebuje zajištění dopravního spojení, kanalizace, energetických přívodů atd. Podpora podnikatelsky orientovaných cílů, vznik klastrových iniciativ nebo průnik inovačních technologií a záměrů do obce pro ni představuje zásadní nástroj k udržení i přilákání kreativních a inovativních „mozků“ do regionu. Cílem obce je prostřednictvím uplatňování těchto a dalších prostředků zvýšit přitažlivost obce i regionu pro všechny přítomné subjekty.

K dosahování konkurenceschopnosti jak „atraktivního, tak i kreativního a znalostního“ území samozřejmě přispívá podpora a výdaje do různých vzdělávacích institucí (podpora školství), podpora výzkumných organizací a odborníků v obci (VaV) jež přispívají k vyšší vzdělanosti a kvalifikaci místních obyvatel, dalších subjektů a jejich uplatnění na pracovním trhu. Aby obce udržely obyvatele v regionu (z pohledu bydlení, dojížděky do zaměstnání a škol), musí zajistit dobré dopravní napojení a spoje a také potřebnou infrastrukturu. Úroveň rozsahu a řízení služeb v obci jako kvalitní zdravotní a sociální péče, zajištění bezpečnosti veřejnosti a úroveň občanské vybavenosti volnočasových aktivit představují faktory a nástroje, které v důsledku zvyšují životní úroveň občanů a přispívají ke kvalitě života v obci a regionu. Za hlavní přístupy a činitele komparativní výhody se proto v tomto pojetí považují faktory tvrdé a v současnosti stále více zdůrazňované faktory měkké infrastruktury. Od jejich kvality a dostupnosti se odvíjí úspěšnost místní ekonomiky.

4.4 Nástroje místního rozvoje a komunální politiky

Z hlediska modelování regionálního rozvoje na vyšší úroveň je třeba vycházet ze situace v obcích, jež jsou klíčovými subjekty místního rozvoje a subjekty, od nichž se odvíjí jednotlivé nástroje komunální politiky a utvářejí se strategie řízení a programy rozvoje, které mají vliv i na konkurenceschopnost regionu. Jelikož obec vychází při plánování výdajů v rozpočtu z omezených finančních zdrojů, měla by se zaměřit na vytvoření hierarchie priorit, na vymezení a řízení těch faktorů místního rozvoje, které mohou nejvíce determinovat místní a regionální konkurenceschopnost. Tu může obec podpořit spoluprací a kooperací s ostatními aktéry rozvoje pomocí nejrůznějších nástrojů.

Místní rozvoj obcí je uskutečňován prostřednictvím široké palety nástrojů, technik a postupů, kterými municipalita disponuje. Co si lze ovšem představit pod pojmem nástroje rozvoje? Nástroj slouží jako prostředek k uskutečnění určité činnosti, eventuálně slouží k vyjádření výsledků dané činnosti. V místním rozvoji ho lze obecně chápat jako prostředek k dosažení vytyčených cílů, jako pomůcka k dosažení plánovaných aktivit. Bývá často svázán s určitou konkrétní technikou. Technikou je pak způsob či forma využití daných nástrojů, jenž umožňuje pomocí těchto nástrojů a znalostí společensko-ekonomických zákonů a pravidel fungování odkrývat a lépe využívat zdroje rozvoje. Nástroje a jejich techniky, jakožto i různá opatření se dají dělit podle mnoha hledisek, ať už podle toho, zda je možné je rozlišit dle míry zprostředkování na přímé či nepřímé, nebo na finanční a nefinanční apod. Podle Ježka⁷⁴ lze jednotlivé nástroje zase odlišit například podle druhu, síly vlivu, podle adresátů, jimž jsou určeny a také dle obsahového zaměření (orientace). Záleží na obci, které prostředky zvolí, nicméně by měly vycházet z předpokladu spolupráce místní samosprávy se soukromými a externími subjekty a v neposlední řadě z kooperace s občany.

Podle Žárske komplex opatření, které zahrnuje komunální politika, umožňuje účinně řídit procesy a řešit problémy rozvoje místní jednotky⁷⁵. Jeden ze způsobů členění základních nástrojů komunální politiky a jejich formu využití zobrazuje tabulka 3, v níž autoři člení jednotlivé druhy nástrojů do čtyř skupin na administrativní, finanční, infrastrukturní a informační nástroje. Každý nástroj přitom zahrnuje pod sebou několik forem činností,

⁷⁴ JEŽEK, J. *Municipální podpora místního ekonomického rozvoje* [online]. Working paper, projekt MMR 19-07-01. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, č. 2. 21 s. [cit. 2011-04-05]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38222.aspx>>.

⁷⁵ Žárska, E. a kol. (2007, s. 44)

kterými mohou municipality zvýšit konkurenceschopnost své lokality, a také ovlivnit dopady na okolní region a jeho konkurenceschopnost.

Tabulka 3 - Nástroje komunální politiky

Druh nástroje	Forma
Administrativní nástroje	- stanoviska k umístění ekonomických činností (investiční a podnikatelská) - obecně závazné vyhlášky - územní plán obce - strategie (program) rozvoje obce
Finanční nástroje	- lokalizační podpora a investiční motivace pro podnikatele - příspěvky na místní rozvojové projekty pro podnikatele a obyvatele
Infrastrukturní nástroje	- výstavba technické infrastruktury (místní komunikace, plynofikace, kanalizace, odpadové hospodářství) - výstavba občanské infrastruktury (byty, sociální a kulturní zařízení, vzdělávání)
Informační nástroje	- poradenská a informační centra - komunální marketing

Zdroj: REKTOŘÍK, J., ŠELEŠOVSKÝ, J., a kol. *Územní samospráva v ČR, SR a Rakousku – Příručka pro zastupitele měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s.77.

Podpora lokálního ekonomického rozvoje v sobě zahrnuje celý komplex nástrojů, opatření a technik komunální politiky, jejichž snahou je žádoucím způsobem ovlivňovat ekonomický vývoj obcí (měst) a regionů nebo rychlost jejich adaptace na exogenní změny. Významnými nástroji v komunální politice jsou *administrativní nástroje*, které v sobě zahrnují především legislativní nástroje, včetně vydávání všeobecných závazných nařízení, vyhlášek, dále jsou to nástroje plánování a koncepce rozvoje jako územní plán, strategie rozvoje apod. Tvorba strategie je klíčovou úlohou ekonomiky obce a je rámcem pro rozvojové aktivity a pro získání prostředků ze státních a strukturálních fondů. Strategické plány poskytují prostor pro koordinaci aktivit místních samospráv při spolupráci s jinými institucemi.

Finanční nástroje představují nástroje lokalizace ekonomických subjektů a vyznačují se pobídkami ekonomického rázu prostřednictvím místních daní a poplatků, různých finančních příspěvků či dotací podnikatelům a manipulace s majetkem obce (pronájem, prodej). Za důležité se považuje, aby místní daně nepředstavovaly bariéru podnikání a neměly negativní vliv na podnikatelské prostředí v lokalitě. Rozsah a struktura obecního majetku zase umožňuje poskytovat prostory pro podporu podnikatelských subjektů.

Infrastrukturní nástroje podporují výstavbu místní technické a občanské infrastruktury a důležitými požadavky na ni jsou pak kritéria kvality (rychlost, spolehlivost aj.). Stimulují

ekonomický růst území a jsou jednoznačně komparativní výhodou obce. Slabá infrastruktura však může být i bariérou růstu produktivity místních podniků. Obecně platí, že čím větší je obec co do velikosti, tím jsou nároky ze strany občanů a podnikatelů na kvalitu místní infrastruktury větší.

Důležitý nástroj v lokálním ekonomickém rozvoji představují zároveň *informační nástroje* obce, jež mají vliv na komunikaci představitelů místních samospráv s občany a s podniky a zahrnují marketingovou propagaci obce vzhledem k vnějšímu prostředí (vytvářejí povědomí o obci a její image). Těmito opatřeními mohou být různá poradenství, konzultace, marketingové aktivity na bázi komunikace a partnerství. Kategorie těchto nástrojů zahrnují různá školení a informace poskytované pro MSP v oblasti managementu, marketingu, kvality a financování až po specializované služby v oblasti exportu nebo podpory výzkumu a vývoje. Tyto služby potom zabezpečují specializované instituce zřizované územní samosprávou.

V oblasti obecní samosprávy existuje vedle zákonných omezení vybraných činností relativně velká oblast pro tvůrčí přístup k řešení rozvoje obce, kdy obec může podnikat, rozličným způsobem investovat, volit služby nad rámec běžného standardu, které bude pro své občany zajišťovat, apod. Otevírá se tak široké pole činností spojených s dispozicemi obce, jejími vizemi a potřebami občanů⁷⁶.

4.4.1 Rozvojové koncepty jako nástroj rozvoje municipalit

Mezi nástroje, které jsou územními samosprávami na podporu lokálního ekonomického rozvoje a na podporu konkurenceschopnosti regionu stále více využívány, patří využití metod strategického řízení. *Strategické řízení* rozvoje území vyžaduje koordinaci strategií a koncepcí místní samosprávou a rozumí se jím jednak proces naplňování představ uvedených ve *strategickém plánu*, jenž slouží jako podklad dokumentace pro strategické řízení, a jednak implementace strategických záměrů. *Strategický záměr*⁷⁷, nebo-li také *vize*, zase formulují představu cíle „od toho kde jsme a kam se chceme dostat“, tj. formulují očekávaný budoucí stav a aspirace obce. Vize je specifikována pomocí souboru opatření, jimiž mají aktéři za cíl usměrňovat vývoj obce k žádoucímu stavu.

⁷⁶ HOLEČEK, J. aj. (2009, s. 16). [cit. 2011-04-05].

⁷⁷ *Metody regionálního rozvoje pro potřeby strategického rozvoje regionů* [online]. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Praha: VŠE v Praze, 2006. s. 316. [cit. 2011-04-07]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/4198.aspx>>.

Strategické plánování je součástí koncepčního řízení rozvoje. Rovněž je „účinným nástrojem, jak spojit za společným cílem rozhodující představitele podniků a veřejné správy k vytvoření veřejně soukromého partnerství, které zlepší místní podnikatelské prostředí a konkurenceschopnost města⁷⁸.“ Mezi nejvýznamnější klíčové nástroje řízení rozvoje v komunální politice patří využívání *konceptních dokumentů*. Zásadní roli hrají strategické a programové dokumenty a územně plánovací dokumentace, jejichž úlohou je zabývat se v různé úrovni obecnosti dle svého zaměření charakteristikou situace dané municipality či regionu, dále pak stanovit rozvojové cíle, koordinovat dílčí rozvojové aktivity a již v procesu přípravy stanovit účelné využití finančních zdrojů. Soustava konceptních dokumentů v ČR rozlišuje dokumenty z hlediska řídicího subjektu na dokumenty určené pro municipální (obce, města) či regionální úroveň (kraje) a z hlediska časového na dokumenty strategické, programové a operační (tj. dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé). Z hlediska obecnosti a účelu je možné rozlišit následující typy dokumentů s ohledem na jejich věcné a časové hledisko⁷⁹:

- **Strategie** je dlouhodobý koncepční dokument, který určuje základní linie rozvoje daného subjektu, resp. území, pro něž daný subjekt strategii vytváří, a to ve všech základních tematických oblastech a na dlouhé období („*kam jdeme*“).
- **Program** je střednědobý dokument, který vychází ze strategie, navazuje na ni a ve střednědobém horizontu vytyčuje opatření, která bude subjekt realizovat, aby dosáhl strategických cílů („*jaké kroky podnikáme*“).
- **Plán** je krátkodobý dokument prováděcího charakteru (nejde již o strategický dokument). Konkretizuje vybraná opatření ve formě projektů či aktivit. Obsahuje již harmonogram a stanovuje způsob financování jednotlivých aktivit a projektů spolu s jejich rámcovými rozpočty („*jaké aktivity hodláme v nejbližší době realizovat a jakým způsobem*“).

Rozvojová strategie, resp. program rozvoje obce (či tzv. strategický plán rozvoje města) je jedním z hlavních nástrojů místního rozvoje, neboť formuluje, provazuje a nastavuje způsoby uplatnění nástrojů ostatních. Na základě poznání a především analýzy situace v obci (např. pomocí SWOT analýzy) a představ občanů, podnikatelů, zájmových organizací a dalších subjektů v obci se prostřednictvím této strategie formulují vize a rozvojové cíle obce spolu s aktivitami vedoucími k jejich naplnění. Vzhledem k faktu, že strategické plánování

⁷⁸ BermanGroup. *Strategické plánování a ekonomický rozvoj*. In Moderní obec. 1999, č. 3, příloha.

⁷⁹ GALVASOVÁ, I. a kol. (2007, s. 75). [cit. 2011-04-07].

v ČR má dosud dobrovolný charakter, např. v porovnání s územním plánováním, které je dané zákonem, zpracovávají ho zatím spíše větší města.

Rozvojové koncepce a jejich příprava vyžaduje primárně sledovat komplexní cíle obce, aby se dosáhlo toho, že místní rozvoj se stane maximálně efektivní. Při přípravě strategických dokumentů bývá využíváno buď tzv. expertního nebo komunitního přístupu. Participace aktérů při tvorbě strategie je typická zejména při zpracování strategického plánování komunitní metodou, která se dobře uplatňuje na menších územích jako jsou malé obce, města či mikroregiony. Větší města a kraje si často nechávají zpracovávat strategie pomocí externích odborníků a rozvojových agentur, tj. využívají expertní metodu. Ideální možnost by představovala kombinace využití obou metod v těch fázích procesu strategického plánu, v nichž převažují jejich výhody.

Význam programu rozvoje municipality, jakožto základního a nejvýznamnějšího nástroje koncepční přípravy k ovlivnění rozvoje lokality, příp. regionu, lze definovat prostřednictvím následujících bodů:

- je stěžejním podkladem pro vytvoření argumentační základny pro rozhodování orgánů obce v zásadních rozvojových otázkách,
- představuje manuál pro opatření vedoucí k aktivizaci vnitřních zdrojů obce a realizaci rozvojových aktivit,
- vytváří systémové předpoklady pro upevnění pozice obce v regionu a posílení jeho konkurenceschopnosti,
- je významnou koncepční oporou pro čerpání finančních prostředků z domácích dotačních zdrojů a ze zdrojů Evropské unie⁸⁰.

Smyslem rozvojových strategií (programů rozvoje) prostřednictvím koncepčních dokumentů je učinit jednotlivé lokality a regiony co nejpříjemnější pro každodenní život obyvatel i pro přilákání investorů do regionu. Představují snahu, jak se obce mohou postarat o to, aby se nejen ony samy, ale současně i region staly prosperující a rozvojové aktivity v něm socioekonomicky udržitelné. Strategické plánování se stalo tudíž jednou z příležitostí, jak lze obcím a regionům pomoci k posílení jejich konkurenceschopnosti a tím i ke zvýšení kvality života v daném území.

⁸⁰ *Koncepční příprava rozvoje obcí: Publikace pro představitele obecních samospráv* [online]. Listopad 2010. s.2. [cit. 2011-05-06]. Dostupné z: <http://files.rozvojjobci.cz/200000019-31a02329a1/Koncepcni%20priprava%20rozvoje%20obci_publicace.pdf>.

5 Analýza faktorů místního rozvoje a profil města Pardubice

5.1 Východiska a metodika práce

Práce vychází z otázky, jakou úlohu hraje obec v místním rozvoji a kterými faktory a nástroji rozvoje může mít vliv na zvyšování konkurenceschopnosti regionu. Základem pro efektivní municipální politiku je analýza relevantních faktorů místního rozvoje, tj. identifikace klíčových determinantů socioekonomického rozvoje a kvality života, které mají stimulační dopady na místní rozvoj a v důsledku pak na regionální konkurenceschopnost. Tato kapitola se mimo jiné zaměří na vymezení těch faktorů místního rozvoje, které si obec Pardubice dala za cíl podporovat v rozvojové koncepci, konkrétně ve „Strategickém plánu rozvoje města“, jež představuje jeden z nástrojů, jak může statutární město zvyšovat úroveň a atraktivnost regionu. Cílem města Pardubice není jen podpora tvrdých faktorů rozvoje, ale zrovna tak se v rozvojovém plánu zabývá rolí měkkých faktorů, na které bude v této analýze brán též zřetel.

Jedna ze základních otázek metodologického charakteru, která se nabízí a určuje průběh analýzy a dalších postupů v práci, je vymezení úrovně regionu, o kterém se bude uvažovat jako o konkurenceschopném. Vymezení regionálního celku je možné specifikovat podle celé řady kritérií uvedených v první kapitole práce. Jedním z možných hledisek pro posouzení vlivu obce na konkurenceschopnost regionu, je hledisko spádovosti, kdy existuje přirozená dělba mezi centrem a zázemím, mezi kterými dochází např. k dojížděcí do zaměstnání a do škol a region tvoří hospodářsky výrazně propojený celek. Vzhledem k tomu, že město Pardubice patří mezi velká města v ČR, bude mít jeho správní funkce a úloha v řízení rozvoje vliv jak na místní rozvoj v obci a na konkurenceschopnost města jako centra rozvoje, tak především na okolní prostředí a na vazby se zázemím města. *Kraje mohou být považovány za širší zázemí svého krajského města.* Centra rozvoje, jako jsou krajská města, mají nejen díky své velikosti, regionální síle, ale i díky tomu, že se stávají hnacími silami místních i regionálních ekonomik, značný rozsah vlivu na utváření konkurenceschopnosti regionu.

Další podstatnou otázkou jsou zdroje čerpání dat a informací vyžadujících zpracování analytické části práce, a to především při hodnocení faktorů a nástrojů ovlivňujících konkurenceschopnost regionu prostřednictvím vhodných ukazatelů (kapitola 5 a především

kapitola 6). Výběr ukazatelů není jednoduchou záležitostí, neboť většina komplexních údajů a dat na regionální úrovni není nikde uceleně poskytována, a zejména na úrovni lokální (obce LAU II) je nutné vycházet z dostupných zdrojů nebo z informací samotných municipalit (Strategický plán, závěrečné účty hospodaření aj.). Ke sběru dat a potřebných údajů pro účely této práce ovšem nejvíce přispěly informace získané z Českého statistického úřadu, dále potom byly využity zdroje jednotlivých ministerstev (např. MMR, MPSV), úřadů práce, Městské policie Pardubice, Regionálních informačních systémů (RISY) a mnoha dalších zdrojů.

5.2 Základní charakteristika města Pardubice

Z hlediska geografického je výhodou Pardubic jejich poloha. Leží v Polabské nížině na soutoku řek Labe a Chrudimky a nachází se v nadmořské výšce 215-237 m.n.m. Rozkládají se na ploše 8 266 ha (na 82,66 km²), přičemž nížinná oblast odráží povahu klimatických podmínek a podnebí zdejšího regionu. Kvalita životního prostředí ve městě je silně ovlivněna průmyslovou povahou města, hustotou dopravních sítí, avšak v blízkosti města je možné nalézt i chráněná území a krásné přírodní památky. Přesto, že se od roku 1993 počet trvale žijících obyvatel v Pardubicích stále snižuje, mají Pardubice charakter devadesátitisícového města a k tomu 10. největšího města v ČR⁸¹.

Centrem rozvoje se Pardubice staly již v polovině 19. století díky své výhodné poloze pro vybudování významného železničního uzlu (1845). Velký rozmach znamenalo napojení města Pardubice na hlavní železniční trať Praha – Česká Třebová. V té době vznikly v Pardubicích významné průmyslové podniky jako Fantova rafinérie (dnešní Paramo), Prokopova továrna mlýnských strojů, lihovar, cukrovar a další a jedním z důsledků bylo, že ve městě poměrně prudce stoupal i počet obyvatel. Později během poválečných let byly založeny podniky Synthesia (Semtín) a Tesla, a to se odrazilo v tom, že Pardubice se v příštích desetiletích staly jak průmyslovým, tak společenským, kulturním i sportovním centrem východních Čech.

Dlouholetou tradici chemické výroby dnes reprezentují především společnosti Paramo, významná česká rafinérie vyrábějící paliva, maziva a asfaltové výrobky, a Aliachem (odštěpný závod Synthesie), mezi jehož hlavní produkty patří nitrocelulóza, pigmenty,

⁸¹ Údaj počtu obyvatel je k datu 31.12. 2009. Z toho žen je 51,4 % a mužů 48,6 %.
Podle *Malý lexikon obcí ČR 2010*. [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1302-10>.

barviva a organické sloučeniny. Pardubice jsou spojeny s místním potravinářským průmyslem, který nejvíce proslavil tradiční pardubický perník, ze 14. století tu dodnes přetrvává i tradice vaření piva (Pivovar Pernštejn).

V souvislosti s rozvojem města se projevuje i značný rozmach stavebnictví. Jednak se v 50. letech minulého století začalo s výstavbou nových obytných čtvrtí (první Dukla a Višňovka, později výstavba dalších pardubických sídlišť), a jednak byla zavedena trolejbusová doprava a vybudováno vlakové nádraží. V současnosti v Pardubicích sídlí i několik významných regionálních stavebních firem.

Koncem 20. století Pardubice zaznamenaly několik změn. Transformace ekonomiky po roce 1989 přinesla zánik některých velkých podniků (Tesla, TMS) a řada dalších musela podstatně omezit výrobu a počet zaměstnanců (Synthesia), avšak počet nezaměstnaných ve městě se nijak výrazně nezvýšil. Na to měla vliv zejména prozíravá politika města, jehož vedení přišlo už počátkem 90. let s nápadem založit poblíž letiště bezcolní zónu, která by přilákala do města zahraniční investory⁸².

Atraktivnost města, místní pobídky a výhody poskytované městem přitahují nové investory do regionální metropole. K tomu lze jen doplnit, že v ročence City Invest Czech 2000 byly Pardubice mezi všemi krajskými městy republiky vyhodnoceny jako nejvhodnější pro investování⁸³. Ekonomický rozkvět přinášející městu nejen již zmínění zahraniční investoři, ale i píle a tvořivost zdejších místních živnostníků a podnikatelů, jež utvářejí místní prostředí a podporují místní rozvoj (kavárny a restaurace v centru města apod.).

5.3 Administrativně - správní struktura města

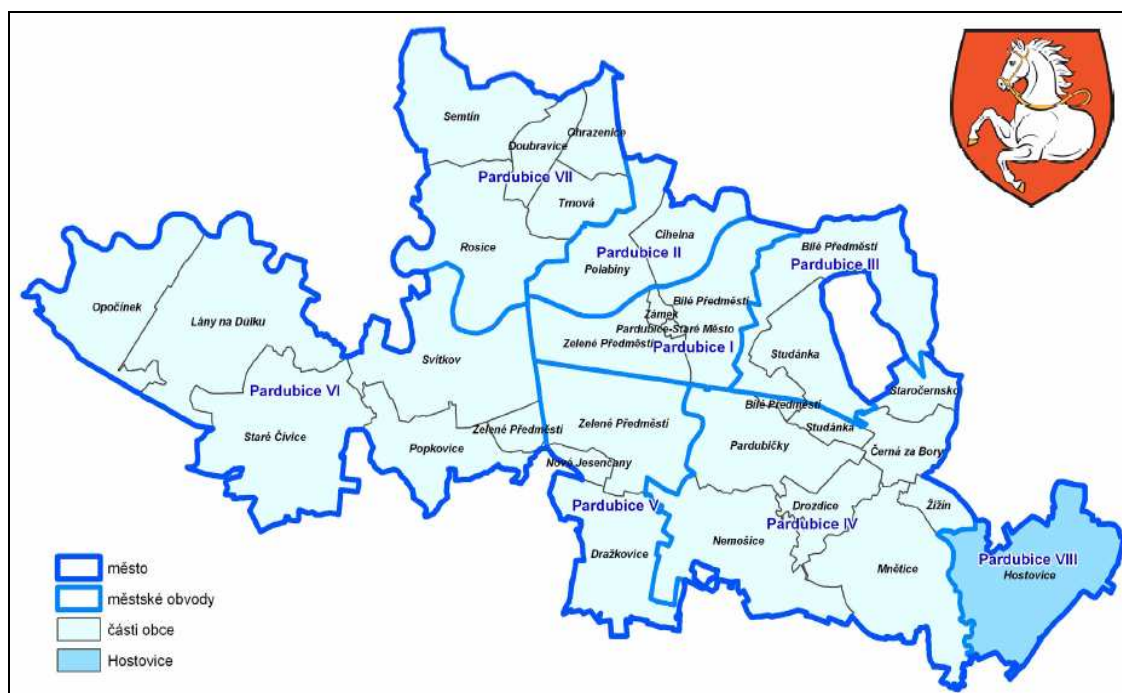
Pardubice jsou krajským a sídelním městem Pardubického kraje, současně jedním ze čtyř okresních měst a zastávají funkci a agendu jedné z 15 obcí s rozšířenou působností v kraji. Krajským městem se Pardubice staly 1. 1. 2000, kdy byl podle zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření VÚSC vymezen Pardubický kraj, od počátku roku 2003 jsou Pardubice rovněž obcí s rozšířenou působností (ORP). Do správního obvodu obce patří celkem 56 obcí s celkovým počtem 125 960 obyvatel⁸⁴, tj. kromě samostatné působnosti současně plní funkci

⁸² *Město Pardubice v číslech* [online]. Pardubice: Český statistický úřad, 2007. s. 13. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/xe/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.czso.cz/xe/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>.

⁸³ Oficiální internetové stránky statutárního města Pardubice [online]. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/zakladni-informace/historie/pce-21-stol.html>>.

⁸⁴ *Malý lexikon obcí ČR 2010*. [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1302-10>>.

obce jak první, druhé, tak třetí kategorie, kdy vykonávají státem přenesenou působnost ve správním obvodu. Z těchto funkcí vyplývá velká koncentrace úřadů státní správy a samosprávy ve městě. Dle úrovně klasifikace územních jednotek NUTS a LAU představují Pardubice region typu LAU II. Současně se nachází na území LAU I a regionu NUTS III – Pardubického kraje, jsou součástí NUTS II Severovýchod a leží na území ČR – NUTS I.

Zdroj: *Město Pardubice v číslech* [online]. Pardubice: Český statistický úřad, 2007. s. 13. [cit. 2011-05-12]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/xededicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.czso.cz/xededicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>.

Obrázek 5 – Administrativní mapa města Pardubic podle územní struktury

Orgánem města je podle zákona o obcích Magistrát města Pardubic s celkovým počtem 348 zaměstnanců⁸⁵. Rozhodování v rámci samosprávy provádí zastupitelstvo města s 39 členy z různých politických stran, kteří byli zvoleni v posledních komunálních volbách (z října roku 2010), a výkonným orgánem je Rada města v čele s primátorem, s náměstkou primátora a ostatními radními. Rada města zřídila jako své poradní a iniciativní orgány 14 komisí⁸⁶. Mezi významné funkce města patří kromě výkonu správy i další jako obytná, obslužná a výrobní funkce celé aglomerace.

Město Pardubice prošlo ve svém vývoji silnými integračními tendencemi, zejména v 60. a 70. letech 20. století, kdy se součástí města stávaly okolní obce, ale současně vlivem

⁸⁵ Podle Magistrát města Pardubic, k datu 31. 3. 2007.

⁸⁶ Oficiální internetové stránky statutárního města Pardubice [online]. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/urad/radnice/rada/komise-rady.html>>.

společensko-politických změn po roce 1989, došlo i k opačnému procesu - desintegraci. Od roku 1990 jsou Pardubice statutárním městem, tj. městem se zvláštním postavením, jehož území je možné členit na městské obvody s vlastní samosprávou. V současnosti se město skládá z 27 obecních částí⁸⁷ a z 8 městských obvodů. Samosprávu a rozvoj městských částí spravuje místní zastupitelstvo a rada městského obvodu v čele se starostou. Územní strukturu města a městské části znázorňuje obrázek 5.

5.4 Strategické vize a cíle města

Statutární město Pardubice vypracovalo pro plánovací období 2007 - 2014 Strategický plán rozvoje města Pardubice, který byl s přihlédnutím na současnou situaci města, analýzu silných a slabých stránek, největších překážek a potenciálů rozvoje v roce 2010 aktualizován. Byl také zhodnocen dosavadní rozvoj města a plnění úkolů na základě strategického plánu. Současně došlo i k doplnění a upravení strategické vize města a bylo vymezeno nové členění kritických rozvojových oblastí. Rovněž byly zpracovány akční plány tak, aby specifikovaly náplně jednotlivých oblastí a konkretizovaly cíle. Cílem strategického plánu rozvoje města je řešit otázky místního rozvoje ve 4 kritických oblastech, kterými jsou:

- A. Ekonomický rozvoj, vzdělávání a příprava pracovní síly
- B. Přitažlivé, aktivní město – zahrnuje oblasti:
 - obyvatelstvo,
 - sociální oblast zdravotnictví,
 - kultura,
 - sport,
 - cestovní ruch,
- C. Životní prostředí a bydlení
- D. Doprava

Strategickou vizi město stanovilo již v původním strategickém plánu z roku 1999, v roce 2004 pak byla vize upravena a schválena tak, aby platila až do roku 2010. Tato vize se pak stala primárním východiskem pro jednotlivé kritické oblasti a jejich akční plány. Formulace strategické vize a jednotlivých zásad má natolik obecnou povahu, aby splňovala dlouhodobou platnost a nepodléhala častým změnám:

⁸⁷ Počet částí obce k datu 31.12. 2009 (ČSÚ).

„Pardubice jsou harmonicky se rozvíjejícím kulturním, společenským a průmyslovým centrem kraje kde občané naleznou zaměstnání, kulturní a společenské vyžití a příjemné a čisté životní prostředí. Rozvoj města by měl být v souladu s vizí trvalé udržitelnosti.

Ekonomická prosperita se opírá o vyváženou strukturu jak velkých, tak i středních a malých firem s důrazem na postupný přechod od materiálově náročných provozů k progresivním technologiím a službám s rostoucím podílem vědy a výzkumu .

Ekonomickou prosperitu podporuje efektivní využití výhodné geografické polohy, dopravní dostupnosti a kvalifikované pracovní síly⁸⁸.“

Pro naplnění vize a cílů rozvoje v jednotlivých kritických oblastech byly stanoveny ve strategickém plánu následující *akční plány* a aktivity, k nimž byly rozpracovány konkrétní opatření s časovými termíny. Tato opatření spadají pod zodpovědnost jednotlivých odborů magistrátu⁸⁹:

A. EKONOMICKÝ ROZVOJ, VZDĚLÁVÁNÍ A PŘÍPRAVA PRACOVNÍ SÍLY

1. Podporovat stávající významné zaměstnavatele tak, aby se v Pardubicích rozvíjeli, investovali a zvyšovali své propojení s místní ekonomikou.
2. Vytvářet podmínky pro nové investory ve vybraných oborech (s vysokou přidanou hodnotou, ve službách) a aktivně je získávat do Pardubic.
3. Podporovat a zlepšovat podmínky pro malé a střední podnikání, podporovat firmy s vyšší přidanou hodnotou, ve službách a cestovním ruchu.
4. Zvýšit kvalifikaci místní pracovní síly, uvést v soulad nabídku a poptávku na trhu práce, přivést do města nové studenty a udržet je po absolvování školy.
5. Město Pardubice a jeho akciové společnosti budou při svém podnikání motivovány zejména snahou efektivně poskytovat kvalitní služby občanům města.

B. PŘÍTAŽLIVÉ, AKTIVNÍ MĚSTO

1. Modernizovat a optimalizovat veřejnou správu.
2. Vytvořit podmínky pro rozvoj a zkvalitňování sociálních služeb dle místních potřeb, zajistit rovné příležitosti a podmínky pro všechny obyvatele města.
3. Zajistit kvalitní podmínky pro rozvoj předškolního a základního vzdělávání.

⁸⁸ *Strategický plán rozvoje města Pardubice* [online]. [cit. 2011-05-13]. Dostupné z: http://genesis.mmp.cz/spravamesta/dulezite_informace/stratplan/.

⁸⁹ Převzato z: *Strategický plán rozvoje města Pardubice* [online]. [cit. 2011-05-13]. Dostupné z: http://genesis.mmp.cz/spravamesta/dulezite_informace/stratplan/.

4. Podporovat zdravý životní styl obyvatel, rozvíjet podmínky pro kulturní a sportovní aktivity v Pardubicích.
5. Zvýšit konkurenceschopnost města na poli cestovního ruchu.
6. Podporovat zajištění dostupné kvalitní zdravotní péče pro obyvatele.
7. Trvale zvyšovat atraktivitu města pro obyvatele i návštěvníky, pocit sounáležitosti občanů s městem a zdravý patriotismus.

C. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

1. Maximálně účelně (ekonomicky) materiálově využívat odpad.
2. Rozvíjet a udržovat vodovody a kanalizace ve městě na potřebné úrovni.
3. Zajistit zdravé a atraktivní prostředí prostřednictvím ochrany a údržby parků, zelených ploch.
4. Zajistit energetické úspory ve městě.
5. Definovat roli města v oblasti bytové výstavby tak, aby bylo schopno zajistit kvalitní bydlení a získávat nové obyvatele.

D. DOPRAVA

1. Zlepšit vnější dopravní napojení města a zajistit návaznost všech druhů dopravy na nadřazenou síť.
2. Odvést zbytnou dopravu mimo centrum města, vytvořit systém, jenž pojme dopravu, která jde skrz město.
3. Dopracovat řešení vnitřní komunikační sítě, spolupracovat při řešení kritických míst na státních a krajských silnicích na území města, udržovat městské komunikace a chodníky.
4. V rámci možností zajistit preferenci MHD, cyklistické a pěší dopravy nad dopravou individuální. Zajistit dostatečnou ochranu obyvatel před negativními vlivy dopravy, snížit příspěvek k imisní zátěži obyvatel omezením prašnosti z plošných zdrojů.

Na základě vymezení 4 kritických rozvojových oblastí ve strategickém plánu byly ke každému problému tématicky vypracovány dílčí SWOT analýzy. Jednotlivé SWOT analýzy se zabývají nejvýznamnějšími faktory místního a regionálního rozvoje, jež si Pardubice daly za cíl podporovat. Obsahují vymezení oblastí, jež jsou faktory konkurenční výhody města a mají potenciál na rozvoj konkurenceschopnosti celého pardubického regionu. Zároveň

poukazují na možná ohrožení a oblasti rozvoje, kterých by se mělo město vyvarovat nebo je eliminovat, pokud chce dosáhnout splnění dlouhodobých cílů a vize města. Komplexní SWOT analýza města Pardubic, která byla autorkou převzata a upravena na základě analýz kritických oblastí rozvoje ve strategickém plánu rozvoje města Pardubic, je uvedena v příloze této práce.

Do jaké míry již jsou a dále budou uvedené cíle naplňovány, aby se město Pardubice stalo konkurenceschopné a přitažlivé ve všech oblastech, záleží jak na proaktivním přístupu a kompetencích managementu a zaměstnanců města, tak na účasti a participaci všech zúčastněných aktérů včetně široké veřejnosti.

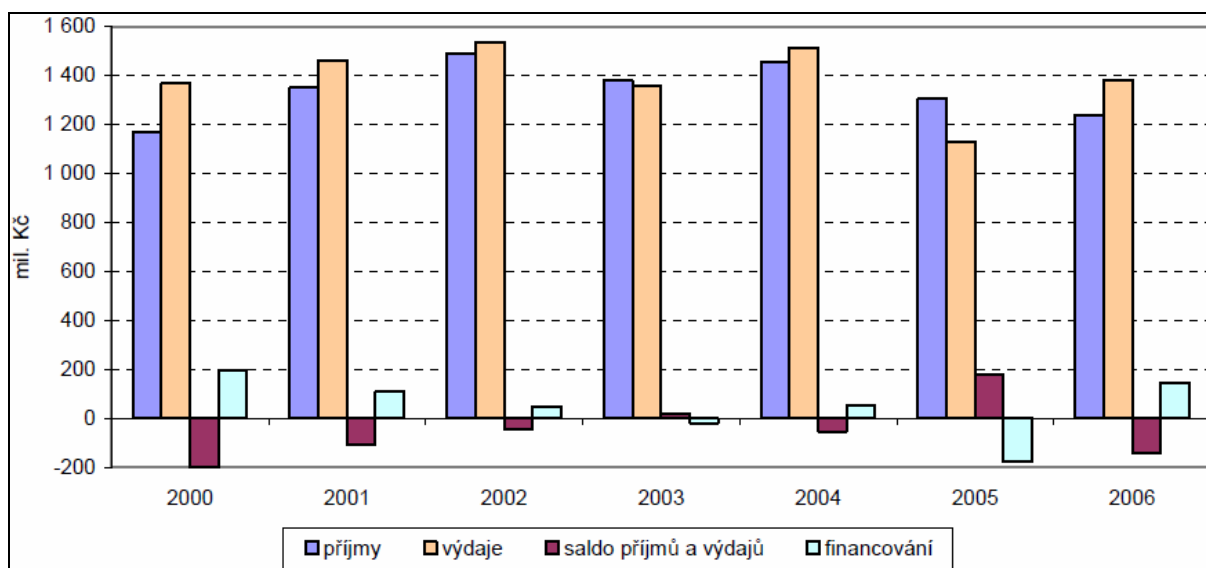
5.5 Ekonomické dispozice města

Komunální a regionální politika obce vychází z hospodaření obce a je do jisté míry závislá na prostředcích státu, o něž se ovšem obec musí ucházet, dále potom na zdrojích z EU, prostředcích kraje, do něhož obec náleží, a pochopitelně musí mít vlastní prostředky. Získání dotačních prostředků obcemi je vždy vázáno na vypracování záměru či projektu a na jeho soulad se záměry a cíli vyhlášeného programu. Základním prvkem při ekonomickém řízení obce je sestavení a schválení rozpočtu zastupitelstvem obce, a to uvážlivým způsobem, neboť tento krok znamená jistou zodpovědnost zastupitelů vůči občanům obce.

Hospodaření Statutárního města Pardubice se řídí zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, který navazuje na zákon o obcích. Zároveň se řídí ročním rozpočtovým plánem, který vychází z rozpočtového výhledu města obvykle sestavovaného na 4 roky. Rozpočet a hospodaření města a městských obvodů se odvíjí od obecně závazné vyhlášky č. 12/2006 – Statutu města. Městské obvody Pardubic koncipují své rozpočty a hospodaření jako vyrovnané, i za předpokladu, že každá městská část má jiné podmínky, které se váží na počet obyvatel, rozlohu obvodu, jiné priority a programy rozvoje apod., což se promítá do příjmové i výdajové části rozpočtu.

Město Pardubice usiluje o to, aby byl rozpočet města vyrovnaný a využívá k tomu různé možnosti financování. Krátkodobé a dlouhodobé financování zahrnuje použití či tvorbu účelových fondů města (financování z vlastních zdrojů) a dále přijetí návratných zdrojů (kontokorent, úvěr). Dodržuje se rozpočtová zásada, aby se celkové zdroje (tj. příjmy a financování) rovnaly rozpočtovým výdajům. Hospodaření a plánování výdajů vychází

z disponibilních finančních zdrojů města Pardubic, od nichž se pak vyvíjí a přizpůsobují jednotlivé priority a výdaje na konkrétní aktivity rozvoje.

Zdroj: *Město Pardubice v číslech* [online]. Pardubice: Český statistický úřad, 2007. s. 54. [cit. 2011-05-31]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/xediciplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.czso.cz/xediciplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>.

Obrázek 6 – Plnění rozpočtu Statutárního města Pardubice (bez MO)

Přehled příjmů a výdajů a pohled na saldo rozpočtu v minulých letech znázorňuje, že v letech 2000 – 2002 bylo saldo příjmů a výdajů záporné, ale aspoň se snižovalo. V roce 2003 příjmy nepatrně převyšovaly výdaje a saldo tedy bylo téměř nulové. Nejvíce se dařilo získat zdroje v roce 2005, kdy nemuselo dojít k financování rozpočtu z cizích zdrojů a saldo rozpočtu tak zůstalo kladné.

5.5.1 Rozpočet – příjmy města (bez MO)

Ze závěrečného účtu hospodaření města Pardubice za rok 2009 lze vyčíst, že hospodaření města za poslední roky ovlivňuje zejména nepříznivý vývoj ekonomiky (a daňové příjmy města převážně klesají). Tento jev je patrný i z celkových skutečných zdrojů, které se v roce 2009 oproti roku 2008 snížily z 1 658 218,2 na 1 604 472,4 tis. Kč, což je z části způsobeno právě tím, že běžné příjmy města, a to daňové i nedaňové, významně klesly. Celkové odhadované příjmy za rok 2010 byly schváleny na 1 775 860,1 tis. Kč, což je 92,9 % celkových plánovaných zdrojů pro rok 2011. Skutečné příjmy rozpočtu v roce 2010 vzrostly a stabilizovaly se i díky daňovým příjmům města, které se oproti roku 2009 zvýšily. Podle skladby příjmové části rozpočtu schváleného na rok 2011 mají nejvyšší podíl na

příjmech města daňové příjmy, které jsou doplněny o vlastní nedaňové příjmy, očekávané dotace a kapitálové příjmy. Celkový odhad rozpočtových příjmů (včetně financování) pro rok 2011 je navrhován ve výši 1 910 783,5 tis. Kč.

Tabulka 4 – Skutečné příjmy v letech 2008-2010 (bez MO)

PŘÍJMY (v tis. Kč)	2008	2009	2010
Běžné příjmy	1 096 365,70	977 755,30	1 102 643,50
<i>vlastní daňové</i>	995 888,80	897 978,80	977 482,70
<i>vlastní nedaňové</i>	100 476,90	79 776,50	125 160,80
Kapitálové příjmy	130 928,80	146 486,50	434 056,70
Přijaté transfery	430 923,70	480 230,60	560 812,90
<i>investiční</i>	61 214,00	88 675,50	162 657,50
<i>neinvestiční</i>	369 709,70	391 555,10	398 155,40
Celkové zdroje	1 658 218,20	1 604 472,40	2 097 513,10

Zdroj: Závěrečný účet města Pardubic za rok 2010, vlastní zpracování

Příjmy kapitálové a přijaté dotace určují objem prostředků na investiční výdaje města. Pro rok 2010 a zejména pak pro rok 2011 představuje největší investiční akci rekonstrukce a modernizace Plaveckého areálu v centru města, která bude financována jednak vlastními zdroji města zapojením příjmů z prodeje bytů v rámci druhé vlny privatizace a jednak čerpáním úvěrových prostředků. Pro letošní rok 2011 se počítá s vyčleněním finančních prostředků ve výši 60 milionů Kč a dofinancování této investiční akce přijetím úvěru. Město si v současnosti může úvěrové financování a půjčku dovolit také proto, že jeho zadluženost je poměrně nízká a nebude mít tudíž problémy se splátkami⁹⁰.

5.5.2 Rozpočet - výdaje města (bez MO)

Výdaje v rozpočtu města se skládají z nenávratných plateb jak na běžné (provozní) výdaje, tak na investiční (kapitálové). Provozní výdaje se váží k mandatorním výdajům města jako jsou daně, dávky, poplatky, odvody, další část výdajů tvoří výdaje na zajištění výkonu přenesené působnosti státní správy, na které město dostává příspěvek. V neposlední řadě město hradí svoji vlastní činnost v samostatné působnosti tím, že pečuje o svůj majetek a rozvoj města.

⁹⁰ *Rozpočet města Pardubic na rok 2011 (bez městských obvodů)* [online]. [cit. 2011-05-17]. 91 s. Dostupné z: <http://www.mesto-pardubice.cz/urad/radnice/dulezite-informace/hospodareni-mesta/rozpocet-mesta/rozpocet-2011.pdf>

Čerpání výdajů města Pardubic je v posledních pár letech významně ovlivněno zhoršenou situací na straně příjmů, proto některé významné plánované investiční aktivity na rok 2009 (vzhledem k probíhající recesi) byly přesunuty do roku 2010 a 2011 (např. rekonstrukce a modernizace Plaveckého areálu). Investiční akce a jejich realizace jsou závislé na finančním krytí, přesto největší objem kapitálových výdajů v roce 2009 a 2010 představovaly např. realizace úspor energií v ZŠ a MŠ, regenerace panelových sídlišť, výstavba vodovodů a kanalizací apod. Právě sociální oblast, oblast školství a vzdělávání a především také výdaje na dopravu a veřejné komunikace představovaly v témže roce největší nárůst výdajů oproti roku 2008 na rozvoj města. Skutečné výdaje na konci roku 2009 (včetně výdajů odborů Magistrátu, Sociálního fondu a FOMB) činily 1 727 070,9 tis. Kč, což znamená 16,0% zvýšení výdajové části rozpočtu ve srovnání s rokem 2008. Celkový odhad výdajů v rozpočtu na rok 2011 je 1 904 668, 3 tis. Kč, což představuje o 67 956,8 tis. Kč méně (3,4 %) než pro odhad z předchozího roku 2010, přičemž skutečné výdaje ke konci roku 2010 činily 1 813 298,1 tis. Kč. Skladba výdajové části rozpočtu a její přehled za poslední roky jsou uvedeny v tabulce 5.

Dle návrhu rozpočtu na rok 2011 „vydělává“ běžný rozpočet na kapitálové výdaje částku cca 74,3 milionů Kč, což lze považovat za dobré, avšak v minulých letech byly tyto částky vyšší. Kapitálové výdaje se podílí na celkových výdajích města okolo 40 %. Finanční prostředky na investiční akce města pokrývají pouze akce z roku 2010 s uzavřenými smlouvami (dle usnesení zastupitelstva města), dále pak akce s podílem dotačních prostředků a akce prioritní na základě schválených usnesení městským zastupitelstvem – zateplení ZŠ, výstavba kanalizací, rekonstrukce Plaveckého areálu, dostavba domova pro seniory, opravy komunikací, rekonstrukce vnitrobloků na Dukle a plánovaná realizace úpravy Tyršových sadů⁹¹.

⁹¹ *Rozpočet města Pardubic na rok 2011 (bez městských obvodů)* [online]. [cit. 2011-05-17]. 91 s. Dostupné z: <http://www.mesto-pardubice.cz/urad/radnice/dulezite-informace/hospodareni-mesta/rozpocet-mesta/rozpocet-2011.pdf>

Tabulka 5 – Skutečné výdaje v letech 2008-2010 (bez MO)

VÝDAJE (v tis. Kč)	2008	2009	2010
Magistrát města Pardubic	1 484 131,20	1 720 711,50	1 807 307,20
Sociální fond	4 195,30	5 090,90	4 986,10
FOMB	983,1	1 268,50	1 004,80
Celkem výdaje	1 489 309,60	1 727 070,90	1 813 298,10
Běžné výdaje	1 082 661,30	1 200 312,90	1 179 922,20
Kapitálové výdaje	406 648,30	526 758,00	633 375,90

Zdroj: Závěrečný účet města Pardubic za rok 2010, vlastní zpracování

5.5.3 Majetek města

Dle zákona o obcích (§ 38, odst. 1) by obec se svým majetkem měla zacházet účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajícími z působnosti obce a současně je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku. Municipality, jelikož mají plnou právní subjektivitu, mohou se svým majetkem dle zákona zacházet a nakládat s ním tak, že jim je umožněno ho prodávat, kupovat, pronajímat nebo ho mohou třeba i darovat.

Využití majetku ve vlastnictví pardubického města jednak spočívá ve výkonu vlastní samosprávy (obecní administrativní budovy, dopravní prostředky městských služeb apod.) a jednak by měl především sloužit k veřejně prospěšným účelům, tj. k zajištění chodu a zabezpečování veřejných statků. Prostřednictvím vlastnictví pozemků, nemovitostí, bytových i nebytových prostor, vnitřního technického zázemí a také nutnosti držby peněžních prostředků je město Pardubice schopno zajišťovat např. chod základních škol, nemocničních zařízení, poskytovat sociální pomoc v sociálních zařízeních a nabízet prostory občanské vybavenosti pro své občany. Jinými slovy, jsou oblastí rozvoje a formy majetku (např. výše uvedené školství, zdravotnictví, sociální služby), kde jsou nutné netržní přístupy a formy řízení při hospodaření s majetkem. Například Služby města Pardubic zase zajišťují technický servis majetku města pro občany tím, že od roku 1997 pečují o čistotu města a veřejných ploch, především také o svoz odpadu, dobrý stav a údržbu komunikací. Dále upravují městskou zeleň, obnovují městský mobiliář a dětská hřiště nebo zajišťují bezpečnost pomocí veřejných osvětlení.

Vlastnictví majetku se stává významným ekonomickým nástrojem městské samosprávy. Cílem města Pardubice při zacházení s majetkem není jen jeho nezisková povaha, majetek města je využíván i k rozvoji vlastní podnikatelské činnosti a zároveň je možností jak může

město získat úvěrové financování. Majetkovým činností se v Pardubicích věnují zejména odbor majetku a investic a potom odbor ŽP, které spravují a sledují činnost hospodaření s majetkem města. Rozvaha aktiv a pasiv k 31.12.2009 dle hospodaření města Pardubic včetně městských obvodů a jimi zřizované příspěvkové organizace činí 16 258 488,71 Kč⁹².

Ze zacházení se svým majetkem získává město Pardubice také příjmy do rozpočtu. Patří sem příjmy z nájemného bytových i nebytových prostor, z pozemků patřících městu či z prodeje nemovitostí. Dále jsou to tržby z areálů sportovišť (Dostihové závodiště, Skatepark, Koupaliště Cihelna aj.) a ostatní výnosy jako jsou úroky, smluvní pokuty, poplatky z prodlení či tržby města z prodeje dřeva z městských lesů. Výdaje, které musí město vydat při zacházení se svým majetkem pak souvisí s opravou a udržováním nemovitostí (oprava fasád aj.) a jiných objektů, kde má město svůj podíl (Hůrka, letiště). Nejsou to jenom náklady na správu a údržbu domů, sportovišť či pozemků, ale také náklady v podobě plateb za energie a náklady související s podnikatelskou činností (správa bankovních účtů).

Tabulka 6 - Obchodní společnosti s účastí města Pardubice

Název firmy	Podíl města na ZK
DPmP a.s.	100,00 %
Městský rozvojový fond a.s.	100,00 %
Služby města Pardubic a.s.	100,00 %
BČOV a.s.	100,00 %
EAST BOHEMIAN AIRPORT a.s.	66,00 %
Dostihový spolek a.s.	51,54 %
Vodovody a kanalizace Pardubice a.s.	48,83 %
HC Eaton Pardubice a.s.	34,00 %
FREE ZONE Pardubice a.s.	30,00 %
Pardubická plavební a.s.	17,49 %
BK Pardubice a.s.	15,00 %
Přístav Pardubice a.s.	9,00 %
HYDROLABE, s.r.o.	8,93 %
Vodovody a kanalizace Chrudim a.s.	4,09 %

Zdroj: Oficiální internetové stránky statutárního města Pardubice[online]. 30.6. 2010. [cit. 2011-05-18].
Dostupné z: <<http://www.mesto-pardubice.cz/urad/radnice/dulezite-informace/obchodni-spolecnosti.html>>.

Jednou z možností jak financovat správu městského majetku a zabezpečovat veřejné statky je založení obchodní společnosti nebo spravování majetkové účasti v jiných společnostech. Přehled obchodních společností s účastí města dle evidence obchodních podílů je znázorněn v tabulce 6. Město Pardubice je 100 % vlastníkem 4 obchodních společností,

⁹² Závěrečný účet města Pardubic za rok 2009 [online]. [cit. 2011-06-09]. Dostupné z: <http://www.mmp.cz/urad/radnice/dulezite-informace/hospodareni-mesta/hospodareni-mesta/zaverecny-ucet-2009.pdf>.

kteřé hospodařĩ s pronajatým majetkem města, v ostatnĩch právnických subjektech má buď vtřsinove nebo menřsinove podĩly. Dalřĩ formou činnosti, kteře majĩ veřejnoprvnickı charakter a kteře by měly vést k využitĩ majetku města, jsou prispvkove organizace, jejichř uel je zpravidla neziskovı. Město Pardubice je zřizovatelem těchto organizacĩ a naleřĩ jim prispvek z rozpočtu města. Jsou zřizovány zejména v oblasti socilnĩ péče a zdravotnictvĩ, řkolstvĩ, kultury apod.

Odborná studie zamerujĩcĩ se na projekt českých center rozvoje provedla v roce 2010 průzkum, kterého se zúčastnilo celkem 43 měst z 50 největřĩch měst ČR a do nehoř se zapojilo i město Pardubice. Pruzkum⁹³ se zameril na hodnocenĩ ukazatelů ekonomické kondice měst, jeř byly zpracovány na základě poskytnutých dat městy a byly sledovány v letech 2007 – 2009. Pardubice si ve výsledku nevedly vůbec řpatne. Město bylo vyhodnoceno jako 5. nejlepřĩ s ohledem na zachovanĩ maximlnĩ rozpočtove a majetkove odpovědnosti (ukazatele viz tabulka 7).

Tabulka 7 – Ekonomická kondice města Pardubice

	Evidovana hodnota majetku obce na jednoho obyvatele (v Ke)		Hodnota dluhu na jednoho obyvatele (v Ke)		Podĩl beřnych prĩjmů a beřnych výdajů		Rozdĩl beřnych prĩjmů a výdajů na obyvatele (v Ke)		Ukazatel dluhové sluřby (%)	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Pardubice	129472	133545	423	285	1,31	1,1	4244	1540	0,78	0,76

Zdroj: MasterCard česká centra rozvoje 2010, upraveno

Pardubice dokázaly, ře jsou konkurenceschopné z pohledu hospodařenĩ – zachovavajĩ si v porovnanĩ s konkurenčními městy velmi nĩzke hodnoty dluhu na jednoho obyvatele, jsou schopné vytvaret prostředky pro budoucĩ investice, coř dokazujĩ ukazatele podĩlu a také rozdĩlu beřnych prĩjmů a beřnych výdajů. Patřĩ mezi města, kteřa vykazujĩ dobré údaje tykajĩcĩ se hodnoty majetku na jednoho obyvatele. Navĩc ukazatel dluhové sluřby se během poslednĩch několika let stále snĩřuje.

⁹³ MasterCard česká centra rozvoje 2010 [online]. [cit. 2011-05-18]. Dostupné z: <www.centrarozvoje.cz>.

Tato unikatnĩ studie je pod zařtĩtou spolecnostĩ MasterCard Europe, Sdruřenĩ CZECH TOP 100 a na projektu se podĩlel tím odbornĩků z VřE v Praze, pod vedenĩm R. Wokouna.

6 Vliv města Pardubice na konkurenceschopnost svého regionu

Sociálně-ekonomický a environmentální rozvoj krajského a statutárního města Pardubice může mít rozmanitý vliv na konkurenceschopnost jak samotného města, tak na konkurenceschopnost regionu ve smyslu Pardubického kraje. V následujících pasážích práce proto budou pomocí statistických dat a metod rozebrány faktory a ukazatele, které mohou mít vliv na roli a úlohu města Pardubice při dosahování regionální konkurenceschopnosti. Část analýzy se přitom zaměří na zhodnocení vývoje vlivu města na region v časové řadě, konkrétně na vyjádření vztahu závislosti vybraných ukazatelů města Pardubice determinujících konkurenceschopnost regionu - kraje. Část práce bude také obohacena o vyzdvihnutí významu města Pardubice ve vzájemné komparaci s dalšími městskými centry rozvoje ČR (6 krajských měst). Tato část bude aplikována i z toho důvodu, že města se mají do budoucna stát motory regionální konkurenceschopnosti. Poměřováním vybraných ukazatelů, které mohou mít vliv a dopad na regionální konkurenceschopnost je možné vysledovat sílu vlivu města Pardubice jako hybatele rozvoje ve srovnání s ostatními konkurenčními městy.

Pojem konkurenceschopnost regionu se stále více dává do souvislosti s hodnocením místní a regionální ekonomiky, prosperity (blahobytu) a dosažení vysoké životní úrovně obyvatel daného území. Na regionální úrovni jsou tyto ukazatele nejčastěji měřeny pomocí HDP na 1 obyvatele, míry nezaměstnanosti nebo pomocí průměrných příjmů, disponibilních důchodů domácností apod. Souvisejícími ekonomickými ukazateli, které odráží výkonnost a produktivitu regionální ekonomiky na úrovni obcí, mohou být např. vývoj míry nezaměstnanosti v obci či ve městě, volná pracovní místa, úpadek či vzestup ekonomických subjektů v lokalitě či výdaje na dopravní a technickou infrastrukturu (a našli by se jistě další jako např. vliv demografické struktury obyvatelstva apod.).

Ekonomická výkonnost je zdrojem prostředků na rozvoj v dalších oblastech jako je potenciál regionu zvyšovat úroveň inovací a výdajů do vědy a výzkumu. Rozhodující ukazatelé růstu inovační schopnosti a modernizace v regionu jsou vyjádřeny kvalitou lidských zdrojů, kterou výrazně ovlivňuje vzdělanostní struktura populace a podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, dále výdaji a zaměstnaností ve VaV či využíváním moderních technologií (ICT). V tomto ohledu hrají významnou úlohu právě velká a krajská města, která

jsou iniciátory a realizátory inovací (např. přítomnost Univerzity, technologicko-výzkumných organizací), mají k jejich vytváření potřebné kapacity a zejména pak finanční prostředky atd.

V současnosti asi nejdiskutovanějším měkkým faktorem konkurenceschopnosti, který doplňuje ukazatele ekonomické a inovační výkonnosti regionů, je faktor kvality života, jež je nástrojem, který se snaží do regionu přilákat vzdělanou a kvalifikovanou pracovní sílu. Charakterizuje atraktivitu a přitažlivost regionu v oblasti kvality ŽP a úrovně bydlení, občanské vybavenosti (možnosti sportovního a kulturního využití), ukazatele sociální a zdravotní péče, bezpečnosti a míry kriminality, image regionu z pohledu cestovního ruchu apod. Kvalita života je faktorem, kterým obce a města mohou přilákat obyvatele a návštěvníky do svého regionu a rovněž se stává rozhodujícím faktorem pro lokalizaci podnikatelských subjektů a investorů. Tento faktor v sobě zahrnuje celou škálu ukazatelů z různých oblastí, vyznačuje se však tím, že ukazatele jsou obtížněji měřitelné.

Tato kapitola práce se tedy zabývá zhodnocením vlivu města Pardubice na region z pohledu tvrdých i měkkých faktorů konkurenceschopnosti, s ohledem na faktor *kvality života*. Prostřednictvím ukazatelů regionální konkurenceschopnosti především z ekonomické, sociální a environmentální oblasti a navíc pomocí komparace s ostatními konkurenčními městy, bude možné posoudit regionální sílu a dopady nástrojů rozvoje „města perníku“ na konkurenceschopnost regionu.

6.1 Vymezení a analýza konkurenčního prostředí

Analýza konkurence se zabývá získáváním a zpracováním informací o potenciálu města Pardubice ve vztahu ke konkurenčním městům. Skutečnost, že město se nachází v konkurenci s jinými městy se hlavně nedá předpokládat. Z toho vyplývá, že ve většině případů musí být nejdříve identifikováni konkurenti. V malých městech se obvykle vychází z toho, že přímými konkurenty jsou bezprostředně sousední města, v případě větších měst jsou konkurenti ve vztahu jiná města podle podobné velikosti a struktury. Především zvláště u velkých měst (metropole) či pohraničních měst je možné hledat konkurenty i v zahraničí⁹⁴. Podle Pümpina je *analýza prostředí* důležitým faktorem z toho důvodu, že pomocí ní lze zachytit všeobecné

⁹⁴ Schlegel, T.F. podle JEŽEK, J. a kol. (2007, s. 140). [cit. 2011-05-30]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38237.aspx>>.

trendy v ekonomice, technologiích, ekologii, společnosti, politice a právu a v sociálních věcech⁹⁵.

Pro úspěšnou analýzu a zhodnocení vlivu potenciálu města jako centra rozvoje a při budování regionální konkurenceschopnosti, je předpokladem správně vymezit konkurenty, s kterými může být město Pardubice ve vztahu konkurence. Identifikováním konkurentů je možné zaměřit se na zkoumání rozhodování aktérů rozvoje především ve smyslu podnikatelských subjektů a pak také občanů o výběru města a regionu, a to převážně z pohledu faktorů konkurenceschopnosti jako je atraktivita a potenciál podnikatelského prostředí a podmínky pro kvalitu života. Potom co je provedena identifikace konkurentů, tj. konkurenčních měst, nastává další fáze, kterou je sbírání informací o těchto územních celcích. Na ni navazuje fáze srovnávání informací za předpokladu použití vhodných ukazatelů.

Pro vymezení konkurenčního prostředí Pardubic je možné hledat podobně velká centra rozvoje, tj. města nacházející se v ČR, která jsou buď podobně jako Pardubice krajským a statutárním městem a nebo mají podobný počet obyvatel. Současně představují nebo mají potenciál být centry rozvoje s dopadem na region a disponují rozvojovou koncepcí, tj. mají stanoveny vize a cíle rozvoje. Jak už bylo v této práci avizováno, Pardubice jsou 10. největším městem v ČR. Potenciálními konkurenty budou proto zvolena i z výše uvedených důvodů tato města:

Tabulka 8 – Potenciální konkurenti města Pardubic

Název města	Počet obyvatel	Počet částí města/obce	Výměra (ha)	Hustota zalidnění	Kraj
Liberec	101 625	2/33	10 609	957,8	Liberecký
Olomouc	100 362	-/26	10 333	971,6	Olomoucký
Ústí nad Labem	95 477	4/22	9 396	1016,1	Ústecký
České Budějovice	94 865	-/7	5 560	1706,2	Jihočeský
Hradec Králové	94 493	-/21	10 568	894,1	Královéhradecký
Pardubice	90 077	8/27	8 266	1089,8	Pardubický

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování, dopočty

(k 31.12. 2009)

⁹⁵ Půmpin podle JEŽEK, J. a kol. (2007, s. 143). [cit. 2011-05-30]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38237.aspx>>.

Z hlediska potenciálu rozvoje a vlivu městských center na dosažení konkurenceschopnosti regionu je mimo jiné důležitá veřejná podpora, ať už se jedná o institucionální podporu (status krajského města, přítomnost krajského soudu nebo jeho pobočky⁹⁶), nebo to mohou být dotační programy. Všechna konkurenční města včetně Pardubic jsou městy, která byla zahrnuta do cíle Konvergence politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU (HSUS), tudíž mají možnost čerpat finanční zdroje z EU (v letech 2007-2013). Z hlediska čerpání dotačních prostředků na podporu regionálního rozvoje a regionální politiky na národní úrovni, není žádné z těchto měst začleněno do území (regionů) se soustředěnou podporou státu.

6.2 Vymezení a systém ukazatelů kvality života

Před samotným vymezením jednotlivých ukazatelů, resp. indikátorů kvality života jako jednoho z faktorů konkurenceschopnosti, je třeba si nejdříve ujasnit, co vlastně tyto základní pojmy představují. Ukazatele kvality života lze chápat jako „jakákoliv číselná fakta, tedy data (proměnné, indexy a jiné odvozené kvantitativní charakteristiky), která mají anebo mohou mít nějaký vztah ke kvalitě lidského života a udržitelnému rozvoji⁹⁷.“ „Indikátory rozvoje umožňují popisovat určitý vybraný jev průběžným sledováním, zaznamenáváním a vyhodnocováním souboru přesně stanovených údajů. Správně zvolené indikátory v sobě odrážejí hledisko:

- Místní ekonomiky,
- Sociální spravedlnosti,
- Ochrany životního prostředí,
- Posílení role místní samosprávy nebo zabezpečení potřeb místní komunity.

Výhodou práce s indikátory je získání obrazu o účinnosti místní politiky. Indikátory jsou používány ke sledování úspěšnosti plánovacích a rozhodovacích procesů i konkrétních projektů snažících se naplňovat koncept udržitelného rozvoje. Jasně popisují a kvantifikují negativní nebo pozitivní změny a umožňují jednotlivým územním celkům své výsledky porovnávat, a to jak mezi sebou, tak v čase. K tomu si mohou navzájem předávat získané

⁹⁶ Všechna vybraná konkurenční města Pardubic v analýze jsou rovněž krajskými městy. Zároveň disponují krajskými institucemi jako je krajský soud nebo jeho pobočka, kromě města Olomouc.

⁹⁷ MEDERLY, P., TOPERCER, J., NOVÁČEK, P. *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje*. Praha: UK FSV CESES, 2004. s. 5-6.

zkušenosti a aplikovat řešení, která se díky sledovaným ukazatelům jeví v jiném místě jako účinná, a to nejen v českých, ale i ostatních evropských regionech⁹⁸.“

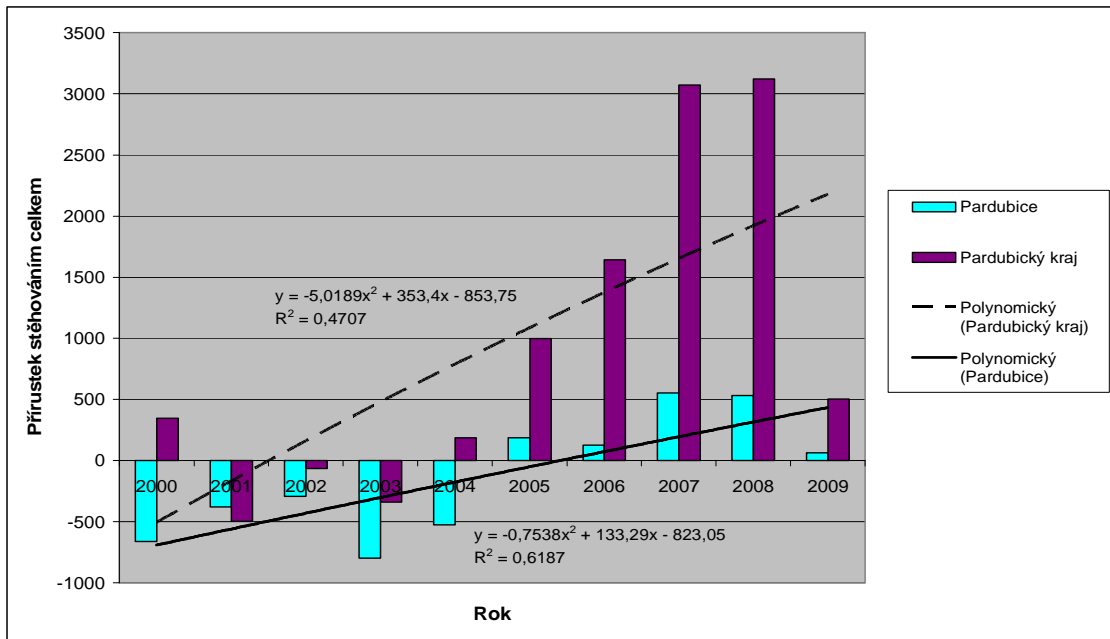
Ukazatele, resp. indikátory, jsou spojené s určitou oblastí rozvoje území. Jejich podstatou je zajistit místním samosprávám praktický a efektivní nástroj ke sledování faktorů rozvoje a konkurenceschopnosti regionu.

6.3 Vliv demografických ukazatelů

Mezi základní ukazatele, které determinují ekonomickou sílu měst a mají vliv na faktory konkurenceschopnosti regionů, patří demografické údaje. Počet obyvatel v Pardubicích k 31.12.2010 činil 90 401 občanů, ke konci roku 2009 město obývalo 90 077 stálých občanů, z toho 17,4 % obyvatel regionu Pardubického kraje a 53,8 % obyvatel pardubického okresu. Když se vezme v úvahu hustota zalidnění Pardubic v porovnání s ostatními konkurenčními městy, hodnoty u měst jsou velmi podobné. Nejhorší variantu představují České Budějovice, kde hustota zalidnění ve městě oproti ostatním regionům je výrazně vyšší, což je jednak dáno rozlohou města a rovněž hustotou zástavby (1706, 2 obyvatel/km²).

Základní ukazatel o stavu a pohybu populace, představuje vývoj počtu obyvatel. Pardubice dosáhly maxima počtu obyvatel ke konci roku 1989 (mírně přes 96 tis.), od počátku 90. let se však počet trvale žijících obyvatel stále snižuje (především vlivem záporného migračního salda) a dále pak vlivem probíhající suburbanizace a bytové výstavby v příměstských obcích, které způsobily odchod městského obyvatelstva do zázemí obce (satelitní výstavba), případně přestěhování lidí do jiných částí regionu. Zvýšení počtu obyvatel v Pardubicích přišlo až v roce 2005, kdy začal počet obyvatel vlivem migrace, především však té zahraniční, růst (Pardubice se staly přitažlivé pro zahraniční dělníky a „levnou pracovní sílu“). V té době město začalo být velmi zajímavé pro mnohé zahraniční investory, k jejichž přílivu do regionu přispělo vybudování průmyslové zóny ve městě, vstřícný přístup města k podnikání a také vzdělanostní struktura místního obyvatelstva. Navíc Pardubice jsou z pohledu přilákání a udržení obyvatel úspěšné i proto, že měly jako jediné z uvedených konkurenčních měst za rok 2009 kladné saldo migrace.

⁹⁸ Podle: HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce* [online]. Praha: EnviConsult, 2007. [cit. 2011-05-30]. Dostupné z: http://brouk.kr-ustecky.cz/soubory/450018/manual_str.01-48_b5.pdf.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 7 – Vývoj pohybu obyvatelstva (saldo migrace) ve městě a v regionu

Pardubice do jisté míry měly a mají vliv na příchod obyvatel do regionu kraje, i když z obrázku 7 je dále patrné, že vývoj migrace v kraji (2000 – 2004) se vyvíjel trochu odlišným způsobem než ve městě. Na celkový počet obyvatel v Pardubicích i v regionu měl také dopad negativní vývoj přirozeného přírůstku obyvatelstva v důsledku dlouhodobě nízké porodnosti, která začala přispívat k celkovému počtu obyvatel obou celků právě až po roce 2005 a 2006. Největšího přírůstku obyvatel do regionu dosáhl Pardubický kraj v letech 2007-2008, k němuž významně přispělo i město Pardubice (zahraniční migrace).

Pokud bychom se podívali na věkovou strukturu obyvatel v jednotlivých městech, je možné vysledovat obecný trend stárnutí populace, který se však projevuje celorepublikově i globálně, tj. u všech měst. Z tabulky 9 je patrné, že Pardubice a Hradec Králové mají oproti zbývajícím konkurenčním městům nejnižší podíl obyvatelstva ve věku 15-64 let, a že ubývá i generace, která bude v příštích několika letech v produktivním věku, a která by měla vydělávat na lidi v penzi. Ukazatel indexu stáří⁹⁹ poukazuje na to, že Hradec Králové spolu s Pardubicemi čelí ze všech měst nejvíce problému s vysokým podílem obyvatelstva nad 65 let, a tudíž ubývá počet ekonomicky aktivních obyvatel, což bude mít dopad nejen na ekonomickou výkonnost regionu. Naopak největší potenciál má město Ústí nad Labem, v němž žije procentuálně nejvíce obyvatel do 14 let.

⁹⁹ Index stáří, tj. počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí do 14 let.

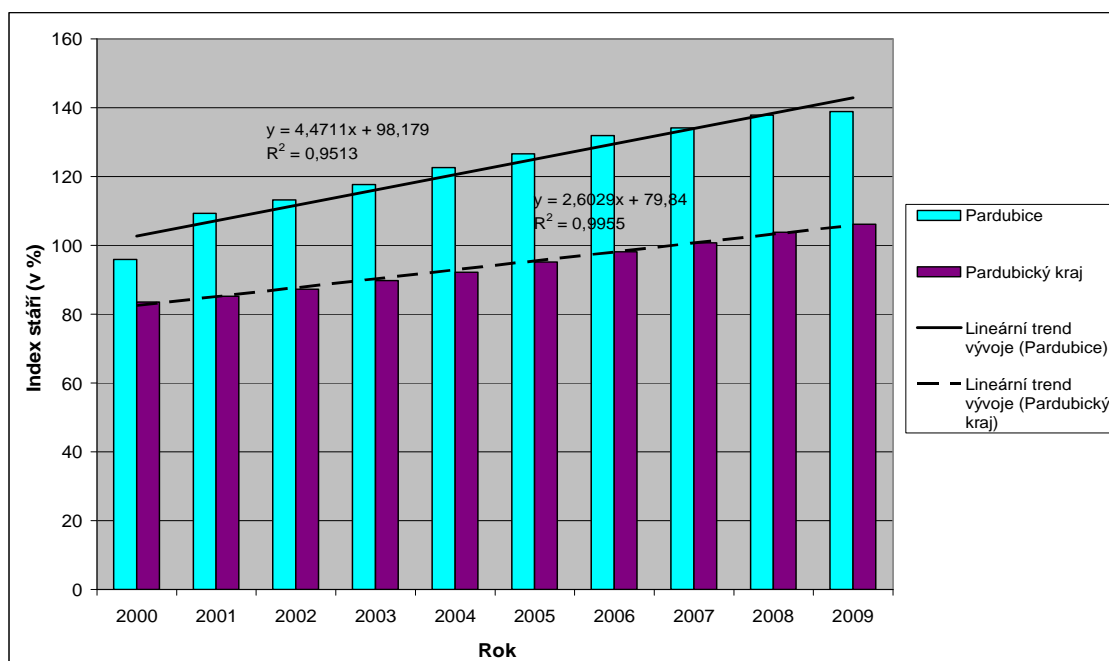
Tabulka 9 – Věková struktura měst a index stáří

	0-14 let	15-64 let	65 a více let	Index stáří (%)
Liberec	14,1	70,8	15,1	107,3
Olomouc	13,3	70,5	16,2	122,3
Ústí nad Labem	15,4	70,3	14,4	93,7
České Budějovice	13,2	70,7	16,2	122,6
Hradec Králové	12,8	68,5	18,8	147,0
Pardubice	12,8	69,4	17,8	138,8

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování a dopočty

k 31.12.2009

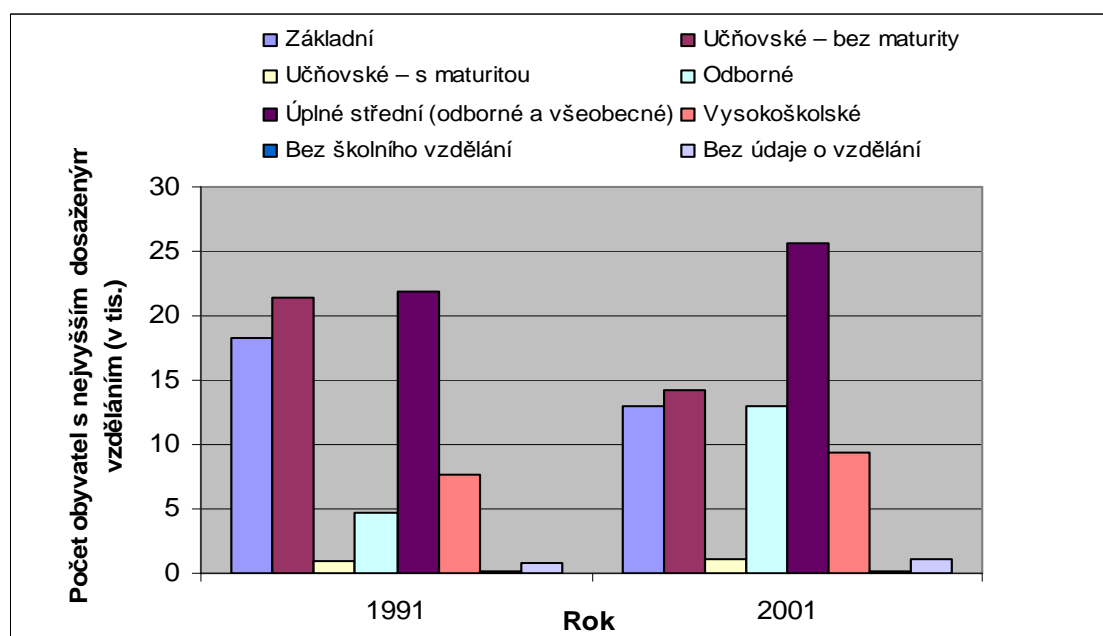
Zpomalení indexu stáří obyvatelstva v příštích letech není možné očekávat ani v Pardubicích, ani v Pardubickém kraji (dle trendu vývoje), jedině snad za předpokladu přistěhování mladých lidí do regionu. Z grafu je patrné (obrázek 8), že ukazatel v krajském městě ve vývoji posledních let (2000 - 2009) dosahuje oproti kraji větší intenzity. Nárůst indexu stáří ve městě vzrostl v roce 2009 k roku 2000 (tj. téměř za deset let) o více jak 40 %. Ukazatel indexu stáří v kraji také rostl, avšak počet obyvatel nad 65 let ku počtu dětí do 14 let začal být vyšší až od roku 2007. Index stáří může ovlivňovat konkurenceschopnost regionu z pohledu faktoru kvality života např. tak, že starší obyvatelé mohou do obce vyjíždět za lepší občanskou vybaveností, kvalitnějšími službami (různými akce pro seniory atd.).

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 8 – Vývoj ukazatele indexu stáří ve městě a v regionu

Podle posledního sčítání SLDB¹⁰⁰ dosahovaly Pardubice v roce 2001 mírně nadprůměrné úrovně ekonomicky aktivních obyvatel (52,3 %). Ačkoliv tento údaj nemusí být v současnosti zcela aktuální (nové výsledky přijdou po sčítání lidu v roce 2011), z celkového počtu 90 668 obyvatel bylo 47 460 ekonomicky aktivních, což představuje o 4682 ekonomicky aktivních obyvatel méně než bylo při sčítání v roce 1991. Pardubice čelí tomu, že mají poměrně vysoký podíl obyvatelstva v důchodovém věku, z nichž většina je ekonomicky závislých, ale i ostatní městská centra se budou muset do budoucna vypořádat se snižováním podílu ekonomicky aktivního obyvatelstva na celkovém. Dle struktury odvětví pak většina ekonomicky aktivních obyvatel Pardubic pracuje ve službách a jednoznačně v průmyslu, což je dáno především průmyslovou funkcí města.

*Poznámka: Úplné střední (odborné a všeobecné) vzdělání včetně nástavbového a vyššího odborného

Zdroj: ČSÚ, krajská reprezentace Pardubice – SLDB 1991, 2001

Obrázek 9 - Vzdělanostní struktura obyvatelstva Pardubic (nad 15 let a starší)

Na vzdělanostní strukturu města Pardubic má vliv dlouhodobá tradice průmyslu ve městě, jehož rozvoj si vyžádal velké množství pracovní síly především se středním odborným vzděláním. Ubylo lidí se základním vzděláním, naopak počet vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v roce 2001 oproti SLDB z roku 1991, jak je z obrázku 9 patrné, vzrostl. Rostoucí vzdělanost a kvalifikace obyvatelstva má v důsledku dopady na konkurenceschopnost regionu zejména z pohledu ekonomické a inovační výkonnosti.

¹⁰⁰ Výsledky ekonomicky aktivních obyvatel jsou známy vždy jen ke sčítání lidí, domů a bytů.

6.4 Ekonomická oblast

Každé město, aby přilákalo lidi na své území, musí umět nabídnout občanům pracovní příležitosti, a tím pádem i dobrou dopravní dostupnost při dojíždění do zaměstnání či do škol, odpovídající zázemí (bydlení). Mělo by být schopno nastavit takové lokální pobídky a vytvořit atraktivní podnikatelské prostředí, aby se počet zaměstnavatelů a nových pracovních míst v obci zvyšoval (růst ekonomických subjektů). Lidé migrují nejčastěji právě z důvodu stěhování za prací a za lepšími životními podmínkami.

6.4.1 Dopravní dostupnost a infrastruktura

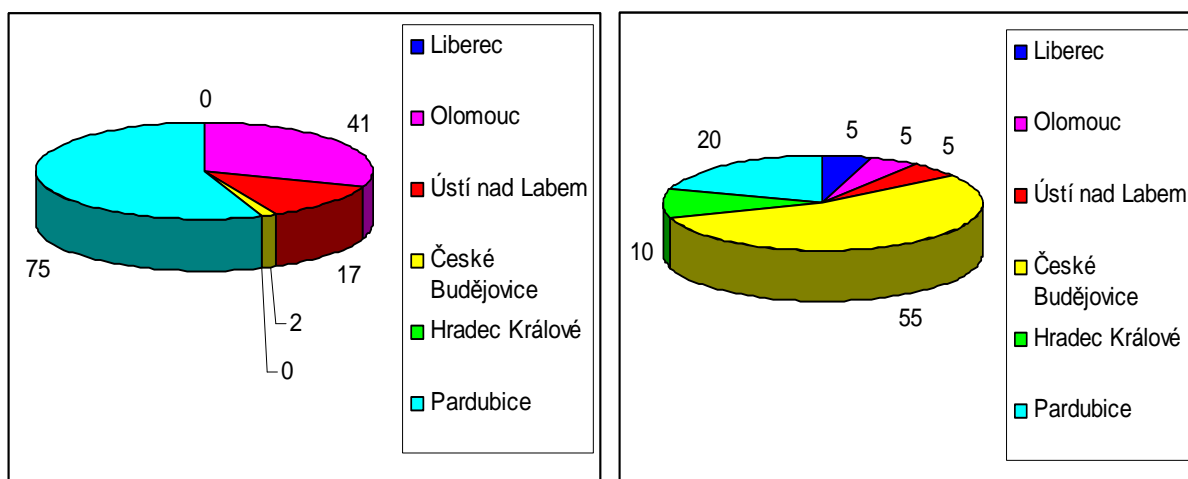
Jedním z důležitých faktorů rozvoje, jak už bylo zmíněno, se stala dopravní dostupnost Pardubic. Vzhledem ke své výhodné poloze a dobré dostupnosti, představují Pardubice ekonomicky silné rozvojové centrum v Pardubickém kraji a jsou významným městem východočeského regionu i v rámci ČR. Dopravní dostupnost je předpoklad k uskutečnění mnoha socioekonomických záměrů. Z posledního SLDB z roku 2001 vyplývá, že do Pardubic dojíždí denně 13 010 lidí do zaměstnání a 4 043 mládeže do škol, naopak z města za prací vyjíždí méně jak polovina dojíždějících (6 244 lidí) a za účelem školní docházky celkem 1 767 lidí.

Město profituje nejen ze své výhodné polohy, ale i z dostupnosti téměř všemi druhy dopravy. Problematiku dopravní obslužnosti a infrastruktury má město Pardubice ukotveno jako jeden z cílů ve strategickém plánu města. Historicky nejvýznamnější je železniční doprava, Pardubice představují jeden z hlavních železničních uzlů v kraji i v ČR a leží na dvou železničních koridorech. Pro Pardubice je železnice alfa omegou, projíždí přes ně mezinárodní spoje SC, EC, IC a EN, které umožňují vyšší kvalitu a komfort cestování i na delší vzdálenosti. Město nabízí po železnici výbornou dostupnost s hlavním městem Prahou, ale i s ostatními významnými centry a mnoho obyvatel ji využívá na úkor silniční dopravy při dopravě za prací po kraji apod. V současnosti (a při zvyšujících se cenách za pohonné hmoty) může železniční doprava představovat pro mnohé obyvatele cenově dostupnější způsob přepravy (cestování) v porovnání s dopravou silniční.

Jakou roli hraje při přepravě (dojíždění za prací do Pardubic) a při cestování dobrá dopravní dostupnost Pardubic, znázorňuje obrázek 10 a 11. Prvně zmiňované schéma věnuje pozornost ukazateli počtu mezinárodních železničních spojů (IC, EC, SC, EN) projíždějících

ve vybraných obcích během období 13.6. - 11.12. 2010. Z obrázku je patrné, že prim hrají Pardubice, dobře si také stojí město Olomouc, které stejně jako Pardubice je významným železničním uzlem a leží na jednom z koridorů. Klíčový prvek tvoří v současných podmínkách i silniční infrastruktura, proto druhé schéma se zabývá ukazatelem dopravní dostupnosti k nejbližší dálnici či rychlostní komunikaci (má vliv na příliv investorů do regionu, urychlení odběratelsko-dodavatelských vztahů, rozvoj cestovního ruchu apod.). Nejpružnější dopravu mají shodně Liberec, Olomouc a Ústí nad Labem. Pardubice jsou na tom o něco hůře než Hradec Králové (sousední město má o něco snadnější dostupnost k D11), dopravní vazbu na okolí má ztíženou město České Budějovice přes které nevede žádná dálniční síť.

Silniční doprava ve městě má regionální význam v dopravním připojení aglomerace Hradec Králové – Pardubice – Chrudim po komunikaci I/37 a často na ní musí řidiči čelit dopravnímu zatížení (zejména v oblasti nadjezdu u podniku Paramo). Z hlediska dopadů na konkurenceschopnost regionu byla pro město několik let velkým negativem absence blízkosti dálničního napojení (D11 vzdálená cca 18 km). Významným krokem současnosti se pro Pardubice stalo napojení města na vyšší dopravní síť prostřednictvím vybudování obchvatu u Opatovic n. Labem a připojením silnice R 35 k silnici I/37, která spojuje dopravu z Pardubic do Hradce Králové a jižně pak i do okresu Chrudim. Ideální situaci by také představovalo vést dálnici D11 k Lázním Bohdaneč.

Zdroj: MasterCard česká centra rozvoje 2010, vlastní zpracování

Obrázek 10 - Počet spojů (IC, EC, SC, EN)

Obrázek 11 - Dostupnost nejbližší dálnice nebo rychlostní komunikace (v min.)

Velkým problémem v Pardubicích představuje vnitřní doprava města, kde dochází ke křížení silnic, což způsobuje velkou intenzitu dopravy a časté dopravní zácpy. Pardubice musejí jako každé město řešit problematiku parkování a k tomu určených míst. Situace se pomalu lepší v obytných zónách na sídlištích, kde jsou postupně a účelně budována chybějící parkovací místa. Přestože v minulých letech ve městě vznikla nová parkovací místa a parkovací dům, občané stále řeší jejich nedostatek např. využíváním parkovacích míst u hypermarketů (např. problematika parkování u vlakového nádraží). Město Pardubice aktuálně pracuje na projektu, který by proměnil prostor „přednádraží“ v multimodální uzel veřejné dopravy a zahrnoval jak železniční, tak autobusovou dopravu (výhodou je blízkost autobusového nádraží a uzel MHD před nádražím). Na tento výjimečný projekt může město obdržet částku až 89 milionů korun (z celkově potřebné částky cca 108 mil. Kč) ze Švýcarských fondů. Podle primátorky Pardubic se projekt dotkne velkého počtu lidí, neboť vlakové nádraží odbaví denně 12 000 a autobusové 2 000 cestujících, k tomu zastávky MHD u obou nádraží dohromady 10 000 lidí¹⁰¹. Souhrnně dosáhly celkové výdaje města na dopravní infrastrukturu v posledních letech (2002-2008) částky 1 165 036 tis. Kč.

Region se světem spojuje také osobní a nákladní letecká doprava v Pardubicích, díky existenci mezinárodního letiště se smíšeným civilním a vojenským provozem. To je provozováno společností East Bohemian Airport, a.s., která je ze dvou třetin vlastněna Magistrátem města Pardubic. Konkurenceschopnost regionu zvyšuje rovněž fakt, že od roku 2008 se může z pardubického letiště (jako z jednoho z pěti letišť v ČR) létat i mimo hranice Schengenu. V posledních letech (2002 - 2006) došlo k výraznému nárůstu počtu cestujících o více než 1100 % (71 655 cestujících), počet příletů a odletů vzrostl o 315 % (1 302 letů). V roce 2007 odbavilo letiště rekordních 1500 letadel s téměř 94 000 cestujícími, v dalších dvou letech došlo k prudkému poklesu služeb a v loňském roce (2010) zájem o jeho služby opět stoupal. Vedení města a jeho provozovatelé mají s letištem nemalé plány, bohužel s ohledem na občany žijící v jeho blízkosti přinese další rozvoj letiště v Pardubicích kromě zvýšení úrovně cestování také zvýšení hlukové zátěže. Modernizace letiště by měla přijít na 280 mil. Kč, z toho město usiluje o dotaci z EU zhruba za 214 mil. Kč¹⁰². Dlouhodobým záměrem a potenciálem města Pardubice je také vybudování splavnění Labe až do Pardubic, což by znamenalo připojení na evropskou síť vodních cest a nutnost vybudování multimodálního logistického centra. Zatím se vodní cesty využívají k přepravě vyhlídkové.

¹⁰¹ Podle Radniční zpravodaj města Pardubic. 2011, roč. 4, s. 3.

¹⁰² Podle Radniční zpravodaj města Pardubic. 2011, roč. 4, s. 6.

Krajské město Pardubice zajišťuje pro občany města a okolní obce síť MHD prostřednictvím DPmP, a.s. (jehož je 100% vlastníkem). Síť MHD je provozována po více než 55 let a je tvořena z 30 pravidelných (19 autobusových, 11 trolejbusových) a 15 výpomocných linek a současně je provozována i přeprava pro handicapované občany. MHD umožňuje hlavně pohodlné využití přepravy jak pro občany města, tak pro obyvatele z přilehlých obcí, kteří do města dojíždějí za prací, školou nebo sportem, kulturou či zábavou. Pardubice se snaží také o to, aby se vlivem hustoty automobilové dopravy co možná nejvíce využívala jak MHD, tak cyklodoprava. Město má jednu z nejrozvinutějších cyklostezek v ČR a může se pyšnit bohatou sítí cyklotras, které protkávají město i jeho okolí (okolo 45 km stezek) a plánuje se rozvoj dalších (využití Labské cesty do Hradce Králové). Občané regionu jich využívají hojně, především k pracovní dojížděci z městských částí či z přilehlých obcí a k projížděním po okolí¹⁰³.

6.4.2 Trh práce a nezaměstnanost

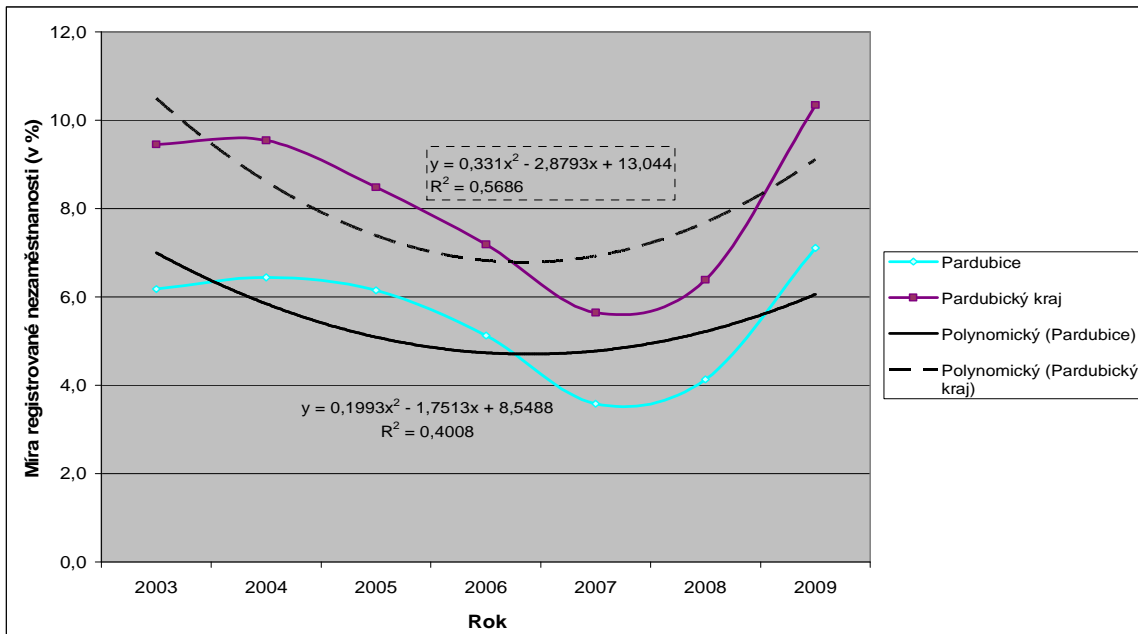
Jedním z klíčových faktorů ovlivňující kvalitu života v regionu ve smyslu dosažené životní úrovně je možnost pracovního uplatnění jeho obyvatel. Odrazem příznivých podmínek pracovních příležitostí ve městě Pardubice je míra nezaměstnanosti¹⁰⁴ 6,2 %, a to za duben 2011. V průběhu let 2002 – 2008 míra nezaměstnanosti v Pardubicích nepřesáhla hodnotu 7 % a v rámci ČR tak zastupovala podprůměrnou hodnotu. Míra registrované nezaměstnanosti¹⁰⁵ za rok 2009 byla v Pardubicích 7,2 %.

Výkon regionální a místní ekonomiky má ve vývoji posledních několika let velmi obdobný trend. Podle obrázku 12 lze tvrdit, že vývoj míry registrované nezaměstnanosti v kraji dosahoval cca o 2 – 3,5 % vyšších hodnot než v krajském městě. Regionální ekonomickou konkurenceschopnost ovlivňoval nejprve pokles míry registrované nezaměstnanosti v letech 2004 – 2007, v roce 2007 dosáhl ukazatel meziročně nejnižších hodnot (5,6 % kraj, 3,6 % Pardubice). Na počet nezaměstnaných v dalších letech měla vliv ekonomická recese, kterou způsobila hospodářská krize, jež se promítla do ekonomik jak českých regionů, tak do národní i světových ekonomik.

¹⁰³ Dle *Strategický plán rozvoje města Pardubice – Profil města* [online]. [cit. 2011-06-08]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/profil-mesta.pdf>.

¹⁰⁴ Dle metodiky Integrovaného portálu MPSV se míra nezaměstnanosti v obcích z důvodu nedostupnosti dat o zaměstnaných na úrovni obcí počítá podle ekonomicky aktivního obyvatelstva.

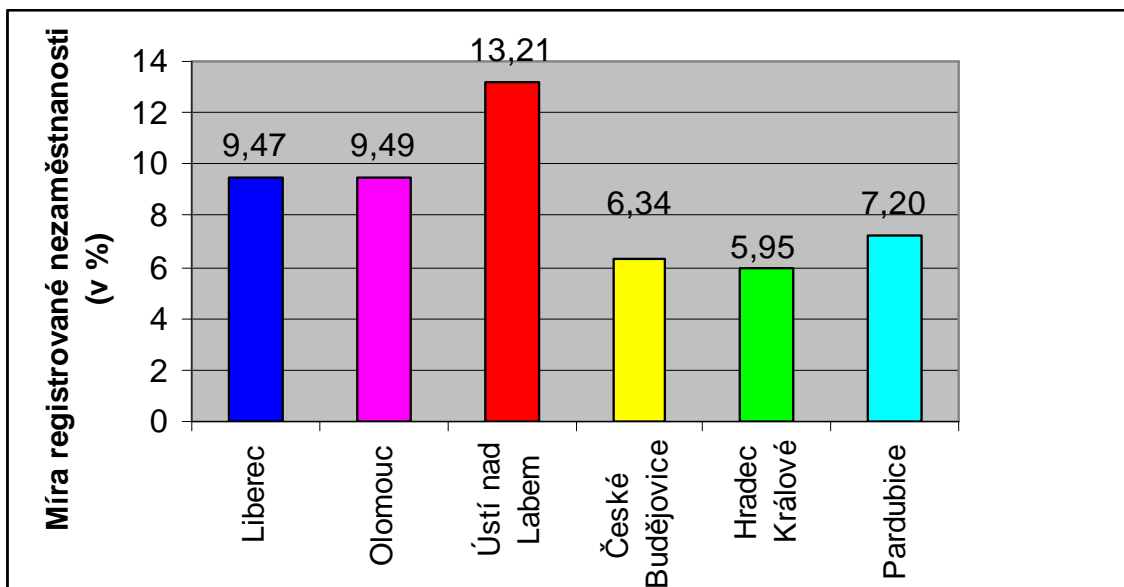
¹⁰⁵ Míru registrované nezaměstnanosti lze vyjádřit jako podíl počtu nezaměstnaných registrovaných úřady práce na disponibilní pracovní síle (v %).

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 12 – Vývoj míry registrované nezaměstnanosti ve městě a v regionu

Pardubice se řadí k městům, kde mají uchazeči dobré vyhlídky pro nalezení práce. Srovnáním hodnot Pardubic s ostatními konkurenčními městy, které zobrazuje obrázek 13 a tabulka 10 lze konstatovat, že Pardubice mají 3. nejnižší hodnotu z hlediska míry registrované nezaměstnanosti a stejnou pozici zastávají i ukazatelích celkového počtu uchazečů o zaměstnání. Na opačném konci se nacházejí města Ústí nad Labem a Olomouc, která jsou v oblasti trhu práce a zaměstnanosti méně konkurenceschopná.

Zdroj: Regionální informační servis (RISY), vlastní zpracování

Obrázek 13 - Registrovaná míra nezaměstnanosti za rok 2009

Dlouhodobá nezaměstnanost¹⁰⁶ patří k jednomu z velmi nebezpečných sociálních jevů, neboť může vést z dlouhodobého hlediska k tomu, že člověk ztrácí své pracovní návyky apod. V počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání nad 12 měsíců a dle ukazatele míry dlouhodobé nezaměstnanosti si nejlépe vedou opět obě východočeská centra a město České Budějovice. Značí to schopnost a zdar měst pomocí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti začleňovat své občany po ztrátě zaměstnání zpátky do koloběhu pracovního života (za předpokladu, že neuvažujeme subjektivní dobrovolné rozhodnutí lidí neucházet se o práci a jiné faktory dlouhodobé nezaměstnanosti). Velmi vysokou hodnotu tohoto ukazatele vykazují město Ústí nad Labem. Vysoká a rovněž dlouhodobá nezaměstnanost, které nepříznivě ovlivňují trh práce v tomto městě, je zapříčiněna především restrukturalizací, útlumem některých odvětví a bohužel i nízkou vzdělanostní úrovní jeho obyvatel.

Tabulka 10 - Počet uchazečů o zaměstnání

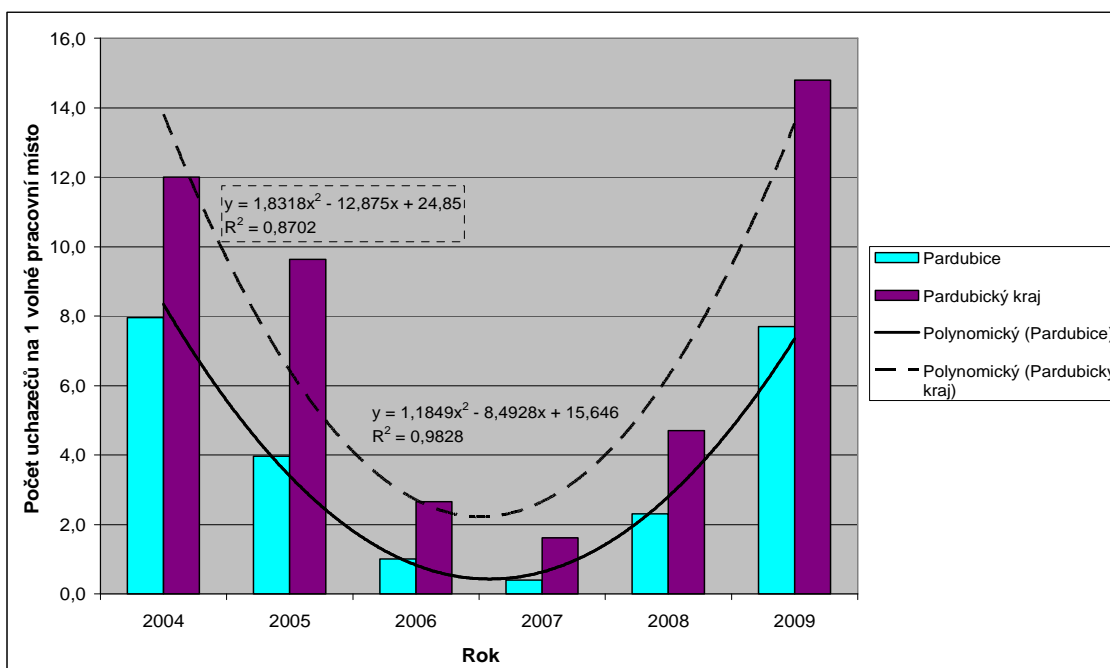
	Celkem	Dosažitelní	V evidenci nad 12 měsíců	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%)	Volná pracovní místa	Na 1 volné pracovní místo
Liberec	5072	4969	989	1,8	461	10,8
Olomouc	5139	5084	772	1,4	157	32,4
Ústí nad Labem	6661	6565	2406	4,8	317	20,7
České Budějovice	3242	3088	430	0,8	400	7,7
Hradec Králové	3010	2908	372	0,7	316	9,2
Pardubice	3424	3382	474	1,0	446	7,6

Zdroj: ČSÚ, RISY, vlastní zpracování, dopočty

k 31.12.2009

Tabulka 10 dále ukazuje, že počet volných pracovních míst, kterými Pardubice disponují, se dá považovat za příznivý (ve vzájemné komparaci měst). Rovněž ukazatel počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo dokazuje, že město Pardubice je ve spolupráci s místními podnikatelskými subjekty schopno vytvářet a poskytovat více pracovních míst pro občany z celého regionu než ostatní krajská města. Tento ukazatel vyjadřující podíl počtu uchazečů o zaměstnání (dosažitelných) ku počtu volných pracovních míst velice dobře odráží situaci a konkurenci na trhu práce.

¹⁰⁶ Míra dlouhodobé nezaměstnanosti se vypočítá jako podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob (uchazečů o práci nad 12 měsíců a déle) na celkovém počtu ekonomicky aktivních osob ve věkové skupině 15-64 let (v %). Pro výpočet tohoto ukazatele se dá vycházet z toho, že do jmenovatele bude brán údaj počtu ekonomicky aktivních obyvatel ve městech k SLDB 2001.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 14 – Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo ve městě a v regionu

Situaci v krajském městě a v regionu Pardubického kraje dle ukazatele počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo zobrazuje také obrázek 14. Vývoj v letech 2004 – 2009 je proložen křivkou trendu (kvadratická), přičemž koeficient determinace R^2 vyjadřuje díky této funkci velmi dobré zkruslení trendu (R^2 je téměř roven 1). Obecně lze z grafu vyčíst, že k prosperitě regionu přispívá město Pardubice tím, že se v letech 2004 – 2007 snižovaly hodnoty tohoto ukazatele díky dostatku volných pracovních míst, po roce 2007 se situace na trhu práce zhoršila a to se promítlo v ukazateli jak na území města, tak v pardubickém kraji.

6.4.3 Ekonomické subjekty a pracovní příležitosti

K tomu, aby mohlo město zajistit svým občanům i obyvatelům z okresu či kraje vysokou životní úroveň a generovalo regionu prosperitu, je potřeba vytvořit dostatek pracovních příležitostí, přitáhnout do regionu zahraniční investory, kteří poskytnou více pracovních míst. Přehled největších zaměstnavatelů v Pardubickém regionu s údaji o jejich zaměření udává tabulka 11. Pardubice jsou centrem pracovních příležitostí nejen pro místní obyvatele, ale také pro obyvatele z okolních obcí ze zázemí Pardubic, do zaměstnání do města dojíždějí i lidé z ostatních okresů. Dle SLDB z roku 2001 za práci do města dojíždí (denně i nedenně) 7949 zaměstnanců, což představuje téměř dvojnásobnou převahu nad vyjíždějícími z města.

Tabulka 11 – Největší zaměstnavatelé v Pardubicích

Ekonomické subjekty	Počet zaměstnanců za rok 2006	Hlavní činnost
1000-5000		
FOXCONN CZ s.r.o.	2763	elektrotechnika
Synthesia, a.s.	2172	chemie
Krajská nemocnice Pardubice	1779	zdravotní zařízení
KIEKERT-CS, s.r.o.	1433	výroba autozámků
XAWAX personální agentura s.r.o.	1143	personalistika
Univerzita Pardubice	1075	školské zařízení
Česká pošta s.p. - Odštěpný závod VČ	1049	spoje
500-999		
Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o.	894	elektrotechnika
XAWAX grup a.s.	-*	elektrotechnika
ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu ČSOB	-*	pojišťovnictví
PARAMO, a.s.	603	zpracování ropy
Explosia a.s.	569	chemický průmysl

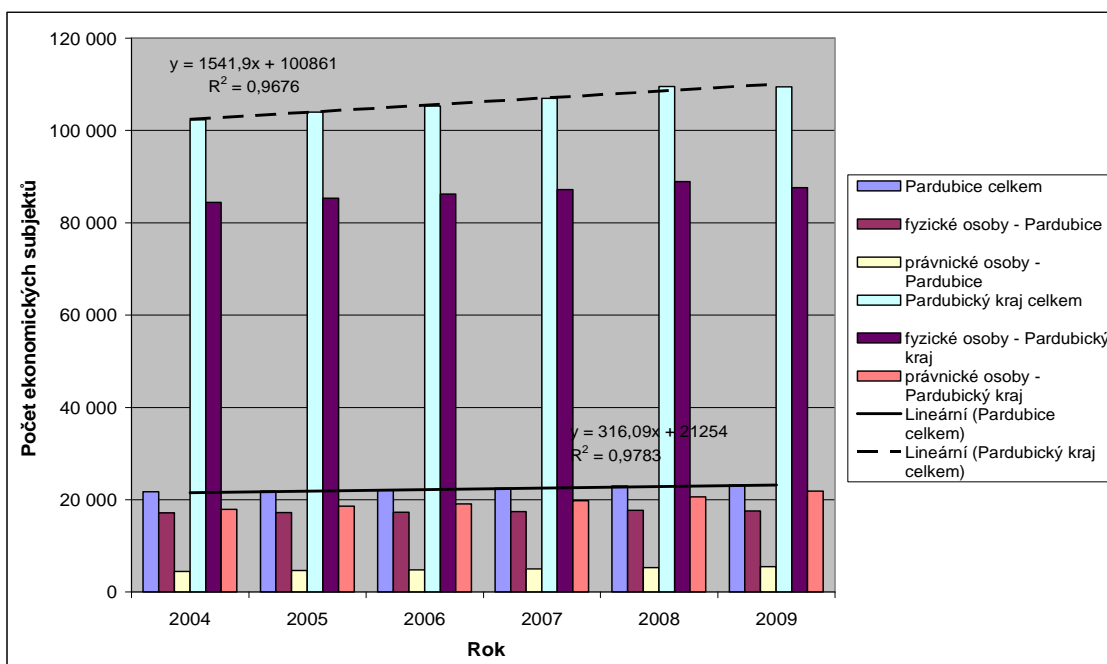
* neuvedeno

Zdroj: *Strategický plán rozvoje města Pardubice – Profil města* [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/profil-mesta.pdf>.

Ekonomický vývoj v regionu může být poměrně citlivý na nastalé výkyvy v podobě úpadku či ekonomického vzestupu jednoho většího či několika málo ekonomických subjektů, které zde působí a podílejí se na větších investičních akcích apod. „Počet ekonomických subjektů je klasickým ukazatelem ekonomické aktivity, která je pro obyvatele pozitivní hned v mnoha ohledech, jednak např. z hlediska trhu práce, nabízených služeb nebo také z hlediska intenzivních dodavatelsko-odběratelských vztahů¹⁰⁷.“

Konkurenceschopnost místních podnikatelů a firem do jisté míry přispívá ke konkurenceschopnosti regionu jako celku. Z grafu na obrázku 15 je patrné, že trend vývoje ekonomických subjektů na obou úrovních územních celků není přímo totožný, nicméně velmi obdobný. Lze z toho usoudit, že vývoj ekonomických subjektů ve městě Pardubice koreluje s jejich počtem na úrovni regionální. Křivka trendu má rostoucí sklon u obou celků, jediný nepatrný propad nastal v roce 2009 oproti roku 2008, kdy počet fyzických osob jak ve městě, tak v regionu klesl.

¹⁰⁷ MasterCard česká centra rozvoje 2010 [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: www.centrarozvoje.cz.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 15 – Vývoj počtu ekonomických subjektů ve městě a v regionu

Ukazatel počtu ekonomických subjektů, které působí na území města Pardubice se rok od roku zvyšuje, ke konci roku 2010 dosáhl jejich počet 23 566 subjektů, tj. o 403 subjektů více než v roce 2009 (viz následující tabulka). Přesto je tato hodnota druhá nejnižší mezi uvedenými městy. Podle právní formy ekonomických subjektů v Pardubicích tvoří fyzické osoby 17 632 subjektů (z toho 93,2 % představují živnostníci, zbytek jsou zemědělství podnikatelé) a 5 531 právnické osoby (podíl obchodních společností je 55,1 %). Nejvyšší hodnotu ukazatele počtu ekonomických subjektů na 1000 obyvatel dosahuje město Liberec, město Pardubice se umístilo na páté příčce.

Tabulka 12 – Počet ekonomických subjektů

Město	Celkem	Na 1000 obyvatel	Pořadí měst
Liberec	33 704	331,65	1.
Olomouc	26 300	262,05	4.
Ústí nad Labem	22 581	236,51	6.
České Budějovice	27 090	285,56	2.
Hradec Králové	26 407	279,46	3.
Pardubice	23 163	257,15	5.

Zdroj: ČSÚ, Statistické ročenky krajů, vlastní zpracování

k 31.12.2009

Vzhledem k historii Pardubic není k podivě, že v roce 1995 vznikl ve městě nápad vybudovat novou *průmyslovou zónu*, která by poskytla nové pracovní příležitosti a nabídku

pracovních míst jak pro občany města, tak pro obyvatele z celého kraje. V roce 1998 město započalo s vyprojektováním veškerých inženýrských sítí, což se projevilo jako dobrý záměr pro přilákání nových investorů. Nejvhodnější lokalitou pro její výstavbu byla zvolena již tehdy fungující bezcelní zóna (tzv. Free Zone Pardubice) o velikosti 6 hektarů s navazujícími pozemky o celkové rozloze okolo 50 hektarů. Ve své době jako jediná bezcelní zóna v ČR poskytovala současně montážní, skladovací i výrobní zázemí. Kladem městské průmyslové zóny je také to, že leží na západním okraji Pardubic, cca 6 kilometrů od centra města (v obci Staré Čivice) a v blízkosti mezinárodního letiště v Pardubicích. K dalším přednostem patří nabídka investičně kompletně připraveného území a blízká dopravní dostupnost hlavního města Prahy (zhruba 105 km).

V současné době město vlastní všechny pozemek průmyslové zóny (71 hektarů) a územní plán města počítá s možným rozšířením průmyslové zóny až na 120 hektarů. Jenom náklady na vybudování, včetně výkupu pozemku a zainvestování areálu, přišly město celkem na 354 mil. Kč. Z dotací má město možnost čerpat částku 94,8 mil. Kč. Lokalita je určena k lehké průmyslové výrobě a s ohledem na průmyslovou tradici města jsou podporována odvětví elektrotechnického, chemického i nově vznikajícího automobilového průmyslu. Těmto oborům se přizpůsobuje i struktura školství v Pardubicích (SPŠE, Univerzita Pardubice aj.). Ve městě navíc působí kvalifikovaná pracovní síla právě v oblasti elektrotechnického, chemického a strojírenského průmyslu, a to i v oblasti vědy a výzkumu (VÚOS a.s., SYNPO a.s. atd.). Podnikatelskou činnost rozvíjejí v průmyslové zóně např. společnosti Panasonic Automotive Systems Czech, JTEKT Automotive Czech Republic, KYB manufacturing Czech, Ronal CR. První společností, která zde měla působit, byla firma Foxconn CZ, výrobní lídr působící především v oblasti informačních technologií, jež dnes nakonec obývá prostory bývalé Tesly.

Statutární město Pardubice nabízí svou průmyslovou zónu investorům především prostřednictvím státní agentury pro zahraniční investice CzechInvest, která zde má i své místní zastoupení. Ekonomický přínos průmyslové zóny byl v minulosti již několikrát vyhodnocen celou řadou ocenění a certifikátů. Pardubice zase byly v několika posledních letech oceněny jako nejlepší město v ČR při hodnocení zdatnosti a kompetentnosti radnice při jednání s investory a podnikatelského klimatu ve městě.

Svůj význam má městská průmyslová zóna i z pohledu výzkumného, neboť od roku 2005 probíhala na tomto území výstavba vědecko-technologického parku, jedná se o tzv. „TechnoPark Pardubice“. „TechnoPark Pardubice, je moderním souborem objektů

s prostorami vhodnými pro výzkum, zkušebnictví, prototypovou výrobu i realizaci technologií. Investice za více jak 400 milionů korun je podpořena dotací EU v rámci programu „Prosperita“. Vědecko-technologický park by se měl v budoucnosti stát centrem strategických služeb, vývoje a výzkumu se zaměřením na elektrotechnický, chemický, automobilový průmysl, informační technologie a softwarové aplikace. Je příležitostí pro využití nových poznatků a informací při zavádění moderních postupů s možností spolupráce s Univerzitou Pardubice. Statut TechnoParku umožňuje vybavení prostor technologickým zařízením formou pronájmu, bez nutnosti investice ze strany vstupující firmy. Plánovaná investice by měla dosáhnout 750 mil. Kč a vytvořit na 250 nových pracovních míst zejména pro vysokoškolsky či středoškolsky vzdělané uchazeče¹⁰⁸.“ TechnoPark je rozvojovým projektem, který je schopen podpořit místní ekonomický rozvoj a konkurenceschopnost regionu v oblasti využití znalostí kvalifikovaných pracovníků a inovační výkonnosti.

Pardubice jsou městem průmyslové výroby, nicméně pardubické podniky prošly v minulých letech procesem strukturalizačních změn. Cílem města je podporovat jak velké výrobní podniky, tak vznik malého a středního podnikání i živnostníků a přesouvat pracovní síly do služeb a obchodu.

6.4.4 Investiční atraktivnost a podnikatelské prostředí

Investiční atraktivitu Pardubic zvyšuje jejich výhodná dopravní dostupnost a z pohledu investora využití potenciálu vzdělávacích a výzkumných institucí v tomto městě. Významným faktorem konkurenceschopnosti regionu je místní ekonomika vycházející z tradice chemického a elektrotechnického průmyslu s rostoucím vlivem výroby automobilových komponent. Tato odvětví patří v současnosti k těm progresivnějším. Metropolitní roli města podporují silně zastoupené energetické podniky, výraznou roli hraje i obchod. Dobrým výhledem pro město Pardubice i pro jeho obyvatele je, že podniky hledí do budoucnosti s optimismem a očekávají nárůst tržeb, plánují nové investice a stabilitu či nárůst v počtu zaměstnanců. Řešit problémy spojené s restrukturalizací i zánikem výroby v některých bývalých velkých podnicích pomáhají městu především noví investoři.¹⁰⁹

Rovnoměrný je i podíl jednotlivých druhů vlastnictví. 41 % firem vlastní české fyzické a 35 % české právnické osoby, 20 % pak zahraniční vlastníci, kteří vzhledem ke své velikosti

¹⁰⁸ MasterCard česká centra rozvoje 2010 [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <http://www.centrarozvoje.cz/dokument/CCoC_projekty_2010.pdf>

¹⁰⁹ Podle BermanGroup. Průzkum podnikatelského prostředí – Město Pardubice [online]. 10/2006. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/prezentace-pruzkumu/shrnuti-pruzkumu.pdf>>.

zaměstnávají 41 % pracovní síly (zatímco firmy vlastněné fyzickými osobami jsou v průměru pětkrát a vlastněné právníckými osobami dvakrát menší). Další skutečností je to, že některé velké společnosti nemají ve městě své sídlo. S ohledem na to, že tyto podniky zaměstnávají okolo třetiny pracovní síly, se jedná o nepříznivý jev, který zhoršuje možnosti místního managementu ovlivňovat budoucnost podniků ve městě¹¹⁰.

Město Pardubice na svých internetových stránkách zveřejňuje seznam investičních příležitostí (v současnosti jich nabízí deset plus jedna mimo území města) a rozvojových ploch, které mohou být pro potenciální investory zajímavé. Vedení města se také snaží podpořit místní podnikatelské prostředí a přitáhnout nové investory pomocí široké nabídky místních pobídek a výhod:

- poskytnutí investičně připraveného území (lokalita průmyslové zóny),
- granty na vytvoření nových pracovních míst,
- granty na školení a rekvalifikace,
- možnost využití bezcelního pásma,
- výhodná poloha v rámci ČR, Evropy a dobrá dopravní dostupnost,
- existující infrastruktura (mezinárodní letiště první kategorie, mezinárodní železniční koridor, ukutečňované napojení na dálnici D11, výstavba říčního přístavu na řece Labi),
- kvalifikovaná pracovní síla, především v oblasti elektrotechnického a chemického průmyslu,
- profesionální přístup zástupců města,
- kvalitní sociální, kulturní a sportovní zázemí 90 tisícového města,
- připravenost místních vzdělávacích institucí na výuku cizích jazyků od základních škol (certifikát UNESCO) až po Univerzitu Pardubice,
- přítomnost zahraničních institucí: British Council, Alliance Francaise, Goethe Institut,
- vytipované lokality pro bydlení¹¹¹.

Zhodnocení kvality podnikatelského prostředí mezi podnikatelskými subjekty a významnými zaměstnavateli občanů Pardubic si nechalo Statutární město Pardubice prověřit v průzkumu, který vypracovala společnost BermanGroup v roce 2006. Průzkumu se zúčastnilo 54 rozhodujících zaměstnavatelů města (vyjma veřejné správy) a ve srovnání se

¹¹⁰ Podle BermanGroup. *Průzkum podnikatelského prostředí – Město Pardubice* [online]. 10/2006. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/prezentace-pruzkumu/shrnuti-pruzkumu.pdf>>.

¹¹¹ Oficiální internetové stránky statutárního města Pardubice. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/mesto/prumysl-a-obchod/pobidky-vyhody.html>

stejným průzkumem provedeným v roce 1999 je na mnoha ukazatelích evidentní, jak úspěšné bylo město při získávání investorů ze zahraničí (PZI) a jak tyto subjekty obohatily místní ekonomiku. Podíl nově vzniklých podniků po roce 1990 je v daném vzorku téměř 85 %. Pardubice byly vyhodnoceny velmi kladně jako místo vhodné pro podnikání a průzkumem byly zjištěny následující pozitiva:

- *kladné hodnocení současné (i budoucí) ekonomické situace* – subjektivně (vnímaná kvalita zaměstnanců) i objektivně (počet zaměstnanců a růst, investiční očekávání, růst prodeje) orientované,
- *pozitivní důvody k lokalizaci subjektů* - kvalifikovaná pracovní síla vyplývající z průmyslové tradice a napojení na místní vzdělávací zařízení (Univerzita Pardubice, SPŠE),
- *podpora města Pardubice i Pardubického kraje vůči novým investorům přicházejícím do regionu,*
- *dobrá připravenost průmyslové zóny* (včetně inženýrských sítí) a možnost využití bezcelního pásma,
- *inovační potenciál* – dobrá vědeckovýzkumná základna, nadprůměrné zastoupení výzkumných a vývojových oddělení v místních subjektech, vznikající neformalizovaný klastr chemických a petrochemických firem.

Naopak mezi nejdůležitější negativní zjištění ovlivňující podnikání v Pardubicích patří:

- *nespokojenost s prací radnice, s podporou podnikání a rostoucí byrokratická zátěž* – nejednoznačné názory (u menších českých firem spíše negativní nálada ohledně podpory podnikání a zadávání veřejných zakázek v Pardubicích),
- *nízká mobilita pracovní síly,*
- *nedostatek pracovníků v některých profesích a oborech* (zejména technicky orientovaných a v řemeslech), trvale neuspokojená poptávka po jazykově vybavených pracovnících,
- *nespokojenost s dopravou ve městě a do města* – dořešení dálničního napojení, absence obchvatu města, negativní hodnocení veřejné dopravy¹¹².

¹¹² Podle *Integrovaný plán rozvoje statutárního města Pardubice – sídliště Dukla a Višňovka* [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/iprm/dukla-a-visnovka/dulezite-dokumenty/dokument-iprm.pdf>>. A podle *Město Pardubice v číslech* [online]. Pardubice: Český statistický úřad, 2007. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/xediciplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.czso.cz/xediciplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>. A Podle BermanGroup. *Průzkum podnikatelského prostředí – Město Pardubice* [online]. 10/2006. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/prezentace-pruzkumu/shrnuti-pruzkumu.pdf>>.

Další náměty, které ekonomické subjekty jmenovaly, se týkaly podmínek pro bydlení, otázky nedostatečné péče o ŽP (likvidace zelených ploch, zhušťování zástavby v centru města) a také podniky apelovaly na průhlednější výběrová řízení. Připomínky ohledně bydlení směřovaly k tomu, aby město zahájilo aktivní bytovou politiku, která by mohla povzbudit přesun odborníků do regionu, a aby město zajistilo startovací byty pro absolventy a mladé mozky za účelem jejich udržení ve firmách a tedy i ve městě a v pardubickém regionu. Místní správa byla v průzkumu hodnocena na průměrné úrovni, podobně byl vyhodnocen i Magistrát města Pardubic. Pardubice jako místo pro podnikání získaly od podnikatelských subjektů spíše nadprůměrné hodnocení.

6.5 Sociální oblast

Kvalita života se odvíjí od faktorů, které mají vliv na životní úroveň jeho obyvatel. Jedním z významných ukazatelů sociální vyspělosti a občanské vybavenosti regionu je zastoupení vzdělávacích institucí a školských zařízení, stejně jako úroveň sociálních a zdravotnických služeb, které se v něm nachází. Úroveň a vliv ukazatelů zdravotní a sociální péče, míra bezpečnosti a stavu kriminality jsou faktory, které přispívají ke konkurenceschopnosti regionu z pohledu atraktivnosti pro život, odráží zdravotní stav populace atd. Sociální infrastruktura a její služby často bývají z mnoha důvodů v rukou veřejné správy, která při zajišťování těchto služeb někdy využívá ke spolupráci soukromého či neziskového sektoru, aby bylo dosaženo co možná nejvyšší úrovně kvality poskytovaných služeb. V případě zdravotnických a sociálních služeb rozhoduje otázka kvality dvojnásob. Vyvážená sociální infrastruktura je předpokladem pro rovnocenné podmínky všech obyvatel a pomáhá k vytváření přiměřených sociálních jistot, vzdělání i k volbě možností a životního stylu.

6.5.1 Ukazatele sociálních služeb a zdravotní péče

Síť zdravotnických zařízení ve městě Pardubice se v minulých letech neustále rozšiřovala¹¹³ a během let 2000 – 2008 bylo v rozpočtu města na sociální služby a oblast zdravotnictví vyčleněno celkem 1 079 784 tis. Kč. Úroveň zdravotní péče v současnosti v Pardubicích zajišťují 3 nemocnice (k 31.12.2009), z nichž dvě jsou soukromá zařízení. V majetku Pardubického kraje je Krajská nemocnice Pardubice, která je také největším

¹¹³ Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky.

zdravotnickým zařízením na území města. Podle údajů z roku 2005 tato nemocnice disponovala 23 lůžkovými odděleními s celkem 881 lůžky a od roku 2000 docházelo k růstu počtu hospitalizovaných pacientů. Tomuto jevu ovšem předcházela rostoucí počet lékařů, což mělo za následek pokles počtu hospitalizovaných na jednoho lékaře.

Město Pardubice se může pyšnit celou řadou sociálních zařízení a služeb, které slouží pro různé skupiny obyvatel (např. zdravotně postižení, prostory pro seniory a pro občany v obtížných životních situacích atd.). Důsledkem stárnutí populace ve městě je potřeba, aby se město Pardubice věnovalo otázce řešení zvyšujícího se obyvatelstva v důchodovém věku i do budoucna a věnovalo jí veškerou péči. Jednou ze slabších stránek města je právě nedostatečná kapacita ubytovacích zařízení pro seniory (domovy a penziony) nebo třeba azylových domů pro rodiny. Tuto otázku, kromě jiných, řeší město komplexně ve spolupráci s Pardubickým krajem a zařadilo ji do svých strategických dokumentů.

K této problematice byl vypracován projekt Komunitního plánování sociálních služeb v Pardubicích, který je spolufinancován kromě města státním rozpočtem a EU. Projekt je zacílen zejména na jednotlivé skupiny uživatelů sociálních služeb jako jsou např. cizinci, osoby se zdravotním postižením, sociálně nepřízřiví, rodiny s dětmi, mládež atd. Na posledně jmenovanou skupinu zaměřilo město několik svých projektů, neboť je v poslední době považována za „ohroženou skupinu“, mezi kterou se projevuje nárůst kriminality, drogová problematika a jiné negativní jevy ve společnosti. Cílem města je prostřednictvím účelných aktivit zmírnit tyto příznaky a nabídnout mládeži místa a prostory pro trávení smysluplných volnočasových aktivit.

Komplexní ukazatel, odrážející kvalitu života v oblasti poskytnuté zdravotní péče a úrovně sociálních služeb nebo rovněž kvality ŽP, je střední délka života. Střední délka života, nebo-li naděje při narození na dožití určitého věku s jistou pravděpodobností, charakterizuje očekávané dožití populace (ženy a muži) do určitého věku v daném regionu. Jelikož tento ukazatel není dostupný na úrovni měst, bude nahrazen ukazatelem na úrovni regionu ORP. Vzhledem k povaze tohoto indikátoru není třeba očekávat větší zkreslení¹¹⁴.

¹¹⁴ Autorka vychází ze stejných předpokladů jako odborníci podílející se na vypracování odborné studie *MasterCard česká centra rozvoje 2010*, kde byl ukazatel naděje dožití (2004-2008, okres) využit pro hodnocení kvality života v českých městech.

Tabulka 13 – Naděje dožití při narození 2005-2009

	Liberec	Olomouc	Ústí nad Labem	České Budějovice	Hradec Králové	Pardubice
Naděje dožití muži 2005 – 2009	73,8	74,6	72,3	75,2	76,0	75,2
Naděje dožití ženy 2005–2009	80,0	80,6	78,7	79,8	80,8	80,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V tomto ohledu se ukazuje očekávaný jev – střední délka života u žen bývá obecně vyšší. Nejvyšší hodnoty u mužů lze najít u obou východočeských center a Českých Budějovic, naděje dožití žen se u většiny měst téměř shoduje. Nejhorší stav ukazatele pro muže i ženy vykazuje město Ústí nad Labem, jež je považováno za tradiční průmyslové město s horší kvalitou životního prostředí. Je však nutné si uvědomit, že na dlouhověkost má samozřejmě vliv také individuální přístup člověka a jeho styl života, dědičnost či prodělané nemoci.

6.5.2 Úroveň vzdělávání a rozvoj znalostí

Žijeme ve znalostní a informační společnosti, kde největší hodnotu má lidský kapitál a stupeň dosaženého vzdělání, znalosti a kde rozhodující roli hrají informační a komunikační technologie. Tyto faktory umožňují činnosti spojené s vědou a výzkumnou činností, rozvíjejí inovace a v neposlední řadě přispívají k rozvoji vzdělanostní struktury obyvatelstva. Vzdělanost obyvatelstva je považována jednak za sociální a kulturní charakteristiku obyvatelstva a jednak ve stále větší míře i za důležitý faktor ekonomický. Do oblasti školství vydalo město Pardubice z rozpočtu v minulých letech (2002 - 2008) celkem 1 630 061 tis. Kč.

K rozvoji vzdělanosti velkou měrou přispívá dynamicky rozvíjející se Univerzita Pardubice, jež reprezentuje vysoké školství v Pardubicích již od roku 1994 (rozšířením VŠ chemicko-technologické, která má tradici od roku 1953). V rámci Univerzity lze získat kvalitní vzdělání na 7 fakultách jak v bakalářských, tak magisterských i doktorských studijních programech. Ke zvýšení kvality života obyvatel může především přispět i rozvoj nabídek programů a kurzů celoživotního vzdělávání. Počet oborů i přijímaných studentů rok od roku roste a tím stoupá prestiž Univerzity, města a pochopitelně i samotného regionu. Studenti a potažmo absolventi Univerzity navíc výrazně přispívají k počtu obyvatel ve městě a zvyšují jeho vzdělanostní strukturu. Současně Univerzita Pardubice zásobuje místní firmy

a investory ve městě kvalifikujícími pracovníky a díky své vědecké a výzkumné činnosti přispívá k rozvoji inovací a znalostí. Město Pardubice spolupracuje a podporuje činnosti Univerzity Pardubice, jejich společným projektem je např. výstavba TechnoParku (viz část kapitoly 6.4.2) v oblasti VaV. S výrazným přičiněním pracovníků Univerzity a dalších specializovaných institucí a pracovišť ve městě roste vliv Pardubic na hodnocení poli vědy a výzkumu v regionu kraje.

Pardubice nabízejí pestrou síť školských zařízení na všech úrovních. Kromě přítomnosti univerzity přispívá k rozvoji vzdělanosti příprava studentů na vysoké odborné škole, středních školách, včetně těch soukromých. Zastoupeny jsou zde 3 gymnázia, 9 středních odborných škol 5 odborných učilišť¹¹⁵. Zaměření škol odpovídá rozšířenosti a tradici nejžádanějších průmyslových odvětví v Pardubicích a také se odvíjí od požadavků a nároků místních podniků na technicky kvalifikované pracovníky.

6.5.3 Bezpečnost a prevence kriminality

Jedním z ukazatelů kvality života, které mají vliv na konkurenceschopnost regionů, je míra bezpečnosti a kriminality na jeho území. Vzhledem ke své velikosti a k sociálně-ekonomické situaci města musí město Pardubice čelit nejvíce ze všech obcí v kraji těmto problémům a jejich předcházení. Jako „představitel“ pardubického regionu by mělo usilovat o to, aby dopady kriminality na region byly co možná nejmenší.

Kriminalitu je možné označit za klasický sociální problém. Její vývoj v Pardubicích v posledních letech neprošel významnými výkyvy a míra kriminality se nachází pod celorepublikovým průměrem, ovšem rizika s sebou přináší vzrůstající počet cizinců pracujících v místních průmyslových závodech a jejich kontakt při soužití s obyvateli Pardubicka. Z tohoto důvodu město realizovalo v roce 2009 a 2010 projekt Integrace cizinců ve městě. Dalším problémem, který na sebe upozorňuje, je rostoucí počet bezdomovců a nepřizpůsobivých občanů, kteří se zdržují v centru města, na veřejných prostranstvích (např. před hlavním vlakovým nádražím) a pohoršují svým chováním občany a narušují do jisté míry bezpečnost města i jeho image. Problémem, který je pro město velmi obtížně řešitelný, je nespokojenost občanů se zvyšujícím se počtem provozoven různých nonstop podniků a s jejich otevírací dobou. V lokalitách určených pro bydlení způsobují rušení nočního klidu a projevy vandalismu. Dlouhodobým problémem města je existence problematických lokalit

¹¹⁵ *Integrovaný plán rozvoje statutárního města Pardubice – sídliště Dukla a Višňovka* [online]. s. 12. [cit. 2011- 06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/iprm/dukla-a-visnovka/dulezite-dokumenty/dokument-iprm.pdf>>.

obydlených sociálně slabšími rodinami a etnickými menšinami (převážně Romové). Ve městě a mezi žáky základních škol také narůstají problémy kyberšikany, narůstá nekontrolované chování mládeže a problémových žáků.

Bezpečnost, pořádek a prevenci kriminality ve městě zajišťuje Městská policie Pardubice. Pardubice nejsou vzhledem k republikovému průměru považovány za „problémové město“. Celkový počet trestných činů uskutečněných v Pardubicích během posledních několika let klesá, velký podíl představují trestné činy obecné kriminality, z nichž převažují ty majetkové. Krádeže vykazují dlouhodobě nejnižší procento objasněnosti. Ukazatel počtu trestných činů na 1000 obyvatel v Pardubicích v roce 2009 činil 28,5 činů oproti 27,3 činům za rok 2010. Trestné činy, které nejvíce zatěžují město Pardubice, a jejich počet jsou uvedeny v tabulce 14. Z tabulky lze vyčíst, že ačkoliv celkové trestné činy postupně během posledních let klesají, v roce 2010 oproti předešlému roku počet krádeží výrazně vzrostl. Zejména pak vzrostla krádež prostá (kapesní, během jízdy v MHD apod.), výrazněji i krádež vloupáním (do obchodů, rodinných domů, ostatních objektů). V letech 2008 - 2010 bylo Městskou policií v Pardubicích řešeno v průměru 30, 6 tis. přestupků ročně, z nichž většinu tvořily dopravní přestupky (nejčastěji spojené s nesprávným parkováním).

Tabulka 14 – Vývoj trestných činů a přestupků v Pardubicích

	2008	2009	2010
Trestné činy celkem	3280	2564	2465
Majetkové trestné činy	1840	1501	1484
<i>Trestné činy nejvíce zatěžující město:</i>			
krádež prostá	1 247	992	1241
krádež vloupáním	430	329	514
krádež jízdních kol	197	116	167
krádež motorových vozidel	102	60	83
krádež věcí z motorových vozidel	201	154	239
Přestupky v evidenci			
Městské policie Pardubice celkem	30 325	28 378	33 132
<i>Přestupky nejvíce zatěžující město:</i>			
dopravní přestupky - parkování	10 161	8 601	9 231
vzbuzení veřejného pohoršení	663	660	705
znečištění veřejného prostranství	389	316	622
zákaz zastavení	2 730	3 611	3 282
překročení povolené rychlosti v obci	2 782	49*	17*

Zdroj: *Městský program prevence kriminality na rok 2011* [online], upraveno [cit. 2011-06-06]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/urad/radnice/magistrat/odbory-magistratu/oks/ppk/ppk2011.pdf>

Program prevence kriminality je v Pardubicích realizován již 16 let, prvně vznikl v roce 1995. Na Magistrátu města Pardubic se jím zabývá odbor komunitních služeb, konkrétně úsek

prevence a sociálních služeb. Od počátku vzniku „Programu“ bylo celkově z rozpočtu města vyčleněno na prevenci kriminality v Pardubicích téměř 23,5 milionů korun. V minulých letech se podařilo ve městě vybudovat např. kamerový systém a digitalizaci jeho záznamu, ve městě byly instalovány bezpečnostní stojany na kola apod.

Pro plánování koncepční činnosti prevence kriminality v Pardubicích byla v roce 1999 ze zástupců města, kraje, Policie ČR, Městské policie a jiných dalších institucí sestavena Komise pro bezpečnost a prevenci kriminality, v roce 2008 byla jmenována pracovní skupina pro prevenci kriminality a v roce 2010 vznikl tzv. Multidisciplinární tým, jehož úkolem je prohlubovat systémovou spolupráci. „V rámci Koncepce prevence kriminality statutárního města Pardubice na léta 2009 až 2011 bylo stanoveno 11 cílů. Třemi z nich jsou zavedení principů community policing¹¹⁶ do práce Městské policie Pardubice, efektivní systém prevence kriminality ve městě a kluby pro neorganizovanou mládež. Dalším z cílů realizovaným Policií ČR i Městskou policií je snížení drobné kriminality¹¹⁷.“ Městská policie Pardubice se zapojila i do dlouhodobého celosvětového programu „Zdraví pro všechny v 21. století“ (Zdraví 21). Konkrétně chce snížit počty smrtelných a vážných zranění v důsledku dopravních nehod, kterých stále přibývá, se zaměřením na bezpečnost cyklistů.

6.6. Environmentální oblast

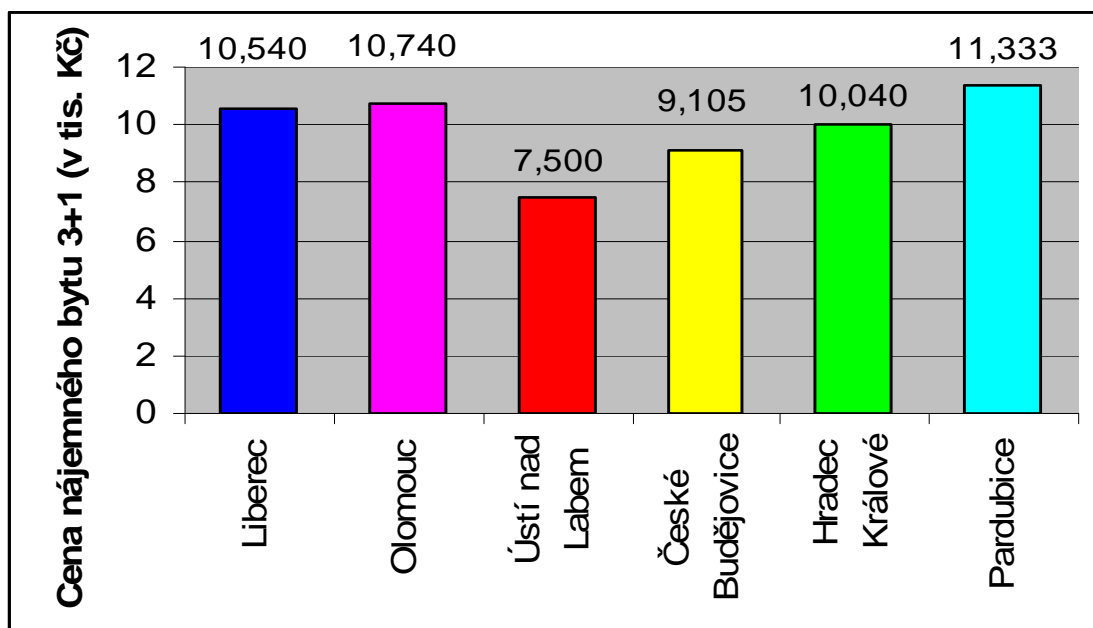
6.6.1 Úroveň a kvalita bydlení

Zvyšování životní úrovně, rostoucí příjmy obyvatel, to jsou faktory, kdy si mohou lidé dovolit lepší bydlení, utrácet více peněz za volnočasové aktivity apod. Je ve vlastním zájmu obcí zlepšovat úroveň bydlení pro své občany, do kvality života se ovšem odráží to, jakou kvalitu bydlení si mohou lidé dovolit. Výdaje na bydlení představují zásadní položku ve výdajích obyvatelstva. Cena bydlení tak hraje významnou roli v hodnocení kvality života. Výdaje na bydlení se samozřejmě odvíjejí nejen od ceny bydlení podle velikosti bytu či domu, cenu za m² obytné plochy významně ovlivňuje atraktivita lokality. Na cenu bydlení mají také vliv ceny energií, které však v rámci analýzy nebudou uvažovány.

¹¹⁶ Podle Policie ČR se dnes jednotně označuje anglickým termínem community policing profesionální a zároveň k veřejnosti vstřícný výkon policejní práce, který se opírá o ochotu veřejnosti podílet se na věcech veřejných.

¹¹⁷ *Městský program prevence kriminality na rok 2011* [online]. s. 14. [cit. 2011-06-06]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/urad/radnice/magistrat/odbory-magistratu/oks/ppk/ppk2011.pdf>.

Podle průzkumu Česká centra rozvoje 2010 společností MasterCard, představuje cena bydlení základní roli v hodnocení kvality života. Výdaje obyvatelstva na bydlení v jednotlivých městech je možné považovat za jeden z faktorů, jak si mohou města mezi sebou konkurovat. Od míst s výraznější kvalitou života a přitažlivým prostředím je ovšem možné očekávat i vyšší ceny za bydlení, které mohou být určitou „daní“ za atraktivní prostředí lokality. Např. ukazatel ceny nájemného bytu 3+1 (80-100 m², stav velmi dobrý, nezařízený) znázorňuje ceny tohoto bydlení pro jednotlivá konkurenční města. Nejvíce si musí připlatit obyvatelé města Pardubice, které přijde cena nájemného za bydlení na 11 333 Kč. Ve srovnání s Ústím nad Labem se částka nájemného na bydlení podle dostupného zdroje liší až o 3 833 Kč. Na nižší cenu bydlení v tomto městě má vliv i vyšší nezaměstnanost a sociálně-ekonomický profil regionu. V sousedním městě východočeské aglomerace Hradci Králové vychází výdaje na bydlení o 11,4 % méně než v Pardubicích.

Zdroj: MasterCard centra rozvoje 2010, vlastní zpracování

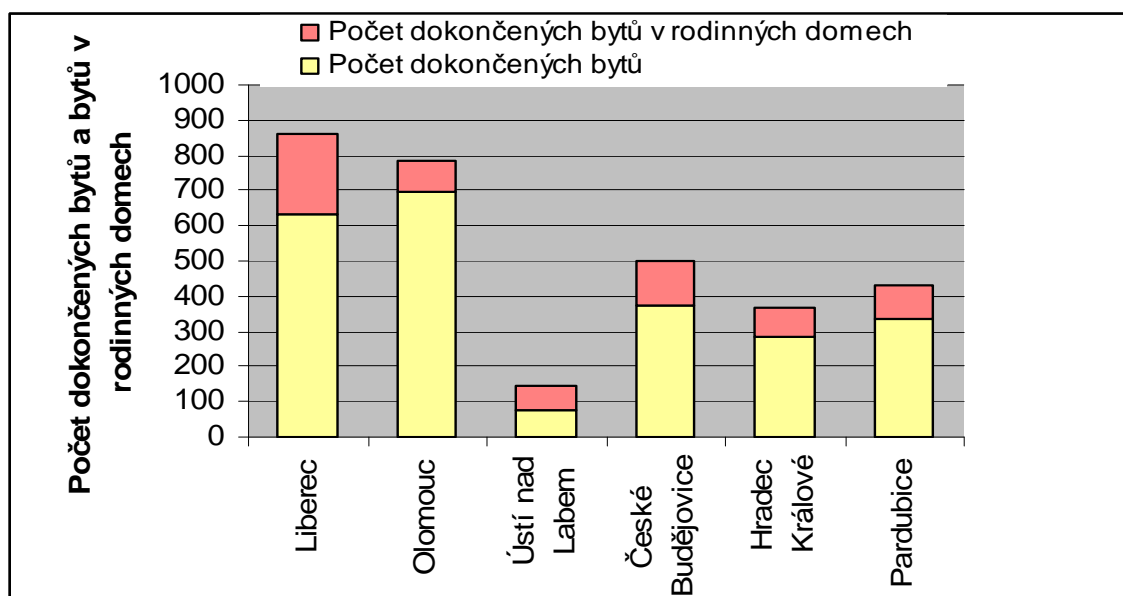
Obrázek 16 – Cena nájemného bytu 3+1 v nabídce 80 až 100 m² (stav velmi dobrý, nezařízený)

Bydlení je jedním z prvků, jak mohou města ovlivnit kvalitu života a přispět k celkové přitažlivosti lokalit a k atraktivnosti regionu. Podle sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) se v Pardubicích v letech 1991 – 2001 projevil ve struktuře trvale obydlených domů nárůst podílu rodinných domů, naopak podíl bytových domů mírně poklesl.

Přírůstky a úbytky bytového fondu města Pardubice v minulých letech byly způsobeny jednak převodem bytů z majetku města do soukromého vlastnictví v důsledku privatizace

(s tímto trendem se počítá i do budoucnosti), a dále pak tím, že město přebíralo některý bytový fond nebo odkoupilo byty z některého podnikového bytového fondu. Část bytů byla převedena do Městského rozvojového fondu a část vydána v rámci restitucí. Privatizace podnikového fondu přispěla k výraznějšímu nárůstu soukromého vlastnictví. Podle údajů k roku 2007 vlastnilo město Pardubice celkem 3197 bytů, k tomu více než tři čtvrtiny spravoval Městský rozvojový fond se 100 % podílem města.

Město prochází v posledních několika letech oživením bytové výstavby a uskutečňují se rekonstrukce bytových domů, jejichž výstavba probíhala především v 50. – 80. letech. K probíhajícím úpravám stávajících bytových domů je ve městě i řada nově postavených. Mezi sčítáním SLDB v letech 1991 a 2001 bylo postaveno 816 nových domů s 2494 byty. V letech 2001 – 2007 byl počet nově postavených domů a bytů podobný. Možností pro získání dalších bytů jsou půdní vestavby stávajících objektů bydlení a střešní nástavby. Město Pardubice vynaložilo na podporu bydlení v letech 2002 – 2008 výdaje v hodnotě 355 839 tis. korun včetně dotací.

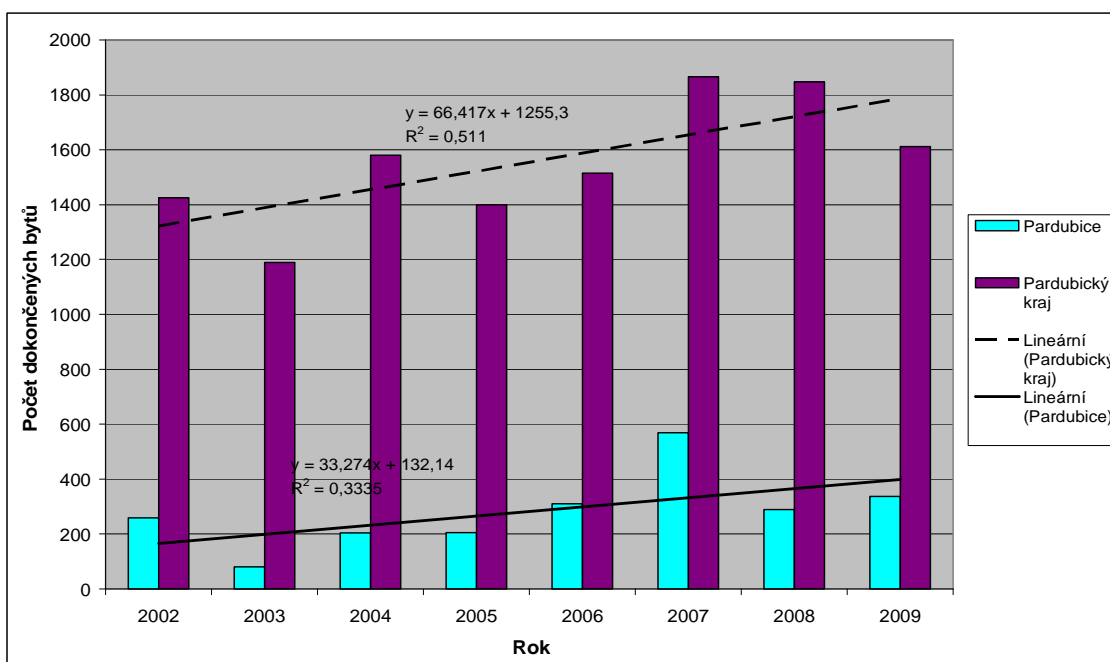
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

k 31.12.2009

Obrázek 17 - Počet dokončených bytů a bytů v rodinných domech

Přehled o počtu dokončených bytů a bytů v rodinných domech v jednotlivých městech za rok 2009 zobrazuje obrázek 17. K rozvoji bydlení nejvíce přispělo město Liberec, které mělo také ve zmíněném roce nejvyšší počet dokončených bytů v rodinných domech. V Pardubicích se podařilo ve zmíněném roce dokončit 337 bytů a 96 bytů v rodinných domech.

Vývoj ukazatele počtu dokončených bytů za město Pardubice a za region Pardubického kraje je patrný z následujícího grafu (obrázek 18). Trend vývoje tohoto ukazatele u obou územních jednotek je velmi podobný. Křivka trendu v kraji má ovšem oproti městu intenzivnější růst. Největšího růstu dosahoval ukazatel za kraj v letech 2005 – 2007, kdy v roce 2007 dosáhl maxima 1866 dokončených bytů. V Pardubicích se počet dokončených bytů průběžně zvyšoval od roku 2003 – 2007, přičemž nejvíce bytů bylo dokončeno taktéž v roce 2007 (569 bytů).

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 18 – Vývoj počtu dokončených bytů ve městě a v regionu

Na území města vznikala v posledních letech řada developerských projektů (např. Zelená terasa, Labský palouk aj.). Rozvoj výstavby neprobíhá jenom na sídlištích, ale taktéž v okrajových částech města (Svítkov) nebo v přilehlých obcích (Spojil) a developerské společnosti přicházejí se stále novými lokalitami k bydlení. Ve svém územním plánu má město Pardubice hned několik lokalit a rozvojových ploch pro funkci bydlení. Z hlediska územního plánu města výhledově potenciální lokalitou určenou pro rozvoj bydlení je lokalita Hůrka (severní část města), Cihelna nebo části obce Dražkovice. Územní plán města počítá s poměrně vysokým podílem navržených ploch pro výstavbu rodinných domků (nizkopodlažních), pro bydlení v bytových domech je ploch výrazně méně.

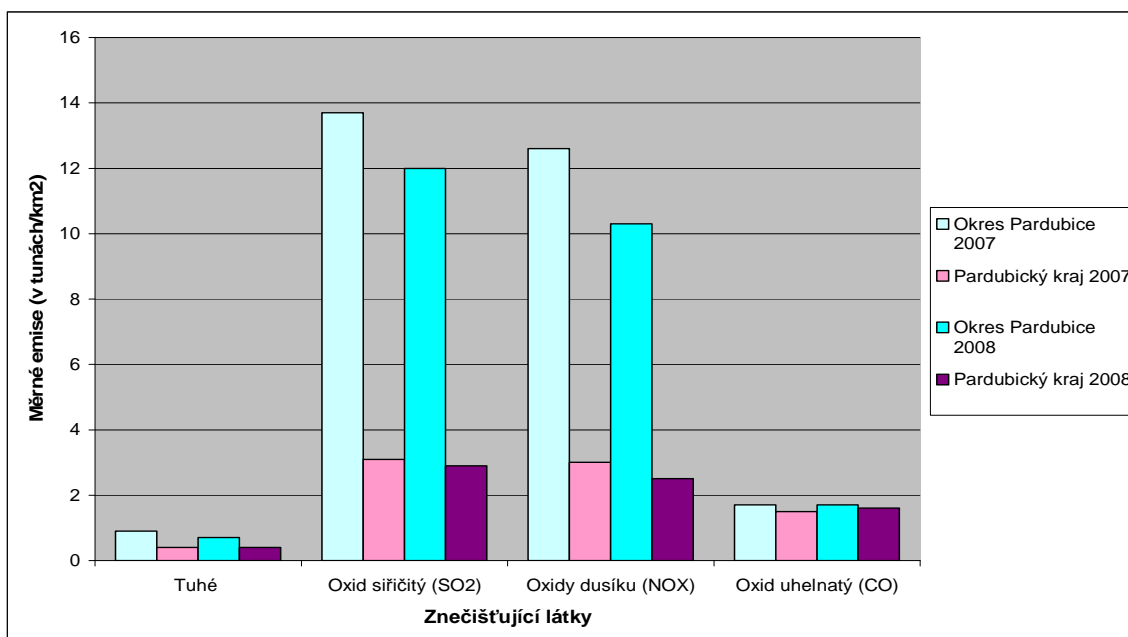
6.6.2 Kvalita a ochrana životního prostředí

Kvalita života z hlediska environmentálního do jisté míry splývá s kvalitou životního prostředí. Znamená to, že je významně ovlivněna stavem a mírou znečištění ovzduší, rozšiřováním zelených ploch a dostatkem veřejné zeleně, kvalitou vody a půdy, hlukovým zatížením apod. Pardubice přispívají těmito ukazateli ke kvalitě života v regionu spíše negativně. Pardubice by měly do budoucna zapracovat na změně tradiční image města vycházející z „průmyslově znečištěné oblasti spojené s chemickým průmyslem“. Na kvalitu života obyvatel (z hlediska ohrožení a bezpečnosti) a ŽP mohou mít vliv také havárie chemických „gigantů“ působících ve městě (viz historie i nedávný výbuch v Synthesii). Z hlediska rozpočtu vyčlenilo Statutární město Pardubice na ochranu ŽP v letech 2002 – 2008 výdaje v přepočtu za 1 672 499 tis. Kč¹¹⁸.

Na kvalitu ŽP v Pardubicích má jednoznačně výrazný vliv silná průmyslová povaha města a také hustota intenzity dopravy ve městě. V posledních několika letech ovšem došlo ke snížení emisí do ovzduší, a to zejména v důsledku technických opatření na zdrojích znečištění. I přesto zůstává hrozbou, že ve srovnání s ostatními regiony a územími v ČR, patří Pardubice k územím s trvale vysokou emisní zátěží, což má dopad na hodnoty znečištění jak ve městě, v okrese, kde jsou hodnoty ukazatelů také vyšší, tak v kraji. Čistota ovzduší, resp. jeho znečištění se dá měřit pomocí celkového množství vypouštěných emisí, které zahrnují znečišťující látky jako tuhé emise, SO₂, oxidy dusíku a CO. Množství těchto emisí se měří u zdroje znečištění (tzv. REZZO).

Obrázek 19 zobrazuje dopad ekonomického rozvoje a aktivit města Pardubice (zejména vlivem odvětví průmyslu) na okolní region. Nejhoršího znečišťovatele ovzduší představují emise látek SO₂ a oxidů dusíku, které mají zásadní vliv na hodnoty v celém pardubickém regionu. Graf dále ukazuje, že hodnoty v roce 2009 za tyto dva nejvýraznější „znečišťovatele“ se oproti roku 2008 aspoň snížily, a to jak v okrese, tak v kraji, přičemž dopady a hodnoty znečištění v okrese jsou cca čtyřikrát vyšší než za tyto znečišťující látky v kraji. Jen pro zajímavost, emise SO₂ a NO_x za okres Pardubice v těchto letech přibližně odpovídají podobným hodnotám emisí jako mají v ČR okresy Karviná či Sokolov nebo emisím za Ústecký kraj.

¹¹⁸ Podle Magistrát města Pardubic-ekonomický odbor.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 19 – Měrné emise za rok 2007 a 2008 (v tunách/km²)

Největšími znečišťovateli ovzduší v Pardubicích, podle údajů Integrovaného registru znečišťování, jsou „chemičky“ Paramo, a.s., Aliachem, a.s. (Synthesia), jež mají určitý podíl rovněž na znečišťování povrchové vody. Současně ke kvalitě ovzduší v regionu přispívají Elektrárna Opatovice a Chvaletice. Z hlediska imisí se jako největší problém jeví dlouhodobé překračování imisních limitů tuhých znečišťujících látek ve stanici Pardubice – Dukla. Časté je také znečištění vzduchu vlivem dopravy v centru města, nicméně naměřené hodnoty nepřesahují přípustnou mez zdravotních rizik pro místní obyvatele.

Za zdrojem hluku ve městě a bezprostředním okolí stojí silniční a železniční doprava a hlukovou zátěž obyvatel rovněž výrazně zvyšuje doprava letecká. Limity hluku jsou překračovány téměř na všech komunikacích ve středu města. Za tímto účelem jsou ve městě na příslušných místech vybudovány protihlukové stěny, případně aplikovány protihlukové povrchy. Z dlouhodobého hlediska by řešením bylo odklonit dopravu co nejvíce mimo centrum města a obytné zóny. U některých železničních tratí procházejících obytnými zónami byly při rekonstrukci vybudovány protihlukové zdi. Provoz letiště je umožněn díky dodržování podmínek hlukové ochrany ve vyhlášeném pásmu.

Hospodaření s odpady a separovaný sběr zajišťují v Pardubicích Služby města Pardubic, a.s., které svážejí komunální a recyklovatelný odpad. V jejich provozu jsou sběrné provozovny odpadů ve městě (Dražkovice, Nemošice aj.). Městská kompostárna

v Dražkovicích je využívána od roku 2006 a slouží pro sběr biologického odpadu jak z veřejných prostranství, tak z domácností. Sběr separovaných odpadů se ve městě provádí pomocí kontejnerů umístěných na území města (plasty, sklo, papír a kov). V roce 2003 bylo občany „vyseparováno“ celkem 284 t plastů, 409 t skla, 131 t papíru a 601 t kovů, přičemž současné počty činí 316 ks kontejnerů na plasty, 271 ks na sklo a 47 ks na papír¹¹⁹.

Nakládání s nebezpečnými odpady probíhá mimo město ve specializovaných provozech. Aktuálním a velmi diskutujícím tématem nedávné doby bylo řešení otázky znovuoobnovení spalovny nebezpečných odpadů v areálu společnosti Aliachem, které vzbudilo vlnu protestů mezi občany města i okolí, a to právě z důvodů jejího dopadu na kvalitu života obyvatel, která by mohla mít fatální důsledky (na zdravotní stav obyvatel). Dalším prvkem, který má vliv na kvalitu života obyvatel, je existence starých ekologických zátěží na území města, případně počet a využití brownfields. Paramo a Synthesia jich mají hned několik, kdy kontaminovány jsou především podzemní vody a zemina, přičemž investice na odstranění by šly do řádů několik stovek milionů korun. Na druhou stranu obec, která nemá staré zátěže, je svým způsobem ojedinelá a má dobrý základ pro rozvoj turistiky a rekreace.

Pohledem na udržitelný rozvoj prostředí prostřednictvím koeficientu ekologické stability (KES), který představuje podíl ploch přírodních (stabilních) ku zastavěným, orným, zakrytým a dalším nepřírodním povrchům (nestabilním) v daném katastrálním území, je možné zjistit do jaké míry je krajina v Pardubicích vyvážená a zachovalá. Koeficient může nabývat následujících hodnot:

- do 0,9 krajina je plně urbanizovaná s minimem přírodních prvků,
- 0,9 - 1,9 území je hospodářské, ale relativně zachovalé,
- nad 2,0 krajina v okolí je relativně vyvážená, kostra ekologické stability na lokální úrovni je zachovalá a návaznosti jednotlivých systémů ekologické stability jsou zachovány nebo je lze bez problémů obnovit¹²⁰.

Koeficient ekologické stability pro město Pardubice je velmi nízké hodnoty, neboť území zdejší krajiny je víceméně zcela urbanizované, dost ploch je zastavěných, plánuje se další zástavba pro bydlení či investiční záměry a ubývá přírodních ploch v městském regionu.

¹¹⁹ *Strategický plán rozvoje města Pardubic – Profil města* [online]. [cit. 2011-06-07]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/profil-mesta.pdf>>.

¹²⁰ Infobanka výzkumu ministerstva pro místní rozvoj [online]. [cit. 2011-06-07]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/135454.aspx>>.

Tabulka 15 – Koefficient ekologické stability

	Liberec	Olomouc	Ústí nad Labem	České Budějovice	Hradec Králové	Pardubice
KES za rok 2009 (v %)	2,02	0,29	1,11	0,46	0,58	0,33

Zdroj: ČSÚ

Vymezení ploch veřejných prostranství, veřejné zeleně a míst, kde mohou obyvatelé města Pardubice odpočívat a relaxovat je dalším prvkem, který má vliv na kvalitu života. Znalost současného stavu ploch zeleně je důležitá pro rozhodování při zajišťování jejich údržby a rozšiřování v obytných územích města a také slouží k rozborům ekonomických ukazatelů. Pro celé město Pardubice byl zpracován pasport veřejné zeleně, který bývá pravidelně aktualizován. Údržba veřejných ploch a zeleně je ve městě zajišťována Službami města Pardubic, a.s. V jednotlivých městských obvodech si zajišťují údržbu zeleně samostatně.

6.6.3 Podpora cestovního ruchu, sportu a kultury

V oblasti nabídky měkkých faktorů – atraktivit města a jeho okolí, zajímavostí a volnočasové infrastruktury, resp. z hlediska výběru možností sportovních a kulturních akcí, je nabídka Pardubic opravdu široká. Za sportem a kulturou dojíždějí lidé z celého okolí, okresu i Pardubického kraje. V podstatě se dá říct, že sport a kultura do jisté míry přispívají k rozvoji cestovního ruchu a přitahují návštěvníky do města. Do oblasti sportu, kultury a cestovního ruchu bylo v letech 2002 - 2008 vynaloženo celkem 1 046 336 tis. Kč¹²¹ z rozpočtu města Pardubic. Největší hrozbu pro město i obyvatele ovšem představuje situace, že v době „krize“ ubývá podpory sponzorů a také to, že i přes stagnující rozpočet města, náklady na provoz sportovních a kulturních organizací stoupají.

Sport

Pardubice bývají onačovány za „město sportu“, což je dáno především dlouholetou tradicí sportu a mnoha sportovních událostí ve východočeském městě. Tomu odpovídají i výdaje města do sportu v minulých letech (viz následující tabulka 16). Do Pardubického okresu, resp. regionu kraje dojíždějí lidé především z důvodů výjimečných sportovních akcí jako je Velká pardubická steepplechase (dostihy), Zlatá přilba (plochá dráha) či tenisová Pardubická juniorka. Ve městě žije hokejová etraliga, jež má široký okruh fanoušků z celého

¹²¹ Magistrát města Pardubic – ekonomický odbor.

kraje, nebo každoročně pořádaná Aviatická pouť na počest letu pardubického rodáka Jana Kašpara. Pardubice nabízejí pro své občany širokou paletu sportovních aktivit, které lze ve městě provozovat, ať už aktivně či pasivní formou. Jak jsou ve městě navštěvované místní sportovní akce a vybraná sportovní zařízení zobrazuje ukazatel návštěvnosti v posledních letech (tabulka 17). Mezi nejvíce podporované i navštěvované sporty ve městě patří právě dostihy a koňská turistika, hokej, dále pak čím dál oblíbenější basketbal a extraligovými týmy se může pochlubit i např. pardubická atletika. Ve městě existuje cca 100 tělovýchovných jednotek, v nichž je zaregistrováno okolo 15 tisíc členů¹²², kteří sport provozují jednak profesionálně a jednak rekreačně.

Tabulka 16 – Výdaje Magistrátu města Pardubic na sport

	2 005	2 006	2 007	2 008
Celkem (v tis. Kč)	50 459	67 187	50 415	33 904

Zdroj: Magistrát města Pardubice – odbor komunitních služeb

Město se může pochlubit špičkovou víceúčelovou halou, která patří k nejlepším v ČR (ČEZ aréna) a kterou využívají právě domácí hokejisté, basketbalisté, zároveň je určena pro koncerty, veletrhy atd. V minulých letech však bylo město občany kritizováno za to, že jsou v Pardubicích podporovány jenom vybrané sporty (např. hokej) a že tu chybí víceúčelové haly i pro jiné sporty (florbal, házená apod.) a také že město není schopno ve svém rozpočtu nalézt peníze na rekonstrukci jiných sportovní zařízení apod. V současnosti probíhá právě tolik nutná a očekávaná rekonstrukce městského plaveckého areálu, která by měla přinést obyvatelům města i sportovcům v regionu moderní areál hodný 21. století. Bohužel tento rozsáhlý projekt prochází od začátku nemalými komplikacemi ze strany zastupitelstva města ohledně záměru výše rozpočtových výdajů na požadavky a jednotlivé varianty při rekonstrukci (zastupitelstvo města schválilo pořízení rekonstrukce do částky 500 mil. Kč)¹²³.

¹²² *Strategický plán rozvoje města Pardubic – Profil města* [online]. [cit. 2011-06-09]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/profil-mesta.pdf>.

¹²³ Podle Radniční zpravodaj města Pardubic. 2011, roč. 4, s. 7.

Tabulka 17 - Návštěvnost sportovních akcí a zařízení v Pardubicích

Sportovní zařízení, akce:	2005	2006	2007	2008
Plochodrážní stadion - Zlatá přilba	14 380	18 000	17 500	20 400
Dostihové závodiště	135 000	137 000	141 000	153 000
Areál LTC Pardubická juniorka	1 811	1 800	1 850	1 780
Zimní stadion (ČEZ aréna)	330 319	315 600	222 300*	345 500
Letní stadion	4 600	1 400	500	500
Basketbalová hala	18 698	28 539	7 990	8 050

* Poznámka: nižší návštěvnost byla způsobena rekonstrukcí haly, kdy se 13 zápasů hrálo v Hradci Králové.

Zdroj: *Strategický plán rozvoje města Pardubic – Profil města* [online]. [cit. 2011-06-09]. s. 54. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/profil-mesta.pdf>.

Kultura

Pardubice mohou přispět ke kvalitě života místních občanů a návštěvníků města stejně dobře jak ve sportu, tak na poli rozvoje kultury. Město je kulturním centrem celého Pardubického kraje, v průběhu roku zajišťuje a provozuje pestrý program kulturních akcí a zajímavých programů a zaštiťuje různé akce regionálního významu. Předností města je atraktivní historické jádro s mnoha místními památkami (městská památková rezervace a zámek). Z hlediska rozpočtu putovaly největší výdaje Pardubic na kulturu v loňských letech právě do oprav pardubického zámku, který se ze zchátralé ruiny změnil v skvostnou historickou památku. Nemalé částky spolknou i údržba a regenerace Zelené brány, ačkoliv největší položkou v rozpočtu každoročně zůstávají výdaje na provoz a rekonstrukce VČD.

K nejvýznamnějším kulturním zařízením v Pardubicích právem patří Východočeské divadlo, jež je chloubou širokého regionu a prošlo v minulých letech rozsáhlou rekonstrukcí, dále Východočeské muzeum sídlící na pardubickém zámku a také příspěvková organizace města, Komorní filharmonie (Dům hudby). Kromě toho místní občané a především mládež navštěvují kulturní akce, které pořádají kulturní domy (Dubina, Dukla aj.) a základní umělecké školy, jež vytvářejí zázemí pro činnost řady uměleckých kroužků a souborů. I přesto, že se v Pardubicích koná velké množství akcí, slabším článkem je absence dostatku prostor pro činnost některých zájmových kroužků (zkušebny, sály apod.). Kromě výše uvedených zařízení je možné zajít do místních divadelních scén (Exil, Divadlo 29, Hronovická), galerie, knihovny, za hudbou do místních klubů či mají obyvatelé možnost využívat dokonce dvě multikina včetně hojně navštěvovaného letního kina v Tyršových sadech. Příspěvkovou organizací města, která využívá prostory některých výše zmiňovaných zařízení, je Kulturní centrum Pardubice, jehož posláním je podpora kulturně-tvůrčích aktivit

v oblasti neprofesionálních uměleckých aktivit i podpora rozvoje cestovního ruchu. Pro podporu rozvoje kultury je pro vedení města důležitá i zpětná vazba, tj. jak si jednotlivá zařízení vedou v návštěvnosti svých objektů. Ukazatele počtu návštěvníků ve vybraných zařízeních kultury v průběhu minulých let zobrazuje tabulka 18.

Tabulka 18 - Návštěvnost kulturních zařízení v Pardubicích

Kulturní zařízení:	2005	2006	2007	2008
Komorní filharmonie	18 110	17 950	16 630	18 600
VČD	142 813	162 828	160 692	151 968
KD Dubina	79 783	71 976	77 237*	105 247*
VČ muzeum - Zámek	58 352	62 107	66 413	58 696

* Poznámka: celková návštěvnost v zařízeních příspěvkové organizace Kulturní centrum Pardubice.

Zdroj: Magistrát města Pardubice – odbor komunitních služeb, úsek kultury a sportu

Pardubice každoročně pořádají různé festivaly, jedním z nejpopulárnějších je GRAND Festival smíchu, Folklórní festival, milovníci filmu zase uvítají Febiofest. K dalším zajímavým pořádaným akcím patří Městské slavnosti, Pernštýnská noc či Slavnosti perníku. Čtenáři, knižní zájemci i studenti mohou využívat nově zrekonstruovanou krajskou knihovnu na Pernštýnském náměstí v centru města nebo Univerzitní knihovnu. Kulturně-vzdělávací institucí, kterou zřizuje město, je např. Evropský spolkový dům, založený v roce 1995 na myšlence evropské spolupráce (sídlo British Center, Goethe institut, Alliance Française).

Cestovní ruch

Jak je patrné, Pardubice jsou městem s vysokým sportovním i kulturním potenciálem pro cestovní ruch, který však zřejmě není v dostatečné míře využíván. Pardubický region (Pardubický kraj) totiž patří k jednomu z nejméně turisticky navštěvovaných regionů v ČR. Bohatá nabídka sportovních akcí a kulturních událostí regionálního, národního či nadnárodního charakteru přitáhne turisty do Pardubic, ale ti nejsou dostatečně motivováni zůstat v Pardubicích a tím pádem i v regionu na delší pobyt (ve městě v průměru 1-2 dny, 3-4 dny v kraji). Město Pardubice o svých slabinách ví, a proto jedním z jeho cílů, kterému se město zavázalo ve strategickém plánu, je zvýšení konkurenceschopnosti města v oblasti cestovního ruchu tak, aby se zvýšilo povědomí o městě a o pardubickém regionu. Vedení města zesílilo podporu cestovního ruchu také širší nabídkou dotačních i grantových titulů.

Město a jeho okolí má potenciál toho, co nabídnout, akorát se produkt musí co nejefektivněji a hlavně uceleně dostat k zákazníkovi (návštěvníkovi). K rozvoji a propagaci

cestovního ruchu by městu pomohl i proaktivní přístup a spolupráce místních firem a podnikatelů a také navázání spolupráce místní správy s cestovními kanceláři. Podle strategického plánu neexistuje ve městě komplexní a kvalitní informační systém, který by analyzoval a vyhodnocoval dosažené výsledky, a chybí pracovní kapacity, které by tyto záležitosti koordinovaly. Na podporu cestovního ruchu vypracovalo město Pardubice „Koncepti rozvoje cestovního ruchu“, v níž jsou definovány lokalizační a realizační předpoklady pro jeho rozvoj, a jednou z příležitostí, kam by se mohl cestovní ruch do budoucna ubírat, je např. rozvoj koňské turistiky.

V souladu s touto koncepcí bylo také postaveno Městské informační centrum (Pardubice Region Tourism), které je umístěné přímo v centru města a slouží k informovanosti jak turistům přijíždějícím do Pardubic a okolí, tak místním obyvatelům. Centrum se ovšem zaměřuje převážně jen na tvorbu propagačních letáků, map a brožur o regionu, na realizaci naučných stezek (např. Stezka Viléma z Pernštejna) či přípravu cyklostezek v okolí města. Město také oficiálně podporuje několik internetových stránek regionálně-informačního charakteru, jejichž úlohou je informovat o zajímavých místech v Pardubicích a okolí, o Pardubickém kraji, dále potom o probíhajících akcích, nabídce ubytování a stravování apod. Portály jsou financované za pomoci Města Pardubice a fondu EU. Veřejná správa města Pardubic spolupracuje na rozvoji, a to nejen v oblasti cestovního ruchu, se zájmovým sdružením - Regionální rozvojovou agenturou Pardubického kraje, která zastupuje zájmy místní správy v regionálních institucích. V neposlední řadě se Pardubice zúčastňují různých výstav a veletrhů cestovního ruchu, které slouží k propagaci a zvýšení přitažlivosti města a hlavně Pardubického kraje.

Co se týká úrovně poskytovaných služeb z pohledu ubytování, nabídka je poměrně široká. Jako problém se jeví spíše širší spektrum kvalitnějších ubytovacích zařízení pro náročnější turistickou klientelu (od roku 2006 je v Pardubicích jediný hotel typu „čtyřhvězda“), tříhvězdičkových hotelů je dlouhodobě celkově šest. Dle kapacity ubytování je ve městě jediný hotel nabízející kapacitu nad 100 pokojů a dva hotely s kapacitou 51-100 pokojů, v posledních letech roste ve městě i počet penzionů (celkem 15). Celkově bylo ke konci roku 2010 v Pardubicích 29 hromadných ubytovacích zařízení, s 1 258 pokoji a 2 795 lůžky. Oproti roku 2009 se počet zařízení nezměnil, nicméně ubyly celkové kapacity pro ubytování. Možnost ubytovacích kapacit nabízí i Univerzita Pardubice (přes 100 pokojů), která má současně dobrý předpoklad pro rozvíjení kongresové turistiky. I díky Univerzitě je nabídka konferenčních sálů ve městě poměrně široká. Tu je však potřeba podpořit právě

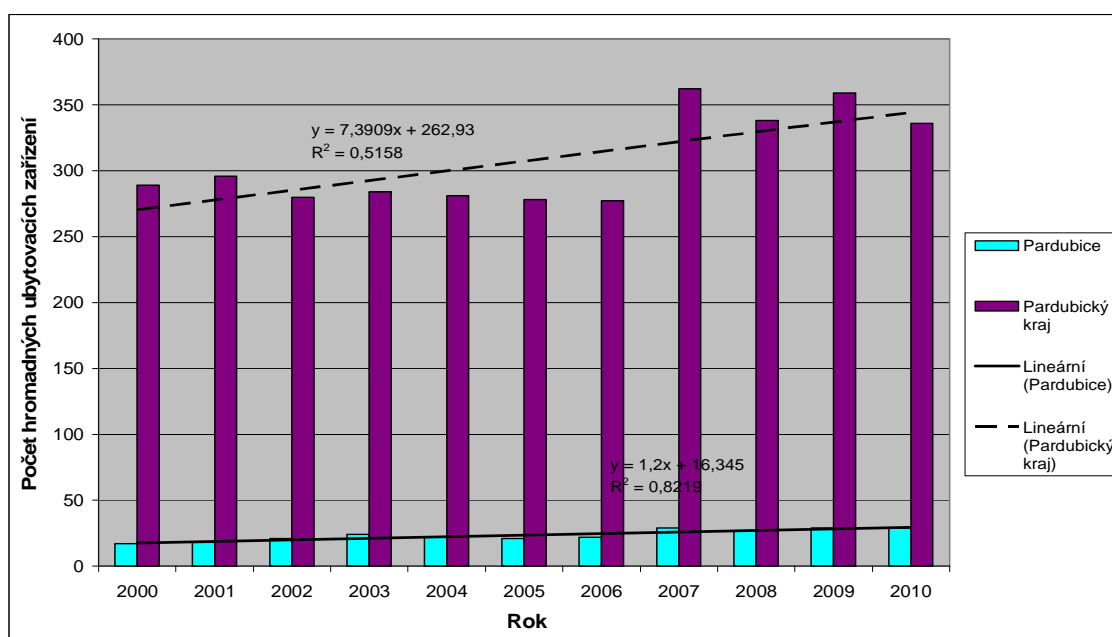
dostatečnou kvalitou ubytovacích zařízení pro tento typ cestovního ruchu. Od roku 2006 přišlo město Pardubice se zajímavou inovací pro ubytovací a stravovací zařízení a služby, jež mají možnost získat Certifikát kvality služeb cestovního ruchu (na 2 roky).

Tabulka 19 - Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v Pardubicích

Rok	Počet zařízení	Pokoje	Lůžka	Místa pro stany a karavany
2005	21	583	1 323	100
2006	22	666	1 488	100
2007	29	725	1 617	100
2008	27	1 547	3 486	100
2009	29	1 545	3 515	100
2010	29	1 258	2 795	100

Zdroj: ČSÚ

k 31.12.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 20 – Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení ve městě a v regionu

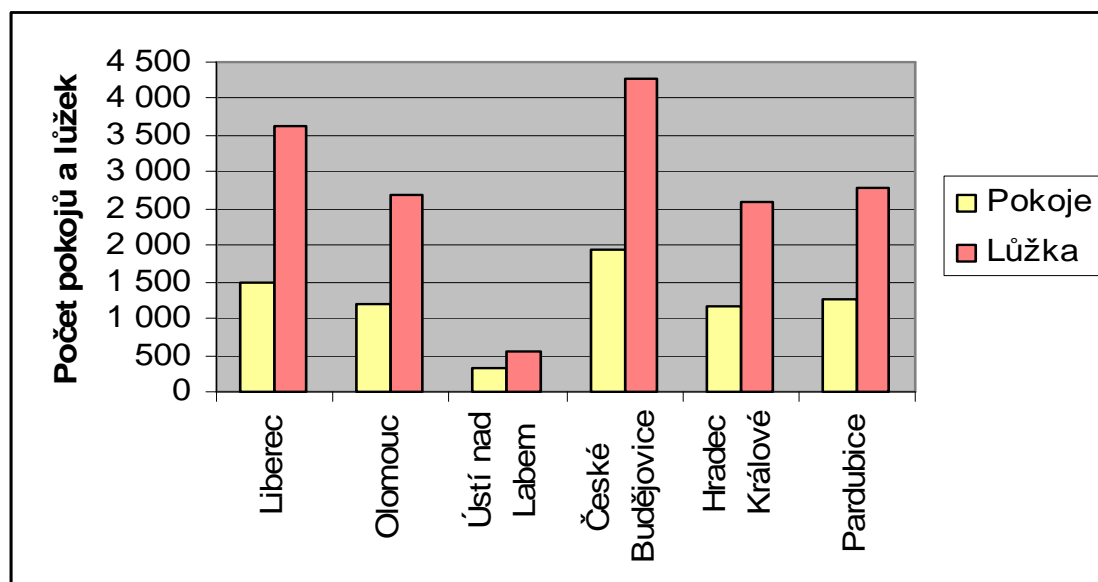
Ukazatel počtu hromadných ubytovacích zařízení je typickým ukazatelem cestovního ruchu. Obrázek 20 znázorňuje nabídku kapacit ubytování pro příchozí návštěvníky a turisty na území města Pardubice a v regionu Pardubického kraje. Z grafu je patrné, že počet ubytovacích zařízení v regionu rostl vyšším tempem než v Pardubicích. V letech 2003 - 2006 se jejich počet v kraji nepatrně snižoval, velký boom se dostavil v roce 2007, kdy se počet hromadných ubytovacích zařízení oproti roku 2006 zvýšil o 85 zařízení (na 362).

Jaké dispozice vytváří města ve spolupráci s místními aktéry rozvoje pro cestovní ruch, z pohledu počtu a kapacity hromadných ubytovacích zařízení, a jaké hodnoty mají Pardubice ve srovnání s ostatními konkurenčními městy, zobrazuje tabulka 20 a obrázek 21. Tabulka ukazuje jak se v letech 2008 - 2010 změnil počet ubytovacích zařízení v jednotlivých městech, obrázek potom znázorňuje kapacity pokojů a lůžek za rok 2010. Největší počet zařízení mají dlouhodobě České Budějovice, což je odrazem vysokého využití a rozvoje cestovního ruchu a turismu v jihočeské oblasti (Český Krumlov, Zámek Hluboká aj.), o něco hůře si pak stojí města Liberec (horská turistika zimní sporty), a Olomouc s Pardubicemi. Nejhůře je na tom město Ústí nad Labem, které není příliš považováno za ráj cestovního ruchu, ale má do budoucna velký potenciál tuto situaci změnit. U všech měst je patrný úbytek počtu zařízení za poslední roky, kromě Hradce Králové, který jich má však hned po Ústí nad Labem nejméně.

Tabulka 20 – Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení - města

	Liberec	Olomouc	Ústí nad Labem	České Budějovice	Hradec Králové	Pardubice
2008	36	32	11	42	22	27
2009	34	28	11	41	23	29
2010	30	29	10	41	26	29

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

k 31.12.2010

Obrázek 21 – Kapacita počtu lůžek a pokojů – města

Přílivu turistů a návštěvníků jsou nejlépe schopné čelit České Budějovice a Liberec, které současně představují města nejvíce orientovaná na cestovní ruch, čemuž odpovídá i počet ubytovacích zařízení s počtem pokojů a lůžek v jejich regionu. Z grafu (obrázek 21) není možné posoudit, zda kapacity ubytování v těchto městech vyhovují požadavkům rozvoje cestovního ruchu v regionu, nýbrž se porovnává situace mezi jednotlivými městy.

6.7 Kvalita života a schopnost čerpání zdrojů z EU

Schopnost získávání zdrojů financování odráží úspěšnost města Pardubic v přípravě, plánování a realizaci investičních záměrů. Prostředky z fondů EU však nejsou nevyčerpatelné, konkurence v podobě žádostí o dotace se zvyšuje, a tak často záleží na schopnostech municipálních pracovníků orientovat se v problematice evropských fondů a především na kvalitě zpracování jednotlivých projektů. Pardubice vyčerpaly za posledních deset let téměř 300 mil. korun z prostředků fondů EU¹²⁴. Do konce programového období dvou integrovaných plánů rozvoje (rok 2013) by mělo město získat na tyto programy částku převyšující půl miliardy korun. Město vystupuje jako garant jejich uskutečnění, žádost o dotace však mohou čerpat i jiné subjekty. Podporou prostředků z EU se zlepšila kvalita života všech místních obyvatel, zdravých i handicapovaných, nadšenců sportu i kultury. Pardubicím pomohly finanční prostředky ještě z programů předvstupní pomoci, kdy se podařilo ulicím v městské památkové zóně vrátit jejich původní ráz a po letech se zbavily asfaltu a dostaly dláždění.

Historicky prvním projektem dotovaným z prostředků EU byla modernizace školy Svítání v moderní centrum pro vzdělávání a komplexní péči zdravotně postižených. Tento projekt přesáhl celkem 52 mil. korun, téměř 35 mil. přispěla EU, město Pardubice uvolnilo ze svého rozpočtu více jak 14 mil. Další významnou akcí, kterou město realizovalo z evropských fondů, bylo zvýšení úspor energií u dvou desítek mateřských a základních škol prostřednictvím OP Životní prostředí. Celkové výdaje na tyto projekty dosáhly téměř 284 mil. korun, z toho zatím přiznané dotace činily necelých 160 mil., město Pardubice se podílí částkou cca 124 mil.

O rozvoj centra Pardubic se má postarat *IPRM Přitažlivé město*, jehož prostřednictvím mohou Pardubice získat více než 420 mil. korun, z nichž 390 mil. tvoří zdroje z EU.

¹²⁴ Informace v této podkapitole práce byly převzaty a zpracovány na základě Radničního zpravodaje města Pardubic. 2011, roč. 4, s. 10-11.

Prostředky půjdou na projekty zahrnující rozšíření volnočasových aktivit a zkvalitnění prostředí této lokality. V loňském roce byl dokončen sportovní areál TJ Sokol na Olšinkách, dokončuje se projekt České abilympijské asociace, tzv. Integrační centrum sociálních aktivit. Pardubický kraj využil zase dotace pro výstavbu víceúčelové haly, která ve městě citelně chybí. Do konce roku 2013 se v rámci podpory z EU v IPRM připravují další akce jako výstavba skautského centra, regenerace Tyršových sadů v celkové investici 90 mil. korun nebo proměna parku Na Špici. Druhým projektem je *IPRM sídliště Dukla a Višňovka*, jež se zaměřuje na regeneraci těchto sídlišť vybudovaných v poválečných letech a má zlepšit kvalitu života v nich žijících obyvatel. Část dotací z fondů půjde na regeneraci bytových fondů a část na revitalizaci veřejných prostranství (lesopark, parkovací místa apod.).

Podporu dotací z evropských fondů Pardubice využívají nejen na materiální rozvoj, ale také na bourání bariér mezi národy. Město navázalo spolupráci s několika evropskými městy, z nichž s některými z nich je spojuje spolupráce s dlouhou a bohatou tradicí, u jiných jde o svazky novější, ale neméně intenzivní. V dnešní době evropského sjednocování se město Pardubice snaží tyto spolupráce formou různých projektů udržovat a prohlubovat. K poznávání a utužování partnerských vztahů mezi Pardubicemi a ostatními městy slouží např. tradiční Pardubický vinařský půlmaratón, kterého se díky dotacím letos mohli zúčastnit „vyslanci“ deseti měst.

Pardubicím se daří získávat zdroje financování i mimo oblast evropských fondů. Dalším velmi aktuálním projektem je výstavba moderního multimodálního uzlu v rámci řešení tzv. dopravního systému přednádraží, která by měla být financována prostřednictvím švýcarských fondů. Pardubice se ucházejí o dotaci zhruba za 100 mil. korun.

ZÁVĚR

Dlouhodobé a úspěšné řízení rozvoje regionů vyžaduje využívání a uplatňování nástrojů a opatření z nejrůznějších oblastí. Počet nástrojů a aktivit komunální podpory rozvoje není zanedbatelný, zvláště jedná-li se o velká města, která mají možnost získat větší zdroje do rozpočtu a možnost realizovat komplexní strategie rozvoje. Významnou úlohu při posilování regionálního a lokálního ekonomického rozvoje má hospodářská politika EU (HSUS). Čerpáním zdrojů z fondů EU mohou obce a regiony přispívat k jejich sociálně-ekonomickému rozvoji a ke kvalitě života jako faktoru konkurenceschopnosti. Jedním z cílů, které si EU vytyčila v současném programovém období je právě regionální konkurenceschopnost.

V poslední době se stále častěji vyzdvihuje myšlenka konkurenceschopnosti sloužící jako základní měřítko úspěšnosti regionů. Soutěžení při získávání a udržování mobilního kapitálu a pracovní síly spěje k závěrům, že regiony, města i obce vstupují v současnosti do vzájemné konkurence. Aby se regiony staly konkurenceschopné, měly by vytěžit maximum z vnitřního potenciálu, který poskytuje regionům konkurenční výhodu. Konkurenceschopnost regionů je podmíněna celou řadou faktorů, které lze více či méně úspěšně měřit a následně úspěšně porovnávat. Výsledky hodnocení dosažené úrovně konkurenceschopnosti regionu jsou tak dobrým zdrojem informací při posuzování ekonomické výkonnosti, inovačních schopností a potenciálu regionu a v neposlední řadě pak také kvality života.

Diplomová práce se zabývala tématem „*Zhodnocení vlivu obcí na konkurenceschopnost regionů*“. Výchozím krokem k vypracování této práce bylo zapotřebí jak prostudování vhodné literatury, včetně té zahraniční, tak stanovení výchozích cílů práce pro provedení analýzy. Postup vypracování potom vycházel z teoreticko-metodologických poznatků vymezených v práci. Základní teoretická východiska regionů a regionálního rozvoje přiblížily problematiku regionů a otázku vymezení pojmu region podle dostupných zdrojů. Stejně tak byla v práci souvisle charakterizována regionální konkurenceschopnost a faktory konkurenceschopnosti dle pojetí různých autorů. Z této části problematiky lze vypozařovat, že dochází k posunu ve vnímání důležitosti jednotlivých faktorů rozvoje, které se dostávaly v průběhu vývoje do popředí. Mnozí autoři se začínají kromě tradičních hmotných nebo-li tvrdých faktorů více zaobírat také faktory nehmotnými, tzv. měkkými.

Kapitoly zabývající se charakteristikou obcí a místním ekonomickým rozvojem měly za úkol představit fungování obcí, resp. úlohu měst v municipálně-ekonomickém systému

a vymezit cíle a nástroje místního rozvoje. Komunální politika obcí se zaměřuje na mnoho oblastí a jedním z jejích nástrojů je plánování rozvoje pomocí rozvojových koncepcí. Strategickými dokumenty disponují celkem běžně velká města, na jejich zpracování se podílí i stále více menších obcí, neboť „strategie rozvoje“ jsou dobrým důvodem pro plánování rozvoje v obci a také možností, jak čerpat prostředky z evropských fondů.

Cílem práce bylo analyzovat situaci a zhodnotit faktory, nástroje a opatření místního rozvoje realizované městem Pardubice na podporu konkurenceschopnosti regionu.

K dosažení tohoto cíle bylo provedeno několik zásadních kroků. V první řadě byly v práci vyloženy základní charakteristiky města Pardubice, jeho význam a úloha jako rozvojového centra nejen Pardubického kraje. Historický vývoj tohoto města, jeho průmyslový, společenský a kulturní rozvoj a další faktory měly výrazný vliv na jeho současné postavení. Město Pardubice a jeho municipální management dbá o vyvážený sociálně-ekonomický a udržitelný rozvoj města podle „Strategického plánu rozvoje města Pardubic“, ve kterém si stanovilo vize a cíle podle čtyř kritických oblastí rozvoje a následné akční plány a opatření k jejich dosažení. Investiční záměry a výdaje vyplývají z hospodaření města v posledních letech, které byly mimo jiné ovlivněny ekonomickou krizí minulých let, která ovlivnila jak vývoj na straně příjmů, tak i možnosti výdajové stránky rozpočtu. Přesto je možné Pardubice dle dostupných údajů a dat v práci vyhodnotit jako město rozpočtově a majetkově zodpovědné a konkurenceschopné v oblasti uvážlivého hospodaření.

Posouzení činností města Pardubice na podporu konkurenceschopnosti regionu bylo dosaženo pomocí analýzy a zhodnocení nejdůležitějších faktorů rozvoje a opatření, kterými Pardubice zvyšují nebo nadále mohou posilovat regionální konkurenceschopnost. Důraz byl v práci kladen zejména na posouzení vlivu obce na faktor konkurenceschopnosti kvality života, který byl rozdělen do tří oblastí rozvoje, ekonomické, sociální a environmentální a pracoval s vybranými ukazateli. K posouzení vlivu krajského města na konkurenceschopnost regionu byly použity výstupy statistických dat a údajů (podle zdrojů uvedených v práci). K tomu, aby bylo dosaženo splnění cíle práce, byly dále využity metoda deskriptivní, základy regresní a korelační analýzy či metoda komparace. Posledně zmiňovaná metoda byla navíc využita také za účelem zhodnocení sociálně-ekonomického a environmentálního potenciálu města Pardubice v komparaci s jinými českými centry rozvoje, rovněž prostřednictvím porovnávání vybraných ukazatelů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ARMSTRONG, H., TAYLOR, J. *Regional Economics and Policy*. Oxford: Blackwell, 2000, 437 s. ISBN 0-631-21713-4
2. BermanGroup. Strategické plánování a ekonomický rozvoj. In *Moderní obec*. 1999, č. 3, příloha.
3. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0384-5
4. BUČEK, M. *Priestorová ekonomika*. Bratislava, Vysoká škola ekonomická, 1992. ISBN 80-225-0406-8
5. CUNNINGHAM, S. – MEYER-STAMER, J. 2005. Planning or doing Local Economic Development? Problems with the Orthodox Approach to LED. *Africa Insight*, Vol. 35 No 4, 2005 AISA. p. 6.
6. HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 94 s. ISBN 80-2103356-8
7. HUDEC, O. a kol. *Podoby regionálního a miestneho rozvoja*. Košice: Ekonomická fakulta, TU Košice, 2009. 344 s. ISBN 978-553-0117-4
8. LACINA, K. *Regionální rozvoj a veřejná správa*. Praha: VŠFS EU PRESS, 2007. ISBN 978-80-86754-74-1
9. MACHÁČEK, J. Místní rozvoj. In: *Politická ekonomie*, č. 5, 1999.
10. MAIER, G., TÖDTLING, F. *Regionálna a urbanistická ekonomika 2: regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Iura Edition, 1998. 320 s. ISBN 80-8044-049-2.
11. MATOUŠKOVÁ, Z. a kol. *Regionální a municipální ekonomika*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. 156 s. ISBN 80-245-0052-3
12. MEDERLY, P., TOPERCER, J., NOVÁČEK, P. *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje*. Praha: UK FSV CESES, 2004. ISBN 80-239-4389-8
13. MIKOLÁŠ, Z. *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku: konkurenční potenciál a dynamika podnikání*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-2471277-6
14. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. *Strategie regionálního rozvoje*. 1. vyd., Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. ISBN 80-239-7497-1
15. PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press, 2004. 375 s. ISBN 80-7261-086-4
16. PORTER, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990. 855 s. ISBN 0-684-84147-9

17. Radniční zpravodaj města Pardubic. 2011, roč. 4.
18. SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5
19. SKOKAN, K. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis, 2004. 160 s. ISBN 80-7329-059-6
20. STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. 216 s. ISBN 978-80-7367-588-2
21. TOTH, P. *Ekonomika měst a obcí*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1998. 195 s. ISBN 80-7079-693-6
22. ŽÁRSKA, E. a kol. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. 194 s. ISBN 978-80-225-2293-9

INTERNETOVÉ ZDROJE

23. BENEŠ, M. *Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda* [online]. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky: Working paper, 2006, č. 5. s. 14. [cit. 2011-02-24]. Dostupné z: <<http://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-05.pdf>>.
24. BermanGroup [online]. 2003-2011. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://bermangroup.cz/czech/?RUBRIKA=cz_topmenu&PORADI=27>.
25. BermanGroup. *Průzkum podnikatelského prostředí – Město Pardubice* [online]. 10/2006. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/prezentace-pruzkumu/shrnuti-pruzkumu.pdf>>.
26. BermanGroup. *Regionální hospodářská konkurenceschopnost – příručka pro představitele veřejné správy* [on-line]. Praha: BermanGroup, 2006. s. 6. [cit. 2011-04-23]. Dostupné z: <<http://www.czechinvest.org/data/files/prirucka-verejna-sprava-208.pdf>>.
27. BOROZAN, D. Regional Competitiveness: Some Conceptual Issues and Policy Implications [online]. In: *Interdisciplinary Management Research*, 2008, roč. 4. s. 7. [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <<http://www.efos.hr/repec/osi/journal/PDF/InterdisciplinaryManagementResearchIV/IMR4a03.pdf>>.
28. BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. 2003. [cit. 2011-01-23]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/euroregiony/1001179/5159/>>.
29. Centrum městského a regionálního managementu [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupné z: <<http://mestskymarketing.cz/definice.php>>.

30. ČECHOVÁ, B. *Marketing obcí* [online]. s. 2. [cit. 2011-04-06]. Dostupné z: <http://www.vvv.cz/esf/download/Prirucka_marketing.pdf>.
31. Encyklopedie Universum [online]. [cit. 2011-02-22]. Dostupné z: <<http://www.cotoje.cz/hledani.aspx?Vyroci=&VCem=&ObrazkyOtto=&OttoSlovník=&OborMalaA=&OborMalaB=&OborMalaC=&ObrazkyMala=&OborUnivA=&OborUnivB=&OborUnivC=&UnivLinky=&ObrazkyUniv=&Tvar=&Str=1&Kniha=universum&Id=052710&Kup=&Vyraz=konkurence&KdeHledat=otto&KdeHledat=malacs&KdeHledat=universum>>.
32. Encyklopedie Diderot [CD-ROM]. 1999-2000 [cit. 2011-02-22].
33. GALVASOVÁ, I a kol. *Spolupráce obcí jako faktor rozvoje* [online]. Brno: Georgetown, 2007. s. 83. [cit. 2011-01-23]. Dostupné z: <<http://www.garep.cz/publikace/spoluprace-obci-jako-faktor-rozvoje.pdf>>.
34. HOLEČEK, J. aj. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech* [online]. Rozvojový interaktivní audit. Brno: GaREP Publishing, 2009. s. 13-16. [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <<http://www.garep.cz/publikace/obec-a-jeji-rozvoj-v-sirsich-souvislostech.pdf>>.
35. HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce* [online]. Praha: EnviConsult, 2007. [cit. 2011-05-30]. Dostupné z: <http://brouk.kr-ustecky.cz/soubory/450018/manual_str.01-48_b5.pdf>.
36. Infobanka výzkumu ministerstva pro místní rozvoj [online]. [cit. 2011-06-07]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/135454.aspx>>.
37. Integrovaný plán rozvoje statutárního města Pardubice – sídliště Dukla a Višňovka [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/iprm/dukla-a-visnovka/dulezite-dokumenty/dokument-iprm.pdf>>.
38. JEŽEK, J. a kol. *Budování konkurenceschopnosti měst a regionů v teorii a praxi* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita, 2007. s. 7. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38237.aspx>>.
39. JEŽEK, J. *Městský marketing jako nástroj zvyšování atraktivity měst* [online]. Working paper, projekt MMR WD 19-07-1. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, č. 1, s. 16. [cit. 2011-04-17]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38225.aspx>>.
40. JEŽEK, J. *Místní ekonomický rozvoj a jeho podpora* [online]. Working paper, projekt MMR WD 19-07-1. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, č. 4. 168 s. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38216.aspx>>.
41. JEŽEK, J. *Municipální podpora místního ekonomického rozvoje* [online]. Working paper, projekt MMR 19-07-01. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, č. 2. 21 s. [cit. 2011-04-05]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/38222.aspx>>.

42. JEŽEK, J., RUMPEL, P., SLACH, O. *Marketingový management obcí, měst a regionů* [online]. Ostrava: Repronis, 2007. 136 s. [cit. 2011-04-05]. Dostupné z: <<http://www.mestskymarketing.cz/publ/2007-01.pdf>>.
43. KADERÁBKOVÁ, A. a kol. *Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006-2007* [online]. Praha: Linde nakladatelství, 2007. [cit. 2011-03-08]. Dostupné z: <<http://www.komora.cz/download.aspx?dontparse=true&FileID=813>>.
44. KAHOUN, J. *Ukazatele regionální konkurenceschopnost v České republice* [online]. Working Paper CES VSEM, 2007, č. 5 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPNo507.pdf>.
45. KITSON, M., MARTIN, R., TYLER, P. Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Koncept? [online]. In: *Regional Competitiveness. The Association of Regional Observatories*. University of Cambridge, 2004. s. 4. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <<http://www.researchobservatories.org.uk/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=37491&type=Full&servicetype=Attachment>>.
46. Koncepční příprava rozvoje obcí: Publikace pro představitele obecních samospráv [online]. Listopad 2010. s. 2. [cit. 2011-05-06]. Dostupné z: <http://files.rozvojjobci.cz/200000019-31a02329a1/Koncepcni%20priprava%20rozvoje%20obci_publicace.pdf>.
47. Malý lexikon obcí ČR 2010 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1302-10>>.
48. MasterCard česká centra rozvoje 2010 [online]. [cit. 2011-05-18]. Dostupné z: <www.centrarozvoje.cz>.
49. Město Pardubice v číslech [online]. Pardubice: Český statistický úřad, 2007. s. 13. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/\\$File/13-534107.pdf](http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/2B0024A7F6/$File/13-534107.pdf)>.
50. Městský program prevence kriminality na rok 2011 [online]. s. 14. [cit. 2011-06-06]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/urad/radnice/magistrat/odbory-magistratu/oks/ppk/ppk2011.pdf>>.
51. Metody regionálního rozvoje pro potřeby strategického rozvoje regionů [online]. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Praha: VŠE v Praze, 2006. s. 316. [cit. 2011-04-07]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/4198.aspx>>.
52. Oficiální internetové stránky statutárního města Pardubice [online]. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/zakladni-informace/historie/pce-21-stol.html>>.
53. Oficiální internetové stránky statutárního města Pardubice [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/prumysl-a-obchod/pobidky-vyhody.html>>.

54. Rozpočet města Pardubic na rok 2011 (bez městských obvodů) [online]. [cit. 2011-05-17]. 91 s. Dostupné z: <<http://www.mesto-pardubice.cz/urad/radnice/dulezite-informace/hospodareni-mesta/rozpocet-mesta/rozpocet-2011.pdf>>.
55. RUMPEL, P. Městský marketing jako koncept rozvoje města. In: *Veřejná správa* [online]. Červenec 2002, č. 29, [cit. 2011-04-17]. Dostupné z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/s/2002/0029/pril.html>>.
56. RUMPEL, J., SLACH, O., KOUTSKÝ, J. *Měkké faktory regionálního rozvoje: periodická zpráva* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. s. 3. [cit. 2011-06-15]. Dostupné z: <www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/6771.aspx>.
57. RUMPEL, P., KOUTSKÝ, J., SLACH, O. *Měkké faktory regionálního rozvoje* [online]. s. 5-7. [cit. 2011-06-15]. Dostupné z: <<http://www.mestskymarketing.cz/publ/2008-05.pdf>>.
58. RUMPEL, J., SLACH, O., KOUTSKÝ, J. *Měnící se význam tvrdých a měkkých faktorů rozvoje* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. s. 1. [cit. 2010-06-15]. Dostupné z: <www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/38683.aspx>.
59. Řízení regionální a místní správy: Regionální a municipální management [online]. Ostrava: Konsorcium DHV ČR a VŠB – TU Ostrava, červen 2006. s. 107-110. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/DownloadFile/3580.aspx>>.
60. SKOKAN, K. Klastry a Regionální systém inovací v Moravskoslezském kraji [online]. In: *Inovace v rozvoji obcí, měst a regionů s důrazem na marketingové řízení*, Ostrava, 29.-31.5.2005. s. 9. [cit. 2011-03-03]. Dostupné z: <http://www.mestskymarketing.cz/ov_kon.php>.
61. Strategický plán rozvoje města Pardubice [online]. [cit. 2011-05-13]. Dostupné z: <http://genesis.mmp.cz/spravamesta/dulezite_informace/stratplan/>.
62. Strategický plán rozvoje města Pardubice – Profil města [online]. [cit. 2011-06-08]. Dostupné z: <<http://www.pardubice.eu/mesto/strategicky-plan/profil-mesta.pdf>>.
63. WOKOUN, R. Regionální konkurenceschopnost: teorie a přístupy [online]. In: *XIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*, 16.-18.6.2010. s. 2. [cit. 2011-02-24]. Dostupné z: <<http://is.muni.cz/do/1456/soubory/katedry/kres/4884317/14318877/Wokoun.pdf>>.
64. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích [online]. [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <[http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html)>.
65. Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje [online]. [cit. 2011-01-18]. Dostupné z: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00248&cd=76&typ=r>>.
66. Závěrečný účet města Pardubice za rok 2009 [online]. [cit. 2011-06-09]. Dostupné z: <<http://www.mmp.cz/urad/radnice/dulezite-informace/hospodareni-mesta/hospodareni-mesta/zaverecny-ucet-2009.pdf>>.

INTERNETOVÉ STRÁNKY

<http://www.bermangroup.cz>

<http://www.businessinfo.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://mestskymarketing.cz>

<http://www.mpsv.cz>

<http://www.mmr.cz>

<http://www.mmr-vyzkum.cz>

<http://www.pardubice.eu>

<http://www.risy.cz>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – SWOT analýza Pardubic – Silné stránky

PŘÍLOHA B – SWOT analýza Pardubic – Slabé stránky

PŘÍLOHA C – SWOT analýza Pardubic – Příležitosti

PŘÍLOHA D – SWOT analýza Pardubic – Hrozby

PŘÍLOHA A – SWOT analýza Pardubic – Silné stránky

- Konkurenceschopná a diverzifikovaná ekonomika v rámci ČR;
- ekonomický potenciál s vazbami na evropský a světový, zejména automobilový, chemický a elektrotechnický průmysl, dlouholetá tradice v elektrotechnickém a chemickém průmyslu;
- výhodná geografická poloha v rámci ČR a kvalitní železniční spojení (mezinárodní koridory), mezinárodní civilní letiště, labská vodní cesta;
- síť nabídky vzdělávání regionálního i nadregionálního významu (Univerzita Pardubice, SPŠE a VOŠ, SPŠPT) s různorodou nabídkou učebních a studijních oborů; včetně specializovaných škol (Svítání, o.p.s.) a uměleckého školství;
- široce rozvětvená síť sociálních služeb a zastoupení silných a kvalitních poskytovatelů;
- kvalitní společenské, kulturní a sportovní zázemí devadesátitisícového města a v rámci aglomerace Hradec Králové – Pardubice – Chrudim;
- široká nabídka a zázemí objektů volnočasových aktivit (moderní víceúčelová ČEZ aréna, Městský atletický stadion, areál vodních sportů, cyklostezky a cyklotrasy aj.);
- akce a tradiční aktivity spojené s městem Pardubice – městské slavnosti a mezinárodní festivaly (pěvecké, folklórní), tradice sportovních akcí regionálního, národního i vyššího významu (Aviatická pouť, plochodrážní Zlatá přilba, Juniorka aj.);
- tradiční asociace spojené s Pardubicemi – perník, dostihový sport a koňská turistika - Velká pardubická;
- zajímavé historické jádro s mnoha památkami (zejména zámek a městská památková rezervace);
- dobře propracovaný program prevence kriminality ve městě; koncepce péče o děti a mládež;
- poloha v rovině, která má přirozenou schopnost odvětrávání, řeky se zlepšující se čistotou, protipovodňová ochrana města dokončena;
- udržovaná městská zeleň, včetně lesoparků – možnost krátkodobé rekreace a blízkost rekreačních oblastí;
- bydlení v kompaktní zástavbě s dostupnou občanskou vybaveností a propojením MHD, s kompletní nabídkou inženýrských sítí a médií;
- přiměřený podíl bytů v rodinných domech a dostatečné plochy pro výstavbu rodinných domů, vymezení sektorů (lokalit) a postupu zástavby ploch bydlení;
- počet bytových jednotek zvláštního určení městu zatím stačí pro vyřešení naléhavých případů (tj. domy s pečovatelskou službou, pro invalidy);
- svoz a separace odpadů vč. kompostárny;
- relativně malá plocha města položeného v rovině – možnost využití cyklistické dopravy, plynulý rozvoj cyklostezek na území města a v jeho okolí;
- stabilizovaná nehodovost na území města;
- zajištění MHD v Pardubicích i vybraných okolních obcích;
- obchvat a napojení na silnici R35, pokračující dostavba dálnice D11.

PŘÍLOHA B – SWOT analýza Pardubic – Slabé stránky

- Nedostatečná orientace na kvalifikovanou výrobu s vysokou přidanou hodnotou;
- nedostatek vědecko–výzkumných kapacit v některých oborech (elektro);
- nedostatečné prostory pro strategické služby;
- chybějící technické profese (od vyučených až po absolventy VŠ);
- málo kvalifikovaných a mladých učitelů pro některé předměty na školách;
- nutnost zaměstnávat „agenturní pracovníky“ ze zahraničí, chybí podmínky (bydlení) pro jejich stabilizaci;
- současná nevyhovující infrastruktura městské veřejné správy, živelně vybudovaný systém územně členěného statutárního města;
- zastaralost některých sportovních zařízení (plochodrážní stadión, Letní stadión), nedostatek víceúčelových zařízení (sály a hala pro sálové sporty) a vhodných prostor pro klubovou scénu, málo hřišť pro spontánní sportovní vyžití v intravilánu města;
- chybějící produkty a nevyužití potenciálu cestovního ruchu města;
- nezáměr ze strany organizací o propagaci v rámci města, neochota ke spolupráci mezi podnikateli v CR;
- chybí větší počet klubových zařízení pro neorganizované děti a mládež (nizkoprahová zařízení);
- absence koncepční kulturní politiky města, potíže s financováním oprav kulturních památek;
- tradiční image města jako znečištěné průmyslové oblasti spojené s chemickým průmyslem s rizikovými výrobami a provozy; staré ekologické zátěže;
- nedostatečná kapacita některých páteřních kanalizačních stok na území města;
- negativní dopady dopravy – exhalace, hluk; nedostatek ploch pro dopravu v klidu (tj. parkování);
- nestabilita územního plánu, nezaručená ochrana zelených ploch; ochranná pásma znemožňují rozvoj ploch pro bydlení;
- převládající panelové technologie bytových domů; nedostatečné investice do domů s regulovaným nájemným;
- okrajové lokality s nekompletní technickou vybaveností a MHD;
- nevyhovující vnější napojení města a nevhodné řešení dopravy v centru města – zatížení automobilovou dopravou, přílišné dopravní zatížení středu města (historické jádro);
- územním plánem není prozatím schválena zásadní koncepce celkového dopravního řešení města;
- integrovaný dopravní systém prozatím není komplexně realizovaný, absence prostorové vazby a komplexního propojení autobusového nádraží na vlakové a MHD;
- technický stav místních komunikací;
- chybí vhodné napojení města na stávající dálnici D11, které by vedlo mimo obce po stávající komunikaci I/36.

PŘÍLOHA C – SWOT analýza Pardubic – Příležitosti

- Pokračující zájem zahraničních investorů, možné přilákání investic do výzkumu a vývoje;
- využívání pardubického letiště pro potřeby civilního provozu;
- rozvoj nabídek programů a kurzů celoživotního vzdělávání;
- vytváření podmínek pro další rozvoj Univerzity Pardubice a jejího soužití s městem;
- převzetí a využití stávajících vojenských areálů;
- splavnění Labe – příprava území pro výstavbu multimodálního dopravně logistického centra;
- otevření městských škol jako vzdělávacích a společenských středisek pro mládež i dospělé; otevření dalších školních hřišť a hřišť TJ pro veřejnost;
- park vodních sportů u soutoku Labe s Chrudimkou, přitažlivé zpřístupnění nábřeží řek a lesoparků pro aktivní využití lidmi; rozvoj ploch pro nové druhy sportů a sportovních aktivit; areál sportovního využití a odpočinku pod Vinicí, propojení cyklistickou stezkou;
- rozvoj cestovního ruchu a městské turistiky, rozvoj cestovního ruchu zaměřeného na koně (spolupráce s obcemi Slatiňany, Kladruby n.L., rozvoj jízdáren atp.); členství v organizaci EuroEquus;
- efektivní využití finančních prostředků ze Strukturálních fondů EU a ze státních programů;
- využití kapacit pro kulturu a volný čas (Tyršovy a Bubeníkových sady); otevření historického centra;
- rozvoj kongresové turistiky, využití víceúčelového sálu Univerzity Pardubice, kvalitnější využití areálu pro výstavnictví – Ideon;
- ekonomické zhodnocení odpadů jako podnikatelská příležitost;
- funkční přestavba (asanace) pozemků bývalého areálu Železničního vojska, Hůrek, továrny Prokop a teplárny a využití lokalit pro bytovou výstavbu;
- revitalizace panelových sídlišť – zkapacitnění parkovacích míst;
- realizace Integrovaného dopravního systému;
- rozvoj cyklistické dopravy;
- rozvoj bezbariérovosti města;
- dostavba dálnice D11 do východních Čech.

PŘÍLOHA D – SWOT analýza Pardubic – Hrozby

- Odchod investorů do zemí s nižšími náklady práce;
- nedokončená reforma veřejných financí (včetně penzijního systému a zdravotnictví), nedostatečnost veřejných financí pro investice;
- zánik civilního provozu letiště;
- špatné prostředí pro vznik a rozvoj malých firem a strategických služeb;
- nízká mobilita pracovní síly, rozvoj podnikatelských záměrů bude omezen nedostatkem pracovní síly z důvodu nedostatečné bytové výstavby;
- úbytek a stárnutí obyvatelstva města; nedostatečná kapacita sociálních a zdravotnických zařízení pro seniory;
- rostoucí míra zejména dlouhodobé nezaměstnanosti; růst počtu sociálně vyloučených občanů;
- město se může stát enormně přitažlivým pro etnické a národnostní menšiny, cizince či uprchlíky; otázka cizinců přitom nebude systémově řešena;
- rušení a nedostatečná údržba stávajících sportovních zařízení; stoupající náklady na provoz kulturních a sportovních organizací města při stagnujícím rozpočtu města;
- odchod sponzorů z kultury a sportu;
- nízká priorita cestovního ruchu v rámci rozvoje města;
- havárie ohrožující ŽP (např. Explosia, Aliachem, Paramo);
- trvale vysoká emisní zátěž regionu;
- nedostatek finančních prostředků do dopravy;
- nesplavnění Labe a vybudování přístavu, zánik multimodálního logistického centra, atd.;
- další preference a podpora individuální automobilové dopravy na úkor dopravy veřejné.